

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

1999'DAN GÜNÜMÜZE KADAR GEÇEN SÜREÇTE KOSOVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gökşen UYSAL**

**Danışman
Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK**

Ankara - 2011

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

1999'DAN GÜNÜMÜZE KADAR GEÇEN SÜREÇTE KOSOVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gökşen UYSAL**

**Danışman
Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK**

Ankara - 2011

ONAY

Gökşen UYSAL tarafından hazırlanan "1999'dan Günümüze Kadar Geçen Süreçte Kosova" adlı bu çalışma, 04./10./2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Uluslararası İlişkiler Anabilim* dalında *Yüksek Lisans Tezi* olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Haydar Çabmak
H. Çabmak

Doc. Dr. Nail Alkan

N. Alkan

Prof. Dr. Çınar Özen

Ç. Özen

ÖNSÖZ

Kosova, küçük bir yüzölçümüne sahip olmasına rağmen, Balkan yarımadasında önemli bir konuma sahiptir. Bu konumu, Kosova'nın bölgede kilit rolü oynamasına ve özelde, Kosova'da yaşayan Sırp ve Arnavutlar arasında; genelde ise küresel güçler olan ABD ve Rusya arasında çatışma alanı olarak kullanılmasına neden olmuştur.

Sırp ve Arnavutlar için milli kimliklerini oluşturmada önemli bir yer olan Kosova, günümüze kadar hala önemini korumaktadır. Tarih boyunca hiçbir zaman anlaşamayan, adeta zıt olan bu iki ulusun günümüzde de anlaşması neredeyse imkânsızdır. 1999 yılı Kosova için dönüm noktası olmuş; Kosova'ya NATO müdahalesi gerçekleşmiştir ve Arnavutlar 1913 yılından bu yana ilk defa Sırp egemenliğinden kurtularak Birleşmiş Milletlerin denetimine (UNMİK) geçmişlerdir. 1999 sonrası Kosova'da yeni bir süreç başlamış, Arnavutlar ve Sırp arasında 2005 yılında başlayan müzakerelerin 2007 yılında sonuçsuz kalmasının ardından Kosova'nın 17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı bağımsızlığını ilan etmesi ile sonuçlanmıştır. Bağımsızlığının ilanından yaklaşık üç buçuk yıl geçmesine rağmen Kosova bugün hala AB denetiminde (EULEX) bulunmaktadır.

Tez hazırlanırken, Priştina Kütüphanesi, Milli Kütüphane, Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesinden yararlanılmıştır. Tezin güncel bölümlerinde elektronik veri tabanları, dergi ve makalelerden yararlanılmıştır.

Tez çalışmamda bana yol gösterici ve yardımcı olan tez danışmanım Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK'a özel teşekkürlerimi borç bilir, ayrıca bana maddi manevi destek olan aileme ve arkadaşlarım Burcu YÜCEL, Ayşegül DURSUN Şule ASLANTAŞ'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Ankara, 2011

Gökşen UYSAL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
Ankara, 2011 Gökşen UYSALİÇİNDEKİLER.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOSOVA'NIN GENEL YAPISI VE TARİHSEL SÜRECİNİN İNCELENMESİ

1.1. KOSOVA'NIN COĞRAFİ, ETNİK VE DİNİ YAPISI	5
1.1.1. Kosova'nın Önemi	9
1.2. TARİHSEL SÜRECİN İNCELENMESİ.....	13
1.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kosova	13
1.2.2. Sırp-Hırvat-Sloven Krallığında Kosova	15
1.2.3. Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyetinde Kosova	17
1.2.3.1. 1974 Anayasası	19
1.2.4. Yugoslavya'nın Dağılmasında Kosova.....	23
1.2.4.1. BM Güvenlik Konseyinin Kararları	26
1.2.4.2. Rambouillet Görüşmeleri	28
1.3. 1999'DA NATO HAREKÂTTI	30

İKİNCİ BÖLÜM

1999 SONRASI KOSOVA'DA YENİ DÜZENİN KURULMASI

2.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ'NİN 1244 SAYILI KARARI.....	34
2.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOSOVA MİSYONU (UNMİK).....	35
2.3. KOSOVA KORUMA GÜCÜ (KFOR).....	40
2.4. KOSOVA GEÇİCİ ANAYASAL ÇERÇEVESİ.....	41
2.4.1. UNMİK'in "Önce Standartlar Sonra Statü" Politikası	43
2.4.2. 17-19 Mart 2004 Olayı	45
2.5. MÜZAKERE SÜRECİNİN BAŞLAMASI.....	50

2.5.1. Viyana Görüşmeleri	53
2.5.2. Martti Ahtisaari Planı	54
2.5.2.1. Sırların Tutumu	57
2.5.2.2. Arnavutların Tutumu	58
2.5.2.3. ABD, AB ve Rusya'nın Tutumu	60
2.5.2.4. Müzakerelerin Troyka Arabuluculuğunda Devam Etmesi	61
2.6. KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIĞININ İLANI.....	62
2.6.1. Amerika Birleşik Devletleri Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı	65
2.6.2. Rusya Federasyonu Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı.....	66
2.6.3. Avrupa Birliği Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı	67
2.6.4. Bölge Ülkeleri Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı.....	68
2.6.5. Kosova'nın Bağımsızlığının Uluslararası Adalet Divanı'nda (ICJ) Görüşülmesi	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOSOVA'NIN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ULUSLARARASI KURULUŞLARIN FAALİYETLERİ

3.1. GÜNÜMÜZDE KOSOVA	75
3.1.1. İdari ve Siyasi Yapısı.....	75
3.1.2. Dış Politikası	76
3.1.3. Ekonomisi	77
3.1.4. Tarım ve Ormancılık.....	80
3.1.5. Sanayi, Madencilik ve Enerji	81
3.1.6. Dış Ticaret.....	82
3.1.7. Uluslararası Örgütlere Üye Olması	83
3.2. GÜNÜMÜZDE ULUSLARARASI KURULUŞLARIN KOSOVA'DAKİ FAALİYETLERİ	83
3.2.1. AB Kosova Misyonu'nun (EULEX) Göreve Başlaması.....	84
3.2.1.1. Sırların Tezi.....	87
3.2.1.2. Arnavutların Tezi	88
3.2.2. Uluslararası Yönetim Grubu Misyonu (ISG).....	90
3.2.3. Uluslararası Sivil Ofisi Misyonu (ICO).....	90

3.2.4. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Misyonu (OSCE)	91
3.2.5. Kosova Barış Gücü (KFOR).....	92
SONUÇ	95
KAYNAKÇA.....	101
ÖZET	110
ABSTRACT	112

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
AAK	: Alliance for the Future of Kosovo (Kosova Geleceği İttifakı)
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK	: Avrupa Konseyi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
EULEX	: European Union Rule of Law Mission in Kosovo (Avrupa Birliği Kosova Misyonu)
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ICO	: International Civilian Office (Uluslararası Sivil Kurum)
ICR	: International Civilian Representative (Uluslararası Sivil Temsilci)
IMF	: International Monetary Found (Uluslararası Para Fonu)
ICJ	: International Court of Justice (Uluslararası Adalet Divanı)
IPA	: Instruments for Pre-Accession Assistance (Katılım Öncesi Yardım Araçları)
JIAS	: Joint Interim Administrative Structure (Ortak Geçici İdari Konseyi)
KFOR	: Kosovo Force (Kosova Koruma Gücü)
KMDLNJ	: Kosova İnsan Haklarını ve Özgürlüklerini Koruma Komitesi
KVM	: Kosova İnceleme Misyonunun (Kosovo Verification Mission)
LDK	: Democratic Lig of Kosovo (Kosova Demokratik Birliği)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik İttifakı)
OSCE	: Organization for Security and Cooperation in Europa (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı)
PDK	: Democratic Party of Kosovo (Kosova Demokratik Partisi)
UÇK	: Ushtria Çlirimtare e Kosoves (Kosova Kurtuluş Ordusu)

- UNHCR** : The Union Refugee Agency (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
- UNDP** :United Nations Development Programme (BM Kalkınma Programı)
- UNMIK** : United Nations İnterim Administration Mission in Kosovo (Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu İdaresi)
- UNOSEK** : United Nations Office of Special Envoy for Kosovo
- YFC** : Yugoslavya Federatif Cumhuriyeti
- YSFC** : Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Kosova'nın Sınır Komşularıyla Olan Uzaklıkları	7
Tablo 2: Kosova'daki Toplam Nüfusun Etnik Dağılımı	8
Tablo 3: Kosova'nın Yaş Oranına Göre Nüfusun Dağılımı	9
Tablo 4: Kosova'nın Nihai Statü Hakkında Arnavutlar ve Sırp lar Arasında Doğrudan Karşılaştırma	62

GİRİŞ

Balkanlar, tarihin ilk çağlarından beri dünyanın en sık kavimler göçünün gerçekleştiği, bu sebeple de siyasi ve sosyolojik değişime en çok maruz kalan coğrafi bir bölgedir¹. Sürekli gerçekleşen bu göçler bölgenin yapısını değiştirmiş ve etnik yapısını karmaşıklaştırmıştır. Bu nedenle de Balkanlar barındırdıkları karmaşık etnik yapısıyla tarih boyunca istikrarsızlıktan kurtulamamışlardır. Etnik yapısının homojen olmaması büyük güçler açısından her zaman avantajlı bir durumu yaratsa da, bölge devletleri açısından ise her zaman dezavantajlı bir durum olmuştur. Bu durumu çok iyi kullanan büyük güçler, bölgeye olan çıkarları doğrultusunda balkan halklarının da hayatlarını şekillendirmişlerdir. Büyük güçlerin bölgeye olan çıkarları tarihin eski çağlarından başlayıp günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır. Bu nedenle Avrupa'nın en sorunlu bölgesi olan Balkanlar, tarih boyunca yeryüzünün en sıcak savaşlarına sahne olmuştur. Bölgede gerçekleşen savaşlar bitse de bir türlü barış ortamı oluşturulamamış, dindirilen her etnik çatışma bir diğerinin habercisi olmuştur². Büyük güçlerin Balkanlar üzerinde ki çıkar politikalarını birkaç noktada özetleyebiliriz; Birincisi; Balkanlar, gerek geçmişte gerekse günümüzde, Avrupa'nın güvenliği ile doğrudan ilgili bir coğrafya özelliğine sahip olmuştur. Geçmişte gelen akınları ve istilaları ileriden karşılama açısından; günümüzde ise daha çok içerdiği istikrarsızlık ve krizler nedeniyle Avrupa'nın güvenliğini yakından etkilemiştir³. İkincisi; Ayrıca yeraltı kaynakları yönünden de zengin olan Balkanlar, Avrupa'nın güvenliği ve bütünleşmesi bakımından önem arz eden stratejik bir işleve sahiptir. Üçüncüsü; Balkanların Avrupa yarımadasının merkezinde yer alması Büyük İmparatorlukların Balkanları bir çıkış noktası, bir basamak olarak kullanmasına neden olmuştur.

¹ Celalettin Yavuz, "Baklanlaşan" Eski Yugoslavya'daki Gelişmeler ve Yeni Ülke Kosova", **2023 Dergisi**, Sayı: 83; 15 Mart, Ankara, 2008, s. 4.

² Gözde Kılıç Yaşın, Kosova'da Protestolar AB Misyona yöneldi, **TÜRKSAM** (Erişim) <http://www.turksam.org/tr/a1766.html> (21.03.2010)

³ Osman Metin Öztürk, "Türk Dış Politikasında Balkanlar", (Der.) Ömer Lütem-Birgül Demirbaş Çoşkun, **Balkanlar Diplomasisi**, Ankara, Asam Yayınları, 2001, s. 3.

Bu nedenle, Balkanların bütünüyle veya büyük ölçüde güçlü bir devletin egemenliğine girmesi, o devlete, bahsedilen coğrafyada etkili olma imkânı vermektedir⁴.

Misha Glenny'nin Balkanlar hakkındaki yorumu şöyledir: "Batılılar bu topraklara, Avrupa'nın düzenli uygarlığını Doğunun kaosundan ayıran ve haritası çıkarılmamış bir bölge olarak bakmaktadır"⁵.

Georges Castellan'a göre ise şöyledir: "Balkanlar, Avrupa ve Asya arasında bir 'köprü' veya 'kavşak', bir 'halk salatası' veya 'karışım potası', Avrupa'da bir 'barut fıçısı' veya 'düello alanı'dır"⁶.

Balkanlar hakkında yapılan bu yorumlar, bu bölgenin ne kadar karmaşık ve zor bir bölge olduğunu gösterir ve Kosova'nın da bu bölgede yer alması bölgenin önemli bir taşıyıcı oluşturur.

19. yüzyıl sonunda Avrupa'da milliyetçilik düşüncesinin ortaya çıkması Balkanlardaki halkları da etkilemiştir. 19. yüzyılda Balkanlar bölgesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi hâkimiyeti altında yaşayan toplumlar açısından kendi kimliklerinin yeniden tanımlanması ve siyasi bağımsızlık taleplerinin güçlü bir şekilde ifadesi sürecini başlatmıştır. Bu süreç, Balkan toplumları açısından gerek Osmanlı İmparatorluğu'na karşı gerekse kendi aralarında son derece trajik gelişmelerin yaşandığı bir çatışmanın meydana gelmesine yol açmıştır. Bu çatışma, değişen yoğunlukta ve nitelikte, İkinci Dünya Savaşı'nın sonu olan 1945 yılına kadar sürmüştür⁷.

Rusya Federasyonu bütün Balkanlar'ı yeni bir Slav birliği çatısı altında toplamak ve Moskova merkezli yeni bir düzene bağlamak istemiştir. Doğu ve Batı Blokları arasında kalan Balkan bölgesinin bir tampon bölge olarak ortaya çıkması üzerine buradaki otorite boşluğunun doldurulmasında, Yugoslavya

⁴ Osman Metin Öztürk, a.g.m., s. 3.

⁵ Misha Glenny, **Balkanlar 1804-1999**, Sabah Yayınları, İstanbul, 2000, s. 12.

⁶ Bilgin Çelik, **Dağılan Yugoslavya Sonrası Kosova ve Makedonya Türkleri**, Antalya, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, 2008, s. 12.

⁷ Hüseyin Emiroğlu, **Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu**, Ankara, Orient Yayınları, 2006, s. 8.

Federasyonu bir ara formül olarak kutuplar arası dengenin kurulmasında yararlı olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dışında kalan güney Slavları, benzeri bir sosyalist düzen içerisinde bölgesel bir federasyon oluşturarak, birbirlerine karşı güvenliklerini sağlamışlardır⁸.

Soğuk savaşın bitişi Komünist blok üyesi ülkeler üzerinde şok edici bir etki yapmıştır. Komünist bloğun çöküşü, Komünist ideolojiye dayalı olarak bir toplumsal ve siyasal yapı inşa etme çabasında olan ülke liderlerini bir kimlik sorunuyla karşı karşıya bırakmıştır⁹. 1989'da Doğu bloğunun yıkılmasıyla Balkan ülkeleri, Avrupa– Atlantik entegrasyonuna katılma girişimlerinde bulunmuşlardır.

Balkanların model ülkesi Yugoslavya da ciddi bir kriz içine sürüklemiştir. Yaklaşık 50 yıl boyunca yönetim içinde belli ölçüde başarılı olduğu varsayılan birlikte yaşama iradesinin, bir anda milliyetçilik rüzgarı ile alt üst oluşunun yarattığı travma sadece Yugoslavya'yı değil tüm dünyayı sarsmıştır. Yugoslavya'daki Komünist parti lideri Miloşeviç'in 1989'da iktidara gelmesiyle birlikte bir dönüm noktası olmuş, Yugoslavya'yı yaklaşık 10 yıl sürecek bir çatışma ortamına itmiştir. Yugoslavya'da çok yakın geçmişte yaşanan bu karışıklık ve çözülme, dünya siyaset terminolojisine "Balkanlaşma" terimini kazandırmıştır¹⁰. Balkanlaşmanın en iyi örneğini gösteren Yugoslavya'dan en son parça olarak ayrılan Kosova'dır. Kosova'nın Sırp ve Arnavutlar arasında da kutsal olarak görülen topraklardan vazgeçmemesi, büyük güçlerinde çıkar politikalarıyla örtüşerek ve Kosova'yı günümüze kadar taşımıştır.

Sırpı tek siyasal çatı altında toplamak amacıyla şekillenen Sırp politikasının ürettiği trajik insan hakları ihlalleri Kosova'yı dünya gündemine taşımış ve uluslararası toplumun müdahalesini doğurmuştur¹¹. BM'nin barışa yönelik çabalarının bir netice vermemesi sonucunda, 1998-1999'da

⁸ Anıl Çeçen, "Büyük Arnavutluk Projesi", **2023 Dergisi**, Sayı: 83, 15 Mart 2008, s. 15.

⁹ Hüseyin Emiroğlu, a.g.e., s. 8.

¹⁰ Celalettin Yavuz, a.g.m., s. 5.

¹¹ Hüseyin Emiroğlu, a.g.e., s. 7.

Kosova'da çıkan çatışmalar sonucu NATO'nun hava operasyonu başlatmıştır. Yaklaşık 78 gün süren operasyon Miloşeviç'in barış planını kabul etmesiyle sona ermiştir. Bundan sonra Kosova için yeni bir dönem başlamıştır.

1999 yılında BM idaresine geçen Kosova'da, BM'nin sorumluluğunda kısmen de olsa huzur ortamı sağlanmaya çalışılmıştır¹². BM'nin oluşturduğu Kosova Misyonu UNMIK tarafından Kosova'nın yeniden yapılanması yönünde destekleri başlamıştır.

Bu tez çalışmamda 1999 yılında gerçekleştirilen NATO müdahalesi ardından Kosova'da oluşan yeni düzeni ve günümüze kadar gelişen olayları aktaracağım. Tezim üç bölümden oluşmaktadır:

Kosova'daki 1999 sonrası dönemi daha iyi anlayabilmemiz için birinci bölümde Kosova'nın genel yapısı ve tarihsel sürecinden bahsettikten sonra İkinci bölümde Kosova'da kurulan yeni düzenden, tek taraflı bağımsızlığa ve bu olayın Uluslararası Adalet Divanı'na taşınmasına kadar olan süreci; üçüncü bölümde ise Kosova'nın mevcut durumunu ve uluslararası kuruluşların yaptığı faaliyetleri inceleyeceğim.

¹² Bilgehan A. Gökdağ, Kosova Türkleri, (Der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007, s. 105.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOSOVA'NIN GENEL YAPISI VE TARİHSEL SÜRECİNİN İNCELENMESİ

1.1. KOSOVA'NIN COĞRAFI, ETNİK VE DİNİ YAPISI

Coğrafi konum olarak Kosova, Avrupa kıtasının güneyinde, Balkan yarımadasının kuzeyinde yer alan bir ülkedir. 10.887 km²lik alana, yaklaşık 2 milyon nüfusa sahip olan Kosova'nın kuzeybatısında Karadağ, kuzey doğusunda Sırbistan, güneyinde Makedonya ve güneybatısında Arnavutluk yer alır. Coğrafi olarak Balkan yarımadasının merkezinde yer alması Adriyatik ve Ege Denizine en kısa ulaşım yolunu oluşturur¹³. Kosova'da iklim karasal iklimdir. Yazları sıcak, kışları ise soğuk geçer.

Balkanlarda en önemli konuma sahip olan Kosova'nın başkenti yarım milyonu geçkin nüfusu ile Priştina'dır. Diğer önemli şehirleri arasında Prizren, Cakova, Ferizay, İpek, Gilan ve Mitrovitsa sayılabilir. Belediyeleri; Deçan, Dragash, Ferizaj, Fushe Kosove, Dragash, Gjilan, Kline, Prizren, Priştine, Peje, Podujeve, Lipjan, Drenas, İstok, Kaçanik, Kaminice, Leposaviç, Malisheve, Mitrovice, Novoberde, Obiliq, Rahovec, Shtepce, Stimlje, Skenderaj, Suhareke, Viti, Vushtrri, Zubin Potok, Zvecan'dır¹⁴.

Kosova'nın %36.5ini havza araziler kaplamaktadır. Bu havzaları Lab, Kriva, Reka, İbar ve üst Marova'nın nehir vadileri kuşatmaktadır.

Dağlık araziler ise yüzeyin %37'sini oluşturur. Güneyinde Sharri dağları, batısında Bjeshket ve Nemuna dağları, kuzeyinde ise Kopaonik dağları bulunur.

¹³ Fatma Taşdemir, Pınar Yürür, "Kosova Sorunun Tarihi ve Hukuki Değerlendirilmesi ", **G.Ü.I.L.B.F. Dergisi**, 3/99, s. 135.

¹⁴ "Kosovo" <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>(18.05.2011)

En büyük nehirleri İbar, Beyaz Drina, Lepenci, Sitnitza ve Binça Morava'dır. Su kaynaklarının yanında Kosova, zengin madenlere sahiptir¹⁵.

Şekil 1. Kosova Haritası¹⁶

10.887 km²'lik alanıyla, Balkanların küçük ama geçmişte olduğu gibi gelecekte de sadece Balkanlar için değil; tüm komşu coğrafya için de büyük krizlere sebep olacak bir bölgedir¹⁷. Bölge ülkeleri açısından baktığımızda; başta Sırbistan için Kosova toprak bütünlüğünün sağlanması açısından önem taşımakla birlikte sahip olduğu linyit, kurşun, çinko gibi zengin yeraltı kaynaklarıyla da Sırbistan enerjisi için ayrı bir önemdedir.

¹⁵ Murat Yılmaz, **Bağımsızlık Yolunda Kosova**, İslam Coğrafyası Dizisi, İstanbul, İlke Yayıncılık, 2005, s. 13-14.

¹⁶ Kosovo Statistical Office, <http://esk.rks-gov.net/ENG/geographic> (12.10.2010)

¹⁷ Halil Akman, **Paylaşılmayan Balkanlar**, Siyaset Bilimleri, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006, s. 227.

Karadağ, Kosova'nın denize çıkış noktalarından birisidir. Bu itibarla Kosova, Karadağ için bu ülke üzerinde baskı unsuru oluşturma riskini taşımaktadır.

Makedonya açısından Kosova, bu ülkenin içinde barındırdığı Arnavut nüfus bağlamında kilit bir ülke konumundadır¹⁸.

Arnavutluk açısından bakıldığında, yaklaşık olarak Balkanların dağılan coğrafyasında 7 milyon nüfus Arnavut yaşamaktadır. Arnavutluk dış politikasının da önemli yeri kendi sınırları dışında yaşayan bu Arnavutları korumaktır. Arnavutluk en başından beri Kosova'ya desteklemiş, Kosova'da ki Arnavut haklarını korunmasını savunmuştur. Ayrıca Arnavutluk'un en önemli ticari ortaklarından biridir.

Tablo 1. Kosova'nın Sınır Komşularıyla Olan Uzaklıkları¹⁹

Arnavutluk	111.8 km
Makedonya	158.7 km
Karadağ	78.6 km
Sırbistan	351.6 km
Toplam	700.7 km

Demografik yapısına baktığımda; Kosova'nın değerli stratejik konumu ve coğrafyası, Balkanlarda savaş ve karışıklıkların önemli merkezlerinden olması demografik yapısını sürekli etkilemiş ve değişmesine sebep olmuş; bu bölgeye hükmedenler kendi nüfusunu artırma politikasını uygulamışlardır.

Kosova, Arnavutluk ve Balkan ülkelerine dağılmış diğer Arnavut nüfus açısından da büyük önem taşımaktadır. Kosova İstatistik Raporuna göre

¹⁸ Pınar Yürür, “ Kosova'nın Bağımsızlık Süreci ve Balkanlarda Son Durum” **Karasam Bülteni, Aylık Strateji Toplantıları**, Temmuz 2009, s.9.

¹⁹ Kosovo Statistical Office <http://esk.rks-gov.net/eng/> (erişim) (19.05.2011)

Kosova'da Nisan 2011'de yapılan en son nüfus sayımında 1.815,048 kişi olduğu söylenmektedir. Nüfus yoğunluğu ise 179.7kişi/km²'dir. Nüfusunun etnik yapısına baktığımızda; toplam nüfusun %92'sini Arnavutlar, (Sırp, Boşnaklar, Goralılar, Romalılar, Türkler, Aşkaliler, Mısırlılar) %8'ini oluşturur²⁰. Kosova, Balkanlarda Arnavutların nüfus açısından en yoğun yaşadıkları ikinci bölge sayılmaktadır²¹. Arnavutluk'ta 3.500.000 (%95), Kosova'da 1.800.000 (%90), Makedonya'da 700.000 (%35), Yunanistan'da 500.000 (%5), Sırbistan'da 100.000 (%1) civarında Arnavut'un yaşadığı görülmektedir²².

Tablo 2. Kosova'daki Toplam Nüfusun Etnik Dağılımı²³

Arnavutlar	% 92
Sırp	% 5
Diğer etnik gruplar	% 3
Toplam	%100

Kosova'da ki nüfusun ciddi bir kısmını gençler oluşturmaktadır. Ayrıca Avrupa'nın da en genç nüfusunu oluşturmaktadır. Kosova'daki gençlerin nüfus oranı % 52 civarındadır. Nüfusun toplam yaş ortalaması % 26,3'tür. Böylesine genç bir nüfusa sahip olması Kosova'daki doğurganlık oranının da yüksek olduğunun işaretidir²⁴.

²⁰ "Kosovo" <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html> (erişim) (18.05.2011)

²¹ Bilgin Çelik, Vesayet Bağımsızlığa mı? Kosova'nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci Yakında Başlıyor,(erişim) <http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html> (18.05.2011)

²² Pınar Yürür, a.g.m. s.10.

²³ Kosova Statistical Office (erişim) <http://esk.rks-gov.net/eng/> (19.05.2011)

²⁴ Murat Yılmaz, a.g.e. s. 16-17.

Tablo 3. Kosova'nın Yaş Oranına Göre Nüfusun Dağılımı²⁵

0-14 yaş arası	% 33
15-64 yaş arası	% 61
65 ve üzeri	% 6

Dini açıdan baktığımızda nüfusunun %90'ından fazlasını oluşturan Arnavutların %3'lük bir Katolik nüfus dışında tamamının Müslüman olduğunu söyleyebiliriz. Ülkedeki Sırp, Karadağlı ve bir kısım Çingene nüfus dışında kalan Boşnak, Türk ve diğer nüfusun büyük ölçüde Müslüman olduğunu ifade edebiliriz²⁶. Bu anlamda Kosova nüfusunun %95'e varan bir kısmı (Sünni) Müslüman'dır. Fakat son zamanlarda özellikle 1999 savaşından sonra Kosova'da ciddi boyutta misyonerlik faaliyetleri gerçekleşmiş. Özellikle Katolikler tarafından gençlere yönelik kurs adı altında birçok misyonerlik faaliyetleri düzenlenmiştir.

1.1.1. Kosova'nın Önemi

Kosova denilince ilk akla gelen iki ulustan biri Sırp, diğeri ise Arnavutlardır. Tarihin derinliklerinden gelen nefretle, kin ve intikamla birlikte ayrıca dil, din, etnik, kültür bakımından da birbirinden farklı olması, bu iki ulusun yüzyıllar boyunca aynı toprak üzerinde yaşamış olmasına rağmen birbirlerini hep öteki olarak görmüşlerdir ve halen günümüze kadar düşmanlıkları devam etmektedir. Her iki ulus için de bir toprak parçasından öte bir anlamı ifade eden Kosova, hem Sırp hem de Arnavut milliyetçiliğın sembolü olmuştur²⁷.

²⁵ Kosova Statistical Office (erişim) <http://esk.rks-gov.net/eng/> (19.05.2011)

²⁶ Murat Yılmaz, a.g.e. s.23.

²⁷ Pınar Yürür, "Kosova'nın Bağımsızlık Süreci, Bölgesel ve Küresel Etkileri, Bağımsız Kosova" **2023 Dergisi**, Sayı: 83, 15 Mart 2008, Ankara, s. 24.

Arnavutlar etnik dilsel ve dinsel farklılıkları nedeniyle, Sırp lar ile sürekli bir doku uyuşmazlığı yaşamaktadır. Bununla birlikte Kosova'nın ele geçirilmesi mücadelesi Arnavut-Sırp mücadelenin eksenini oluşturmuş, hâkimiyet toprak konusu birçok sorunları bünyesinde barındırmaktadır. Arnavutların ve Sırp ların Kosova üzerinde ki savları esas olarak hem "ortak" hususlara hem de "kendilerini güçlü hissettikleri" alanlarla ilişkilidir. Ortak noktalara ilişkin dayanakları temelde "tarihi hak", "vatan" ve "işgal" üzerine kuruludur²⁸. Her iki ulus da, tarih kitaplarında bu bölgeye ilk yerleşenlerin kendilerinin olduğuna inanmaktadırlar.

Arnavut tarafından savunulan savlar şunlardır; Arnavut tarihçileri ataları İllirlerin daha antik dönemlerde Kosova'da yaşadıklarını, Sırp ların bu bölgeyi sonradan işgal ettiklerini savunmaktadır. Ataları, bölgeye yerleşenlerden ilki olmaları gerekçesiyle, Arnavutlar diğerleri arasında Kosova'yı kendi tarihi hakları olarak görmektedirler²⁹. Ayrıca bir diğer önemli bir nokta ise Arnavut milli bilincinin oluşmasında önemli olan Prizren Birliği'nin buradan çıkmasından kaynaklanmaktadır³⁰.

Sırp lar tarafından savunulan savlar ise; Kosova, Sırp ların milli kimliğini, Sırp ulusunun doğuşunu ifade eder. Sırp ların bu bölgede eskiden beri kurdukları Sırp Ortodoks kiliseleri ve manastırları vardır. Sırp lara göre; Sırp Ortodoks kilisesinin Patrikhanesi 1219 yılında Kosova'nın İpek kenti yakınlarında kurulmuştur, Sırp Ortodoks kilisesinin merkezi Kosova'dadır³¹. Bu yüzden Sırp lar kendilerini Kosova'nın tarihi mirasçısı olarak görürler. Oysa Noel Malcolm'a göre ise; Sırp Ortodoks Kilisesi'nin merkezi Kosova'da değildir. Kosova'nın kuzeybatı sınırının ötesinde bir bölge olan Roscia'dadır

²⁸ Halis Ayhan,"Arnavut ve Sırp Savları Bağlamında Kosova Sahipliği Sorunu", Selçuk Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 23/2010, s. 74.

²⁹ Erhan Türbedar," Kosova Sorunu",(der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007, s. 80.

³⁰ Emir Türkoğlu, "Kosova Arnavutlarının Milliyetçiliği" (Der.), Ömer. E. Lütem Birgül Demirtaş-Coşkun **"Balkan Diplomasisi**, Ankara, 2001, s. 104.

³¹ Erhan Türbedar a.g.m., s. 80.

ve ortaçağ başının en önemli Sırp manastırlarıyla kiliselerinin çoğu Kosova dışında inşa edilmişti³².

Bu konu aslında tartışmalı bir konu olup bu bölgeye daha önce kimin hakim olduğunu anlamamız zordur. Fakat çoğu Balkan tarihçilerinin savundukları görüş bu bölgeye ilk hâkim olanların Arnavutların olduğu görüşüdür.

Kosova'da yaşayan ulusların tarihi derinliklerine indiğimizde; Adriyatik kıyısında yüzyıllardan beri saldırılara karşı koyarak bir ulus olma özeliğini taşıyan Arnavutların kökenleri İliyalıların soyuna dayandırılmaktadır³³. Siyasal birliklerini gerçekleştirememiş ve birbiriyle sürekli çatışan kabileler topluluğu olarak bilinen İlirlerin, M.Ö.5 yüz yılda bölgeye geldikleri tahmin edilmektedir. İlirlerin yaşadıkları bölge Epir'den başlayan, Drina ve Sava'ya kadar uzanan, bugünkü Arnavutluk, Dalmaçya, Kosova, Sancak, Karadağ, Bosna Hersek'i kapsayan bölge olarak bilinmektedir³⁴.

İliyalılar, Yunanlılar ile birlikte Balkanların eski toplumu sayılmaktadır. İliyalılar uzun süren kabileler halinde yaşadıkları M.Ö. 627-600 İliya Devletini kurmuşlardır. Hint Avrupa kökenli olan İliyalıların, Balkanlarda yerleşen ilk millet oldukları birçok tarihçi tarafından savunulmaktadır³⁵.

Uzun yıllar Epir –Pindus havzasında varlık mücadelesi veren İlirler, çeşitli akınlara karşı koymuş, bölgede egemenlik rekabetine giren Antik Helenlere, Romalılara, Bizanslılara, Bulgarlara, Sırlara ve Venediklere karşı direnmişlerdir. 12. yy.dan itibaren Arnavut adıyla anılmaya başlamışlardır³⁶ ama onun öncesinde bölgenin Dardania olarak adlandırıldığı ve M.Ö.4. yüzyılda burada Dardania Krallığı'nı kurulduğu belirtilmektedir. Bu coğrafyada yaşayan halka Albanoi'ler, coğrafyaya da Albanonlar denilmiştir. Kosova ismi

³² Noel Malcom, **Kosova Balkanları Anlamak İçin**, Sabah Kitapçılık, İstanbul, 1998, s. 14-17.

³³ Tayfun Atmaca, **Krallıktan Cumhuriyet'e Tarihte İz Bırakan Dostluğun Mimarları Zogu ve Atatürk**, Ankara, 2007, s.26.

³⁴ Emir Türkoğlu, Kosova Arnavutçuluğun Milliyetçiliği,.... s.104.

³⁵ M. Murat Hatipoğlu, Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, Ankara, **SAEMİK**,1999, s.101.

³⁶ M.Murat Hatipoğlu, Çamerya Arnavutları, (Der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007, s.450.

ise ilk defa 12. yüzyılda duyulmuş olup Slavca bir çeşit “ kuş ovası” anlamına gelmektedir³⁷.

M.S. 300'lü yıllarda Roma İmparatorluğu yönetimine giren Kosova, M.S.395'te Roma'nın ikiye bölünmesi sonucunda bu kez Bizans yönetimine girmiştir. Kısa bir dönem (35 yıl) Bulgaristan Krallığı yönetiminde bulunan Kosova, 1018' de ise tekrar Bulgarlardan Bizans yönetimine geçmiştir.

Slavlar 5. ve 6. Yüzyıllarda Balkanlara göç etmeye başlamışlardır ve bu dönemde güçlü bir yapı oluşturarak, Kosova'nın bir kısmını Stefan Nemandiya'nın kurduğu Ortaçağ Sırp devletinin bir parçası haline getirmişlerdir. Kosova'nın tamamını ele geçirilmesi ise 1216 yıllarında gerçekleşmiştir. Sırp'ların Kosova'da en parlak dönemi Prens Stefan Duşan (1331-55) zamanında yaşanmıştır³⁸. Arnavutluk'un bütün güney bölgesi ve kuzey Yunanistan'ın çoğu kesimlerine kadar uzanan bir Sırp devleti kurulmuştur³⁹.

En parlak dönemlerini yaşayan Slavlar, İliryalıların yaşadıkları topraklara yayılmaya başlamışlardır. Yayılan Slav göçleri o dönemde tarımla uğraşan İliryalıların etnik yapısını o derece etkilemiştir ki, yapılan birçok çalışmada 6. ve 12. Yüzyıl arasında Arnavutların tarih sahnesinden kayboldukları gösterilmektedir⁴⁰.

Uzun yıllar Roma İmparatorluğu daha sonralarında 6.yy.da Avarlar, 7.yy'da Slavlar, 10yy.da Bulgar hâkimiyetine giren Kosova daha sonra tekrar Bizanslılar ve 13.yy.da ise Sırp'ların hâkimiyetine girmiştir⁴¹. Bundan sonra uzun bir dönem Osmanlı denetimine geçmiştir.

³⁷ Osman Karatay, **Kosova Kanlı Ova** , İstanbul, 1998, s.36.

³⁸ Murat Yılmaz, a.g.e., s.28-29.

³⁹ Erhan Türbedar, a.g.m.,s.80.

⁴⁰ Erhan Türbedar, a.g.m.,s.80.

⁴¹ Atmaca, a.g.e., s. 26.

1.2. TARİHSEL SÜRECİN İNCELENMESİ

1.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kosova

28 Haziran 1389'da Birinci Kosova savaşında Sırlar Osmanlı İmparatorluğuna karşı yenilmiş ve Kosova Osmanlı imparatorluğuna bağlanmıştır. Birinci Kosova Savaşı'nı kazanmış gibi davranan Sırlar, 28 Haziran tarihini en kutsal günleri saymakta ve Vidovandan adı altında kutlamaktadırlar.

Sırlar için bugünün önemini en iyi anlatan örnek; 1389 Kosova savaşının yapıldığı yerde, bir anıt üzerinde şu yazılı sözlerdir: "Sırp olan veya Sırp kökenli olup da Kosova'ya savaşa gelmeyen, hiçbir zaman torunu olmasın"⁴². Bu sözler Sırların ne kadar kinci duygulara sahip olduğunu gösterir ve Sırların bu savaşı kaybettiklerini asla kabullenmediklerini gösterir. Ayrıca savaşta I. Murat'ı öldüren Sırp Knezi çatışma alanında ölmüştür. Sırlar tarafından Knez Lazar, aziz unvanını almıştır. Yapılan bu savaş ile birlikte bundan sonraki dönem Sırp milliyetçiliğin başlangıcı olmuştur. Savaşı kaybeden Sırbistan 1389 yılında Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. Fakat Sırlar Osmanlı denetimi içinde yenik düşünceye kadar direnmeye devam etmişlerdir ve 1448 yılında İkinci Kosova Savaşı gerçekleşmiştir. Bu savaş ile Osmanlının bölgedeki hâkimiyeti tamamen kökleşmiştir⁴³.

Balkan tarihinde Osmanlı dönemin başlaması Kosovalı Arnavutlar için hayati önem taşımıştır. Osmanlı İmparatorluğu dönemi boyunca Kosova'da, Sırp nüfusu gittikçe azalırken, Arnavut nüfusu da buna ters oranla artmıştır⁴⁴. Yaklaşık 400 yıl Osmanlı imparatorluğu yönetimi altında kalan Arnavutlar, Osmanlı yönetimine hizmet vermiştir ve yönetime hizmet veren 292 sadrazamdan 28'i Arnavut asılıydı. Arnavutlara karşı bu ayrıcalığın tanınması

⁴² Emir Türkoğlu, a.g.m., s. 104.

⁴³ Emir Türkoğlu, a.g.m., 108.

⁴⁴ Erhan Türbedar, a.g.m. s. 81.

şüphesiz ki Arnavutların Müslümanlığı seçmiş olmalarının büyük payı vardır. Arnavutlar Osmanlı yönetimiyle sıkı bağlarla bağlıydı. Başta direnen ve 1517 yılına kadar çete savaşlarını sürdüren Arnavutlar, 1517'den 1912 yılına kadar uzun süre Osmanlı İmparatorluğu'nda barış içinde ve sorunsuz şekilde yaşamışlardır⁴⁵.

Fakat 19.yy.da Avrupa'da başlayan milliyetçilik akımları Balkanlara da sıçramıştır. Balkanlarda Osmanlı hâkimiyeti yavaş yavaş zayıflamaya başlamıştı. 1830 yılında Yunanistan, ardından 1878'de Sırbistan ve Karadağ, 1908'de ise Bulgaristan bağımsızlığını ilan ederek tek tek Osmanlı Devleti'nden ayrılmışlardır. Arnavutlar ise kendi uluslarını diğer uluslara göre daha geç kurabilmişlerdi. Çünkü Müslüman olan Arnavutlar, imparatorluğun asli unsurları olarak Osmanlı Devleti'ne sıkı geleneksel bağ ile bağlıydılar fakat Balkanlardaki diğer ulusların milliyetçi hareketleri Arnavutları endişelendirmişti⁴⁶.

Osmanlı yönetiminde İşkodra, Manastır, Kosova ve Yanya gibi vilayetlerde yaşayan Arnavutlar bazı krizlere yol açmıştır. 3 Mart 1878'de imzalanan Ayastefanos Antlaşmasında öngörülen Arnavutların yaşadığı bölgelerin çoğunluğunun büyük devletler arasında paylaşılması tasarılarına karşı çıkıp "Prizren Ligi" altında örgütlenerek ayaklanmışlar⁴⁷.

13 Haziran 1878'de Berlin'de toplanan Büyük Güçler Arnavut milleti kaderi hakkında karar almışlardır⁴⁸. Bu kararlar Arnavutlar hayal kırıklığına uğramışlardır.

20 Aralık 1912 tarihinde düzenlenen Londra Konferansı'nda, Arnavutluk devletinin kurulmasının ilke olarak kabul edilmiştir. Birinci Balkan Savaşı'nı sona erdiren Londra Barış Antlaşması'nda Arnavutluk'un haritası

⁴⁵ Halil Akman, a.g.e., s. 280.

⁴⁶ Nuray Bozdora, "Arnavut Milliyetçiliğinin Doğuşu, Gelişimi ve günümüze Etkileri", (Ed.), Erhan Türbedar, **Avrasya Dosyası**, ASAM, 2008 Cilt.14 sayı.1 Ankara, s. 112.

⁴⁷ M.Hatipoğlu,Çamerya Arnavutları,(der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007, s.450.

⁴⁸ Aktan Hamza, **Makedonya-Arnavutluk İlişkilerinde Arnavut Sorunu**, Logos-A Üsküp, 2007, s. 65.

Büyük devletler tarafından çizilmiş. Çizilen haritayla bölgedeki Arnavut nüfusun yarısından fazlası Arnavutluk sınırları dışında kalmıştır⁴⁹.

Balkan savaşlarından sonra Sırp hâkimiyetine geçen Kosova'da 1913 tarihinde sömürgeleştirme sürecinin başlangıcı olmuştur. Bu süreç sonunda, bölge de %25 olan Sırp nüfusunun %33'lere yükseldiği gözlenmiştir⁵⁰. Bu dönemden sonra Sırlar hep bu bölgeyi Arnavutlardan arındırmaya çalışmışlardır. Kosova Sırların hâkimiyetindeydi fakat hâlâ tam olarak sınırları çizilmemişti.

I. Dünya Savaşı yıllarında Kosova toprakları, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan ordularının işgaline uğramıştır. Bu tarihlerde Sırlardan kurtulma fikriyle hareket eden Kosovalı Arnavutlar Avusturya işgalini desteklemiştir. Savaşın sonunda Avusturya-Macaristan ordusu Balkanlarda yenilgiye uğramış, Bulgaristan ise İtilaf devletleri ile ateşkes antlaşması imzalamıştır. Kosova ise tekrar Sırp hâkimiyetine girmiştir⁵¹.

1.2.2. Sırp-Hırvat-Sloven Krallığında Kosova

1878 yılında Osmanlıdan bağımsızlığını kazanan Sırbistan'ın başlıca amacı büyük bir Slav devleti kurmaktı. Güney Slavları (Yugo-Slav) için düşünülen topraklar, Makedonya'dan Slovenya'ya kadar uzanıyordu.

Bundan böyle Arnavutlar ile Sırlar sürekli toprak mücadelesi içine gireceklerdir⁵². Kosova, Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulan Sırp-Sloven-Hırvat Krallığı içerisinde yer aldı ve herhangi bir statüye sahip değildi. Ocak 1929'da başa geçen Kral Aleksandar Karadjordjeviç, parlamentoyu ve 1921 Anayasası'nı feshederek yönetime el koymuş. Ekim 1929'da Sırp egemenliği pekiştiren "yeni bir anayasa ile devleti" Yugoslavya Krallığına dönüştürmüştü.

⁴⁹ Hamza, a.g.e., s.65.

⁵⁰ Yılmaz, a.g.e., s.34-35.

⁵¹ Taşdemir, Yürür, a.g.m., s.136.

⁵² Emir Türkoğlu, a.g.m., s. 109.

Balkan savaşlarının ardından Sırp denetimine geçen Kosova'da Sırp'ların izlediği politika, Kosova'yı Sırp'larla doldurmak, Arnavutları da bölgeden uzaklaştırmak olmuştur⁵³. Özellikle 1918-1941 arasında Belgrad, Kosova üzerinde kolonizasyon politikasını devam ettirmiştir. Kosovalı Arnavutları ve diğer Müslümanları zorla Türkiye'ye ve diğer ülkelere göç ettirmiştir. (Arnavut kaynaklarına göre 300 bin Arnavut Sırp'lar tarafından Kosova'dan kovulmuş, yerlerine ise yaklaşık 60 bin Sırp yerleştirilmiştir.)

Sırp Sloven Hırvat Krallığı 1929 yılında I. Yugoslavya Krallığı olarak adını değiştirmişti fakat I. Yugoslavya Krallığının ömrü pek uzun sürmemişti⁵⁴. İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar Yugoslavya Krallığı Mihver devletlerin işgaline uğramasıyla I. Yugoslavya Krallığı da ortadan kalkmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Kosova, Makedonya ve Arnavutluk, İtalyanların, Almanların ve Bulgarların denetimine geçmişti. İtalyanların denetiminde olan Arnavutlar ilk defa "Büyük Arnavutluk"a bu dönemde kavuşmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte Kosova, tekrar Sırp'ların eline verilmişti. Fakat İkinci Dünya Savaşı sırasında binlerce Sırp Kosova'yı terk etmişti⁵⁵ ve Sırp'ların bu bölgede nüfus sayısı gittikçe azalmaya başlamıştı. Sırp kaynaklarına göre; İkinci Dünya Savaşı yıllarında 80 bin-100 bin kadar Arnavut, anavatanları Arnavutluk'tan göç edip Kosova'ya yerleşmiş, aynı dönemde ise 150 bin Sırp ve Karadağlı Kosova'dan ayrılmıştır. Faşist işgal sona erince Kosova tekrar Sırp'ların kontrolüne geçmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında İtalya'nın Almanya'ya teslim olması üzerine Tito tarafından kurulan meclisce 1943 yılında Yugoslavya ilan edilerek monarşi yıkılmıştır. Bu olaydan sonra Kosova, Yugoslavya'ya bağlı bir eyalet statüsüne geçmiştir. Kurulan yeni Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nde yönetimin uyguladığı baskı politikası sonucu tekrardan

⁵³ Erhan Türbedar , a.g.m., s. 82.

⁵⁴ Yılmaz, a.g.e., s. 36.

⁵⁵ Emir Türkoğlu, a.g.m. s. 110.

göçler devam etmiştir özellikle Müslüman topluluğunun Türkiye'ye göçü devam etmiştir⁵⁶.

1.2.3. Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyetinde Kosova

İkinci Dünya Savaşı sona ermesiyle birlikte Tito bütün halkları bir araya getirerek Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyetini kurmuştur. Tito önderliğinde kurulan Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti sekiz birimden oluşmaktaydı. Yugoslavya Federatif Cumhuriyetini altı cumhuriyeti Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Makedonya, Bosna Hersek ve Karadağ, iki özerk bölgesi Kosova ve Voyvodina'dan ibaretti. Bu Cumhuriyetin tohumları İkinci Dünya Savaşı sırasında atılmaya başlamıştı. 1943 yılında bu sistemin mimarları cumhuriyet statüsünün uyruklara verilmesine karşı olduklarını fakat bunun uluslar için hak edilmiş olduğunu düşünmüşlerdir. Çünkü Sırp, Hırvat, Boşnak, Makedon, Sloven ve Karadağ uluslarının anavatanları/devletleri bulunmaktadır. Ancak, Arnavutların ve Macarların Yugoslavya'nın dışında da bir anavatanları/devletleri bulunmaktadır⁵⁷. Tito ve sosyalist liderliğin oluşturduğu Yugoslavya'da Kosova'ya 1946'da sınırlı yetkilere sahip Sırbistan'a bağlı "özerk toprak" statüsü verilmişti⁵⁸. 1946 Anayasasında da Kosova'ya Voyvodina'ya kıyasla daha dar çerçevede bir özerklik verilmesi Tito önderliğindeki komünistlere karşı duyulan kızgınlığı arttırmıştır. Yaşanan bu gelişmeler daha başlangıçtan itibaren Kosovalı Arnavutlarının kendilerini Yugoslavya federasyonunun bir parçası olarak görmemeleriyle sonuçlandırılmıştır⁵⁹. Fakat bu statü en azından pratikte Kosova Arnavutlarını 1913 yılından beri altında buldukları Sırp hâkimiyetinden kurtarmaktaydı.

Yugoslavya'nın Tito yönetimi altındaki bu versiyonu, devlete şeklini veren sosyalist ilkeler ve halkların ulusal amaçları ile uyumlu bir Yugoslavya

⁵⁶ Konya Ticaret Odası, "Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu", **Etüd-Araştırma Servisi**, Haziran, 2009. (Erişim), <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/kosova.pdf> 11.11.2010.

⁵⁷ Hüseyin Emiroğlu, a.g.e., s. 100.

⁵⁸ Numan Baş, a.g.e., s. 12.

⁵⁹ Hüseyin Emiroğlu, a.g.e., s. 94.

yaratmak düşüncesinden doğmuştur. Buna göre eski Yugoslavya toprakları federatif yapı altında idari ve siyasi açıdan yeniden taksim edilmiştir. Bu taksimatta belirleyici olan temel kıstas ise “kurucu uluslar” ile “ulusallıklar” idi. Buna göre; Hırvat, Sloven, Sırp, Makedon ve Karadağlılar “ulus” olarak görülürken, bunun dışında kalan ve Yugoslavya dışında ulus devletleri bulunan etnik gruplar (Arnavut, Macarlar v.b.) “ulusallık” olarak kabul edilmiştir. Bu kıstaslara göre ülke idari ve siyasi açıdan ulusların oluşturduğu altı “kurucu cumhuriyet” ile Sırbistan’a bağlı iki özerk bölgeye” ayrılmıştır. Bu yeni idari yapılanma Kosova Arnavutlarını Sırbistan’ın siyasi sınırları içine sokarken, Kosova dışında kalan diğer Arnavutları da Makedonya ve Karadağ cumhuriyetlerinin siyasi sınırları içine sokmuştur⁶⁰.

1953 Anayasasına göre otonom bölgelere kendi hükümetini kurma hakkını veriyordu. 1963’teki yeni Yugoslavya anayasası da Kosova’nın“ özerk” statüsünü olabilecek en düşük noktaya indirdi. Tarihinde ilk kez Kosova’nın anayasal statüsü federal düzeyde tamamen ortadan kaldırılmış ve tamamen Sırbistan Cumhuriyeti’nin iç düzenlemelerine bağlanmış oluyordu⁶¹. Tekrar 1963 Anayasasında değişiklikler yapıldı. Yapılan bu hamlede klasik anayasaların dışına çıkmıştı. Tito konuyu açıklarken, “Anayasanın amacı elden geldiği kadar halka yakınlaştırılması, onun temel elemanı olan üretici insan, köylü, işçi veya başka vatandaşın kapanmasıdır” demiştir.

1960’larda Kosova’nın statüsü konusunda Arnavutların yaptıkları gösteriler yüzünden, Tito önce 1963’te, sonrada 1969’da Kosova Arnavutlarına Kosova yönetimi üzerinde daha fazla yetki vermişti⁶². 1963 Anayasası tüm kurum ve kuruluşları, sağlık, sosyal, eğitim, kültür, bankalar, kamu yönetimi ve yönetim organlarını toplumun tüm kesimleri seçme hakkına sahip oluyordu. 1946 Anayasasına göre Kosova’nın yetkileri, 1963 anayasasında daha da genişletildi. Ancak bu değişiklik Arnavutları tatmin

⁶⁰ Numan Baş, Kosova Sorunun Ortaya Çıkışı ve Balkanlar Üzerine Etkileri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2006, s. 12-13.

⁶¹ Noel Malcolm, a.g.e., s. 382.

⁶² Emir Türkoğlu, a.g.m., s. 12.

etmedi. Arnavutlar, Karadağlılara, Slovenlere tanınan Cumhuriyet statüsünün kendilerine de verilmesini istiyorlardı.

1966 sonrası dönemde Arnavutlara çeşitli tavizler verilmeye başlamış. Mart 1967'de 16 yıldır ilk kez Kosova'yı ziyaret eden Tito, halkın önünde buradaki koşullarla ilgili bazı eleştirileri dile getirerek, fabrikalarda Sırp'lar tercih ediliyorsa, aynı vasıfları taşıyan Arnavutlar çevriliyorsa, eşit haklardan söz edilemez demiştir⁶³. Tito'nun Kosova ziyareti gerçekleştirdikten sonra Anayasa'da değişiklikler yaparak 1968'de federal parlamentoda Kosova'ya yürütme ve idari yetkiler verdi. Kosova 1969'da kendi anayasasını meclisten geçirdi⁶⁴.

1968 yılında başlayan Avrupa genelinde yaygınlık kazanan öğrenci gösterilerinin dalgası Kosova'ya da ulaşmıştı. Priştine Üniversitesinin önünde çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu Kosova Arnavutlarının gösterilerin de Cumhuriyet statüsü talebi bir kez daha gündeme getirildi⁶⁵. Genel olarak baktığımızda; Tito Yugoslavya'yı kurarken egemen ulus olan Sırp'ların Yugoslavya'ya hâkim olmalarını önlemek istemiştir. "Zayıf Sırbistan, güçlü Yugoslavya" formülü altında hareket edip özellikle 1960'lardan itibaren idari sistemde âdemi merkezîyetçi bir yapılanmaya gitmiştir ve iki özerk bölgenin yetkilerini artırmaya çalışmıştır⁶⁶.

1.2.3.1. 1974 Anayasası

1963 Anayasası Arnavut ulusal çıkarlarının düştüğü en dip noktası ise, 1974'de en azından anayasa teorisine ilişkin konularda bir doruğu temsil etmiştir. 1974 Anayasası Kosova ve Vovvodina özerk bölgelerine çoğu bakımdan altı cumhuriyetle eşit statü tanımıştır. Yugoslavya'nın ana federal

⁶³ Noel Malcolm, a.g.e., s. 383.

⁶⁴ İskender Hyseni, **Kosovo In The International Court Of Justice**, Priştina, 2010, s. 137.

⁶⁵ İrfan Kaya Ülger, **Yugoslavya Neden Parçalandı**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003. s. 71-72.

⁶⁶ İlhan Uzgel, "Yugoslavya Federasyonundan Sırbistana", (Der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007, s. 450.

organlarına kendi temsilcilerini göndermelerini sağlamıştır⁶⁷. Ayrıca 1974 Anayasasıyla özerk bölgelerin kendi anayasalarını çıkarma hakları doğmuştur. Kosova ve Voyvodina'nın onayı olmadan Sırbistan anayasasına ekleme ve çıkarma yapılmayacaktır. (O zamana dek anayasaları ya da yasaları Sırbistan Meclisi tarafından bildiriliyordu.) Ayrıca Cumhuriyet seviyesinde alınan kararları özerk bölge temsilcilerinin veto hakkı vardı⁶⁸. 1974 Anayasasının metninde Yugoslavya, "özgür, eşit milletler ile milliyetlerden oluşan federal bir cumhuriyet" diye tanımlanmış, aynı zamanda önemli bir adımla yeni bir ilke beyan edilmişti; İşçiler ve milletler ile milliyetler, Sosyalist Cumhuriyetlerde ve Sosyalist Özerk bölgelerde kendi egemen haklarından yararlanırlar⁶⁹.

Kosova, 1974 Anayasası altında kendi Anayasasını yayınlamış ve kendi Anayasa Mahkemesini kurmuştu. Diğer altı devlet gibi eşit statüde, federal yapıda doğrudan temsil etme hakkına sahip olmuştu. Bir de federal mahkemede ayrı anayasa mahkemesinde ayrı temsil ediliyordu. Kosova kendi milli bankasına, yargı mahkemesine, kendi idari yapısına sahip olmuştu⁷⁰. 1974 anayasası diğer cumhuriyetlerle eşit statüde olmasını sağlamışsa da Kosova ve Voyvodina'ya istediği zaman ayrılma hakkı tanımamıştır.

1974 Anayasasıyla birçok hak kazanan Arnavutların bu durumundan Sırlar rahatsızlık duymuşlardır. Çünkü Sırların federasyon üzerindeki egemenliğini kısıtlanmıştı; bu nedenle de Sırlar yavaş yavaş Yugoslavya'nın geri kalmış bölgesi olan Kosova'yı terk etmeye başlamışlardır. Sırlar sadece bu sebepten dolayı Kosova'yı terk etmiyorlardı. Sırbistan'da veya diğer cumhuriyetlerde yaşam standardının Kosova'nın çok üstünde olması, bölgeden Sırların nüfusu ayrılmasının temel nedenini oluşturuyordu. 1938 yılında Arnavutların Kosova genel nüfusu içerisindeki oranı %68

⁶⁷ Noel Malcolm, a.g.e., s. 383.

⁶⁸ Numan Baş a.g.e.,s.15.

⁶⁹ Noel Malcolm, a.g.e., s. 386.

⁷⁰ İskender Hyseni, a.g.m., s. 140.

düzeyindeydi. Yukarıda ifade edilen faktörlerin etkisiyle Arnavutların bölge nüfusu içindeki oranı, 1981’de % 77’ye, 1991’de ise % 85’e ulaşmıştır.

Kosova’daki olaylar 1974 Yugoslav Anayasası ile bu bölgeye verilen kapsamlı özerkliğin 1980 sonrasında yeterli olmaması ve Arnavutların Yugoslavya içerisinde yedinci cumhuriyet olmaya çalışması ile başlamış⁷¹; 1970-80 arası dönemlerde kötü ekonomik şartları ve işsizliğin artması, Yugoslavya’nın diğer bölgelerine göre Kosova’nın daha geri kalması, 1981’de Priştine’de öğrenciler tarafından protesto edilmiş. Kosova’daki Arnavut sorunu 1980’lerin sonuna kadar şiddetini artırırken; 1982’den sonra belirli aralıklarla gösteriler, boykotlar şeklinde sürmüştür.

1970’li ve 1980’li yıllar boyunca Kosova’nın ekonomik durumu çok kötü durumdaydı. İşsizlik oranının 1971’de %18.6 oranında 1981’de %27.5 yükselmesi Arnavutlar arasında bir takım huzursuzluklara yol açmıştır. Bu dönemde devlet kuruluşlarında çalışan çok sayıda Arnavutlar işlerinden çıkarılmıştır⁷². Özellikle 1980’lerde Tironun ölmesinden sonra Sırp baskına maruz kalan Arnavutlar, 1981-1989 yılları arasında, çoğu Arnavut bilim adamları, siyasileri, öğretmenleri, hâkim ve diğerleri cezaevlerine atılmışlardır. Resmi verilere göre, 1981-1988 yılları arasında, 1750 Arnavut milliyetçi faaliyetleri yüzünden 15 yıla kadar, 7 bini ise 60 güne varan hapis cezalarına çarptırılmıştır⁷³.

1986 yılında, Sırp Sanat ve Bilimler Akademisi, her şeyin fitilini ateşleyen bir memorandum yayınlamış. Bu memorandumda, Yugoslavya’nın kurucusu Hırvat kökenli lider Tito, Sırp düşmanı olmakla suçlanmıştır. Ayrıca, Sırpın ebedi vatani olduğu söyleyen Kosova ve Voyvodina’nın özerk hale getirilmesinin de Sırlara karşı yapılmış düşmanca bir hareket olduğu söylenmiştir. Aslında bu memorandum Sırpın kafalarında hala “Büyük Sırbistan Planı”nın olduğunu göstermiştir. Memorandum sonrası 1987 yılında

⁷¹ Hasan Ünal, “Balkanlarda Arnavut Meselesi ve Türkiye ” Avrasya Dosyası, Cilt. 4: 1-2 (İlkbahar-Yaz), 1998, s. 132.

⁷² Birgül Demirtaş-Coşkun, “Arnavut Dış politikası ve Balkanlarda Arnavut Sorunu”, s. 77.

⁷³ Erhan Türbedar, a.g.m., s. 84.

Devlet Başkanlığı tarafından yapılan bir çalışmada, 1974 Anayasası'ndan, çoğu Kosova ile ilgili tam 130 civarında değişiklik talep edilmiştir. Bunların çoğu Kosova'nın özerkliğini kaldırmaya yönelik önerilerdi. Sırp önerilerinden 39 tanesinin kabulü kararlaştırılmıştır⁷⁴.

Miloşeviç'in Sırbistan'ın yönetimini ele geçirmesiyle birlikte Yugoslavya'nın durum gittikçe kötü hal almaya başlamıştı. Miloşeviç iktidara geçer geçmez Belgrad yönetimi baskıcı bir politika uygulamaya başlamıştı. 1989'da Kosova ile Voyvodina'nın birlikte otonom haklarını geri almıştı. Arnavutların birçok haklardan mahrum bırakılmışlardır. Kültürel ve eğitim hakları kaldırılmıştır ve Arnavutça dilindeki okullar kapatılmış, ayrıca Arnavutça yayın yapan medya yasaklanmıştır. Bir anda Miloşeviç'in iktidara geçmesiyle birçok haktan mahrum kalan Arnavutlar zor günler geçirmişlerdir.

Oysa 1989'a kadar Sırbistan'ın iki otonom eyaletinden birisi olan Kosova, fiili olarak bir cumhuriyetin kendi anayasası, hükümeti, mahkemeleri, ulusal bankası ve kolektif federal başkanlık yapısı içinde eşit söz hakkına sahip olmak gibi bütün ayrıcalıklara sahipti. Mart 1989'da Sırbistan tarafından Kosova'nın yetkileri elinden alınarak krizi hızlandırmış ve Yugoslavya'nın çöküşünü çabuklaştırmıştır⁷⁵. Kosova Savaşı'nın 600. Yıldönümü vesilesiyle, savaşın gerçekleştiği Gazimestan'da yaklaşık 1 milyon Sırp toplanmış. Miloşeviç'in "Sırp halkını artık kimse ezemez!" sözü diğer cumhuriyetlere karşı gövde gösterisi niteliğinde olmuştur⁷⁶. Miloşeviç bu şekilde Sırp milliyetçiliğini daha da körüklemiştir.

Miloseviç liderliğindeki Sırp yönetimi 1989 yılında Kosova'nın Yugoslavya anayasasında yer alan özerkliğini kaldırarak bölgede

⁷⁴ İbrahim Sarı, "Kosova'nın Bağımsızlığının uluslararası Sistem Bağlamında Değerlendirilmesi" Yüksek Lisans Tez, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2010, s. 65.

⁷⁵ Hüseyin Emiroğlu, a.g.e., s. 98.

⁷⁶ Celalettin Yavuz, a.g.e., s. 5.

merkeziyetçi bir yapı oluşturmak için harekete geçince Kosova Sorunu yeni bir döneme girmiş oluyordu⁷⁷.

Bu yaşayanlara Arnavutlardan ilk tepki İbrahim Rugova liderliğinde başlatılan “pasif direniş” ile gelmiştir. Direniş çerçevesinde, Sırbistan ve Yugoslavya ile tüm iletişim kesilmiştir. Adeta bir paralel devlet kurulmuştur. Eğitim sağlık hizmetleri evlerde verilmektedir. Kosova 1991’de bağımsızlığını ilan etmiş, 1992’de yapılan seçimler de ılımlı olarak tanınan İbrahim Rugova devlet başkanlığına seçilmiştir. Ancak Kosova’nın bağımsızlığını sadece Arnavutluk tanımıştır⁷⁸.

1.2.4. Yugoslavya’nın Dağılmasında Kosova

Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti’nin temel özelliği, etnik, kültürel ve coğrafi bir mozaiki oluşturuyor olmasıydı. Örneğin, bu ülkenin topraklarında 24 değişik etnik grup yaşamaktaydı. Aralarında sayıca büyük olanlar, YSFC’nin ayrı federal birimlerinde yoğunlaşmışlardı. YSFC’nin en büyük zaaflarından biri, ülkede yaşayan değişik etnik gruplar arasında, ortak bir “Yugoslav” üst kimliğinin gelişmemiş olmasıydı. YSFC’nin siyasi hayatında Sırpların baskın olması yüzünden, daha 1970’lerin başlarında ülkeyi “sessiz dağılmaya” doğru götüren bir milliyetçi dalga yükselmeye başlamıştı⁷⁹.

YSFC’nin son Anayasası olan 1974 Anayasası, merkez hükümete ait bazı yetkileri, altı “kurucu cumhuriyete” aktarmıştır. Sırbistan Cumhuriyeti sınırları dâhilindeki Kosova ve Voyvodina’ya ise daha geniş özerklik verilmiştir⁸⁰.

⁷⁷ Bilgin Çelik, Vesayeten Bağımsızlığa mı? Kosova’nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci YakındaBaşlıyor,(erişim) <http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html> (11.11.2010)

⁷⁸ Birgül Demirtaş-Coşkun, a.g.m., s.79.

⁷⁹ Erhan Türbedar, “Kosova’nın Bağımsızlığı Emsal Teşkil Eder mi?”,**Strajik Analiz**, Kasım 2007, Ankara, s. 28.

⁸⁰ Erhan Türbedar, Kosova’nın Bağımsızlığı Emsal.... s .29.

Tito öncülüğünde kurulan Yugoslavya, Avrupa'daki sosyalist ülkeler arasında Batıya en açık ve Batı ile bağlantıları en yoğun ülke iken, 1992'den itibaren Sırbistan ve Karadağ'dan oluşan Miloşeviç yönetimindeki Yugoslav Federal Cumhuriyeti soğuk savaş sonrasında Batı ile savaştan bir ülke haline gelmiştir⁸¹. Sosyalist Federal Yugoslavya Cumhuriyeti 1990'larda dağılma sürecine girdiğinde Kosova Yugoslavya içinde kalmaya devam etti⁸². Yugoslavya'nın dağılması bütün Yugoslav uluslarının self-determinasyonu sorununu uluslararası gündeme taşımıştır⁸³. 1991-92 yıllarında Yugoslavya'yı oluşturan unsurlardan Slovenya, Hırvatistan, Makedonya ve Bosna-Hersek'in bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle birlikte geriye kalan Sırbistan ve Karadağ, 27 Nisan 1992 tarihinde son Yugoslavya'yı oluşturmuştur. Yugoslavya'nın anayasasında hiçbir şekilde Kosova'ya yer verilmediği gibi bu devletin sınırları içerisinde yer almak isteyip istemediği de sorulmamıştır. Bu anlamda 1989 kuralları işlemeye devam etmiştir.

Bosna Savaşını sonuçlandıran Dayton Antlaşmasına kadar Kosova'daki filli durum Bosna ve Hırvatistan savaşlarını gölgesinde kalmıştır. Dayton Antlaşması'nda Kosova'dan bahsedilmemesi Arnavutları hayal kırıklığına uğratmıştır. Bosna'da savaşın sona ermesi Yugoslavya'nın Batı ile ilişkilerini düzeltmesi için bir ortam yaratmışsa da, 1998 başında itibaren Kosova'da gerginliğin artması ve çatışmaya dönüşmesi Yugoslavya'nın Batı ile ilişkilerini bu kez daha derin bir şekilde bozmuştur. Kosova Sırplar için Bosna'dan daha önemliydi⁸⁴ ve ne pahasına olursa olsun Kosova'yı kaybetmek istememişlerdir. 1989'dan 1995'e kadar Dayton antlaşmasına

⁸¹ İlhan Uzgel, "Yugoslavya Federasyonundan Sırbistana", (der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007, s. 49.

⁸² Alexander Orakelashvili, Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo, Netherlands, August, 2008. http://www.mpil.de/shared/data/pdf/pdfpunyb/01_orakel_12.pdf (25.02.2010)

⁸³ Hüseyin Emiroğlu, a.g.e., s. 97.

⁸⁴ İlhan Uzgel, a.g.m., s. 53-54.

kadar, Kosovalılar sadakatle Rugova'nın çizdiği yoldan gitmişler. Yugoslavya savaşını bitiren Dayton anlaşması Kosovalı Arnavutlar için darbe olmuştur⁸⁵.

Rugova'nın pasif direniş yöntemi, dünya kamuoyunun sempatisini kazanmanın ötesinde bir yarar sağlamadığı için Arnavut milliyetçilerin beklentilerini karşılamaktan uzaktı. Bu nedenle silahlı direniş yolu ile seslerini duyurma yöntemini benimseyen Arnavut milliyetçileri Kosova Kurtuluş Ordusu (Ushtria Çlirimtare e Kosoves) adıyla gizli bir örgütlenme içine girdiler⁸⁶. 1996 yılı Kosovalıların Rugova'nın pasif direnişine karşı sistematik saldırılar başlattı. UÇK'nın sloganları şöyleydi: " Savaş Kosova'da başladı, Kosova'da bitecek!" idi⁸⁷.

Bu örgüt Sırpların sertlik yanlısı baskıcı tutumuna karşı 1997'de adını duyurmaya başlamış. Kosova Kurtuluş Ordusu adındaki bu örgütün başlıca hedefi Sırp ordusu ve polis güçleri olmuştur. Sırp birlikler UÇK direnişini yok etmek için 1998 yılı sonlarında yoğun operasyonlar yapmışlar. Fakat bu operasyonda ki sertlikleri, diğer Arnavutları UÇK yanında mücadeleye itmiştir. 1999 yılında örgütün asker sayısı 30 bin kişiye ulaşmıştı⁸⁸.

1998 yılında Kosova'da Arnavutlara yönelik Sırp saldırıları daha da tırmanmış, çok sayıda Arnavut hayatını kaybetmiştir, bu olaylar karşısında 100 binlerce Arnavut bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Bu durum uluslararası toplumda büyük tepkiye neden olmuştur⁸⁹.

1998'de UÇK'nın Sırp idaresi ve güvenlik güçlerine olan eylemlerini artırması, Sırbistan'ın geniş çaplı operasyonuna neden olmuş, "Dreniça Katliamı"nda 2000'e yakın Arnavut ölmüş ve çok sayıda köy boşaltılmıştır.

⁸⁵ Can Karpat, İbrahim Rugova: Pasif direnişin Zaferi,Türksamhttp: //www.turksam. org/tr/a658. html?ref=Guzels. TV (10.01.2011)

⁸⁶ Bilgin Çelik, Vesayeten Bağımsızlığa mı? Kosova'nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci Yakında Başlıyor,(erişim) http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html (18.05.2011)

⁸⁷ Can Karpat, İbrahim Rugova: Pasif direnişin Zaferi,Türksam (Erişim)http: //www.turksam. org/tr/a658. html?ref=Guzels. TV (10.01.2011)

⁸⁸ Halil Akman, a.g.e., s. 232.

⁸⁹ Birgül Demirtaş-Coşkun, a.g.m., s. 80.

Bu katliamlardan sonra Kosova sorunu birçok uluslararası kuruluş tarafından elle alınmıştır. (AB, Avrupa Konseyi, AGİT) Bu çerçevede, sorunun barışçıl yollarla çözülmesi ve Kosova'ya daha geniş bir özerlik tanınması ön plana çıkmıştır. Ancak soruna asıl "uluslararası" nitelik kazandıran, BM Güvenlik Konseyinin konuyu gündemine alması olmuştur. Sorunun uluslararası örgütlerin girmesinde ABD ve Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya'dan oluşan Temas Grubu çabaları önemlidir⁹⁰.

Sorunun uluslararası örgütlerin gündemine yerleşmesi ise 1998'i bulmuştu. ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya'dan oluşan Eski Yugoslavya için Temas Grubu'nun Kosova konusundaki aktif tutumu da etkili olmuştur. Kosova sorunu, AGİT'in yanı sıra AB ve Avrupa Konseyi'nin de gündemine girmiş, ilgili kararlarda sorunun siyasal yollarla ve Kosova'ya daha geniş bir özerklik formülü çerçevesinde çözülmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmıştır⁹¹. BM Güvenlik Konseyi'nin müdahale öncesinde Kosova sorununun yönelik olarak şu dört kararı söz konusudur.

1.2.4.1. BM Güvenlik Konseyinin Kararları

80'li yıllarda Sırp'ların Arnavutlar üzerinde ki ayrılıkçı ve baskıcı politika izlemesi uluslararası toplumun ilgisini çekmişti fakat sessiz kalmışlardır. 1995 yılında biten Bosna savaşı'ndan sonra tekrar bir Bosna krizi yaşanmaması için 1998 yılında uluslararası toplum önceden müdahale etmeye çalışarak tarafları bir araya getirmeye çalıştı ve Kosova'daki durumun uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğunu söylemişti. (BM Şartının VII. Bölümünde) ve 31 Mart 1998'de 1160 sayılı kararla Yugoslavya'nın Kosova

⁹⁰ Julide Karakoç, ABD'nin Soğuk Savaş Sonrası Hegemonya Çabaları Etkisinde NATO'nun Kosova Müdahalesi, **G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi** 8/1, 2006, s. 100. (Erişim) http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm 12.12.2010.

⁹¹ Gökçen Alpkaya, NATO Müdahalesi Üzerine” **Tartışma Metinleri** 15 Haziran 1999. (Erişim) <http://80.251.40.59/politics.Ankara.edu.tr/alkaya/kosova.htm>. 30.03.2010.

halkına yönelik işlediği suçları kınamıştır. Aynı şekilde UÇK' nında terörist faaliyetlerine bir an önce son verilmesi için uyarılmıştır⁹².

BM Güvenlik Konseyinin aldığı bu ilk karar, 31 Mart 1998'de aldığı 1160 sayılı karardır. Bu kararda, ayrıca Kosova Arnavutları liderliğine bütün terörist faaliyetlerini sonlandırma ve Yugoslavya Federal cumhuriyetine politik çözüm için gerekli adımları atması çağrısında bulunmuştur⁹³.

İkinci kararı ise 23 Eylül 1998 tarihli 1199 sayılı karardır. Bu karar çerçevesinde, Kosova'da sorunun gittikçe daha kötü bir almasının bölgede barışa ve güvenliğe yönelik tehdit oluşturduğu, her iki tarafın da yaşanacak insani felaketi önlemek için gerekli tedbirleri alması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca uluslararası kuruluşların ve diğer devletlerin temsilcilerinin Kosova'daki durumu gözlemlemek için bölgeye girmelerinin hiçbir şekilde engellenmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, Kosova Diplomatik Gözlem Misyonunun kurulması kararlaştırılmıştır. Bu karar sonrasında NATO Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ne kuvvet kullanma tehdidinde bulunmuştur⁹⁴.

Üçüncü karar, 24 Ekim 1998 tarihli 1203 sayılı karardır. Bu çerçevede de daha önce alınan kararlara göndermede bulunulmuş ve alınan bu kararların uygulanması gerektiği belirtilmiştir. AGİT Kosova Denetleme Misyonunun kurulmasına karar verilmiştir. (Kosova Verification Mission)⁹⁵ Ekim 1998'de İngiltere, Güvenlik Konseyi Başkanlığını üstlenmiş ve Kosova Temas Grubunun diğer üyeleriyle beraber (ABD, Rusya, Almanya, Fransa ve İtalya) 1203 sayılı BM kararını çıkartmışlardır. BM'in Şartı'nın VII. Bölümüne dayanılarak çıkartılan bu karar: "Bölgesel barış ve güvenliğe tehdit bulunmaktadır ve bir insanlık dramı yaşanmaktadır." Bu kararı takiben, NATO, Rusya dışında tüm temas Grubu üyeleri ile birlikte, Sırp hükümetini

⁹² Alexander Orakhelashvili, Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo, Netherlands, August, 2008. (Erişim) http://www.mpil.de/shared/data/pdf/pdfmpunyby/01_orakhel_12.pdf

⁹³ Julide Karakoç, a.g.m., s.230.

⁹⁴ Julide Karakoç, a.g.m., s.230.

⁹⁵ Julide Karakoç, a.g.m., s.231.

Kosovalı Arnavutlara karşı uyguladığı etnik temizliği durdurmadığı takdirde güç kullanmakla tehdit etmiştir. Mart 1999'un ortalarında, Kosova'da durum hızla bozulmuş ve AGİT doğrulama misyonu bölgeden çekilmek zorunda kalmıştır⁹⁶.

Dördüncü Kararı ise 17 Kasım 1998 tarihli 1207 sayılı karardır. Güvenlik Konseyinin müdahale öncesi aldığı son karardır. Burada da önceki kararlarda belirtilen hususların altı çizilmiştir⁹⁷.

Bütün bu kararlardaki ortak noktalara bakıldığında, Temas Grubu ve AGİT'in rolünün ön plana çıkarıldığı, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin göz önünde bulundurulduğuna ve alınan kararların BM Antlaşmasının VII. Bölümü çerçevesinde alındığına yapılan vurgu görülmektedir⁹⁸.

1.2.4.2. Rambouillet Görüşmeleri

Kosova'nın Raçak köyünde 1998 Şubatında 80 Arnavut'un öldürüldüğü bir katliam gerçekleşmişti. Yaşanılan bu katliam uluslararası toplum tarafından sert tepkiye yol açmıştır. Derhal Sırpların Kosovalı Arnavutlara karşı yapılan katliamın durdurulması gerektiği, aksi takdirde NATO harekat başlatacağı söylenmişti. Uluslararası toplum Fransa'nın Rambouillet kasabasında tarafları bir araya getirerek, hazırladıkları barış planı taslağını kabul ettirmeye çalışmışlar. Taslakta; derhal ateşkesin sağlanması, mültecilerin evlerine geri dönmeleri, Sırp askerlerinin bölgeden geri çekilmesini, bölgede NATO gücü konuşlandırılmasını ve üç yıl sonra Kosova'nın geleceği konusunda halkın oylamasına gidileceği belirtiliyordu.

⁹⁶ Emel Osman Çavuşoğlu, Kosova Müdahalesi ve İngiltere'nin Değişen Dış Politikası, **Stratejik Analiz**, Cilt:3, Sayı:31, Kasım, 2002, Ankara, s. 70.

⁹⁷ Julide Karakoç, a.g.m.,s.231.

⁹⁸ Julide Karakoç,a.g.m.,s.231.

Rambouillet Şatosunda yapılan görüşmelerde, Uluslararası toplum Yugoslavya Ordusu ile UÇK'yı aynı düzeyde kabul görmüştür. Hazırlanan anlaşma metninin 80'e yakın maddesi Kosova'yı değil, doğrudan doğruya Yugoslavya'yı ilgilendiriyordu⁹⁹. Anlaşmadaki ek B maddesi, NATO'nun Karadağ dahil Sırbistan'da ne gibi haklara sahip olduğunu karara bağlamaktadır. Bunların arasındaki ek B nokta 8, tüm NATO donanımının araçlarının, gemilerinin, uçaklarının ve personelinin Yugoslavya'nın her köşesinde ülkenin tüm olanaklarından yararlanmasını karara bağlamaktadır. Nokta 2'de ülkenin tüm yollarının, demiryollarının, limanlarının, hava alanlarının hiçbir ödeme yapılmaksızın NATO tarafından kullanılabilceği yazılmıştır. Nokta 15'te Yugoslavya'nın tüm iletişim ve haberleşme araçlarının NATO tarafından karşılıksız kullanılabilceği ve kontrol edebileceği kaydedilmiştir. Söz konusu kontrole ülkedeki tüm radyo yayınları da dâhildir. Anlaşma taslağı ayrıca üç yıl içinde tarafların Kosova'nın nihai statüsünü görüşmek üzere yeniden bir araya gelmesini önermiştir. Yugoslav yönetimi, Kosova'ya üç yıllık bir döneminden sonra bağımsızlık imkânı sağlayabilecek ve NATO güçlerine sadece Kosova'da değil, bütün Yugoslavya'da ayrıcalıklar tanıyan anlaşma taslağını reddetmiştir¹⁰⁰. Arnavutları temsilen UÇK ise Anlaşmayı kabul etmiştir.

Diplomatik yöntemlerin sorunu çözmekte yetersiz olması ve Sırp tarafının Rambouillet görüşmelerinde uzlaşmaz tutum sergilemesi üzerine NATO kuvvetleri, Mart 1999 tarihinde duruma askeri olarak müdahale etmiştir. Arnavutlara uygulanan etnik temizlik kampanyasına bir an önce son verilmesi istenmiştir¹⁰¹.

⁹⁹ Numan Baş ,a.g.e., s. 27.

¹⁰⁰ Numan Baş, a.g.e.. s. 46.

¹⁰¹ Birgül Demirtaş-Coşkun, a.g.m., s. 80.

1.3. 1999'DA NATO HAREKÂTTI

24 Mart 1999'da Kosova'da işlenen insanlık katliamlarına karşı NATO hava operasyonu düzenleyerek Miloşeviç'in bu etnik temizliğinin bir an önce sona ermesini istemiştir. 78 gün süren operasyonun ardından Miloşeviç barış planını kabul ederek Yugoslav askerlerini geri çekmiştir¹⁰².

Uluslararası toplumun bütün çabalarına rağmen en son Paris ve Rambouilet' de tarafların bir araya getirilerek görüşmesi sağlanmış fakat Yugoslavya'nın anlaşmayı imzalamaması üzerine NATO, BM Güvenlik Konseyinin onayını almadan temelde ağır insan haklarını durdurmak amacıyla 78 gün süren hava harekâtını başlatmıştı. Harekat iki buçuk ay sürdükten sonra Yugoslavya ve NATO arasında barış antlaşması imzalanmıştır.

NATO'nun BM izni olmaksızın müdahale gerçekleştirmiş olmasında yatan ana neden, "insan hakları ihlalleri ve etnik çatışmaların" yaşandığı bölgelere önleyici müdahaleyi mümkün kılan yeni stratejik konseptten kaynaklanmaktadır¹⁰³.

Müdahalenin başlamasının ardından, BM Güvenlik Konseyi, 26 Mart'ta yaptığı toplantıda, NATO müdahalesini kınayan bir karar tasarısını 3'e karşı 12 oyla reddetmiş, böylece müdahale karşısında sessiz kalmayı tercih etmiştir. NATO, müdahalenin sona erdirilmesi için, Miloşeviç'in şu beş koşulu yerine getirmesi gerektiğini açıklamıştır;

1. Kosova'da bütün askeri eylemlerin durdurulması; şiddet ve baskının derhal sona erdirilmesi
2. Kosova'dan asker, polis ve paramiliter güçlerin çekilmesi;
3. Kosova'da uluslararası bir askeri varlığı kabul etmesi;

¹⁰² Eric Bridge, "Civil Affairs in Kosovo", CSIS, International Security Program, s. 2.

¹⁰³ Meriç Önen, "Kosova'nın Nihai Statüsü; Tarihi Süreç ve Günümüzdeki Gelişmelerin İncelenmesi, Atılım Üniversitesi", Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 142.

4. Bütün sığınmacıların ve yer değiştirmiş kişilerin koşulsuz ve güvenli bir biçimde geri dönmesini ve insani yardım örgütlerinin engellenmeden bunlara yardım etmesini kabul etmesi;
5. Rambouillet anlaşmaları temelinde siyasal bir çerçeve anlaşmanın oluşturulması için çalışmaya istekli olduğuna ilişkin güvenilir güvence sağlaması¹⁰⁴.

Kosova'yı Sırp saldırılarına karşı korumak için NATO tarafından gerçekleştirilen operasyon, dünya için birçok bakımdan bir ilk teşkil etmektedir. Savunma amaçlı kurulan NATO ilk defa, bir ülkeye karşı saldırı gücü kullandı. ABD önderliğinde gerçekleştirilen operasyonu, bir uluslararası girişim olmasına rağmen, BM Güvenlik konseyinin onayı alınmadan yapılmıştır¹⁰⁵.

İlk defa bir BM kararı olmadan, bir uluslararası askeri güç, barış sağlamak amacıyla harekâta girişmiştir,

İlk defa başka bir ülkeye saldırmamış bir egemen devlete, kendi vatandaşları arasında etnik ayrımcılık ve etnik temizliğe yönelik iç politikaları nedeniyle müdahale edilmiştir.

İlk defa NATO kendi karar ile kendi üye ülkelerinin sınırları dışındaki bir olaya müdahale etmiştir.

NATO'nun yeni rolünü belki de en iyi şiddetli NATO karşıtı Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in sözleri şöyle tanımlamıştır: "Dünya jandarması." Belki de artık NATO için "hatt-ı müdafaa yoktur (ki o hat üyelerinin sınırları idi), sath-ı müdafaa vardır ve o sath bütün dünya olacaktır¹⁰⁶."

¹⁰⁴ Gökçen Alpkaya, a.g.m.

¹⁰⁵ Gökçen Alpkaya, a.g.m.

¹⁰⁶ M. Murat Taşar, Kosova'ya Nato Müdahalesi ve Yeni Uluslararası sistem, **Ülke Dergisi**, Sayı 36, Nisan (1999). (Erişim) http://www.mmurat-tasar.net/NATO_mudahalesi.htm, (20.01.2010).

78 gün süren harekât boyunca NATO Kosova, Sırbistan ve Karadağ'da ki Yugoslav birliklerini ve stratejik noktaları hedef almıştır. Kosova'da Bosna'da yaptıkları gibi bir etnik temizliğe hız veren Sırp, Arnavutlara ait bütün kayıtları da ortadan kaldırma çabasına girişmişlerdir. Arnavutların nüfus kütükleri ev ve iş yerlerine ait tapuları, doğum sertifikaları ve evlilik kayıtları imha edilmiş. NATO'nun Yugoslavya'ya harekâtı sürerken de batılı devletlerin diplomasi ve barış çabaları devam etmiştir¹⁰⁷.

NATO uçakları ülkenin askeri tesislerinden çok sanayi tesislerini, köprülerini, santrallerini bombalayarak zaten kırılğan durumda olan Yugoslavya'nın ekonomisine de darbe vurmuştur¹⁰⁸.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre, o yıl yaklaşık 900 bin Kosovalı Arnavut Arnavutluk, Makedonya ve Karadağ'a göçe zorlanmıştır. Kosova'nın Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı'ndan elde edilen bilgilere göre, 1998/1999 yıllarında öldürülen ve kayıp olarak gözükenlerin toplam sayısı farklı rakamlarda telaffuz edilmekte, yapılan tahminler 10 bin ile 15 bin civarındadır¹⁰⁹. Savaş esnasında çoğu Arnavut işkence ve baskı görmüştür. 78 gün süren hava harekâtın ardından Miloşeviç barış planını kabul etmiştir.

9 Haziran 1999'da NATO ve Yugoslavya askerleri arasında Askeri Teknik Anlaşması imzalanmıştır. Böylece uluslararası topluluğun Kosova'daki görevinin kapısı açılmıştır. Böylece uluslararası topluluğun Kosova'daki görevinin kapısı açılmıştır. Bu antlaşma ile bütün Sırp silahlı kuvvetlerinin en geç 11 gün içinde Kosova'dan ayrılması ve BM'nin kontrolünde uluslararası bir askeri ve sivil misyonun Kosova'da göreve başlaması üzerinde uzlaşmıştır. Bunun yanında, çatışan tarafları ayırmak amacıyla, Kosova ile Sırbistan arasında 25 km'lik hava ile 5 km'lik kara tampon bölgesinin

¹⁰⁷ Fatma, Yürür, a.g.m., s. 148.

¹⁰⁸ İlhan Uzgel, a.g.m., s. 54.

¹⁰⁹ Erhan Türbedar, a.g.m., s. 94.

oluşturulması üzerinde karar kılınmıştır¹¹⁰. 20 Haziran'da UÇK ve NATO arasında bölgenin silahlardan arınması adlı bir anlaşma imzalanmıştır.

NATO kaynaklarına göre, Kosova savaşında Mayıs 1999 sonuna kadar 5000 Arnavut öldürülmüş, 1.5 milyon Arnavut evsiz kalmıştır. Kosova İnsan Haklarını ve Özgürlüklerini Koruma Komitesi (KMDLNJ)'nin Ocak 2000'de yayınlanmış olduğu raporda, 9.880 Arnavut'un öldürüldüğü, 4.100 Arnavut'un kayıtlara geçtiği, 1.752 Arnavut'un yaralandığı (sadece kayıtlara geçmiş olanlar), ayrıca yaklaşık 2.000 Arnavut'un tutuklandığı ve buralardan 1.800'ünün Sırbistan'daki cezaevlerine buldukları belirtilmiştir. Komitenin yayınladığı başka bir rapora göre ise, savaşın başlamasından bitimine kadar 120.000 bina yakılmış, yıkılmış veya zarar görmüş, savaş dönemi boyunca yaklaşık bir milyon Arnavut yerinden olmuştur¹¹¹.

Eski UÇK mensuplarına istihdam sağlayan Kosova Koruma Teşkilatı (The Kosovo Protection Corps-KPC) oluşturulmuştur. Kosova'nın silahsızlandırılmasına da yoğun çabalar sarf edilmiş, ancak bu konuda yeterince başarılı olunamamıştır¹¹². Yugoslav ordusu askerlerini geri çekmeye başladığında Kosova'da suç işleyen Sırp vatandaşları da bölgeyi terk etmeye başlamıştır. Sırp Arnavutların kendilerine yönelik intikamından korkmuşlardır. Bunun için Kosova'yı terk etmenin en doğru karar olduğunu düşünmüşlerdir. Tahminlere göre savaştan sonra Kosova'da 200 bin kişilik bir Sırp nüfusu kalmıştır. BM Yüksek Komiserliğine göre Kosova'da 100 bin Sırp yaşamaktadır ve bunların çoğunluğu Kuzey Mitrovica'da yaşamaktadır. Kosova Sırpalarına göre ise Yugoslav askeri geri çekilmeye başladığında 1.100'den fazla insan öldürülmüş, 1000 kişi de kayıplara karıştı. 100'lerce Sırp evi yağmalanmış ve yakılmıştır¹¹³.

¹¹⁰ Erhan Türbedar, "Yeni dönemde Kosova ve Geleceği", (Der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007, s. 93.

¹¹¹ Emir Türkoğlu, a.g.m. s. 125.

¹¹² Meriç Önen, a.g.e.,s.100.

¹¹³ Julie Kim and Steven Woehrel, "Kosovo and U.S. Policy": Background to Independence, **CRS Report for Congress**, 2008 (Erişim) <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31053.pdf> (14.12.2010)

İKİNCİ BÖLÜM

1999 SONRASI KOSOVA'DA YENİ DÜZENİN KURULMASI

2.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ'NİN 1244 SAYILI KARARI

1999 sonrası dönemde Kosova'da yeni düzeni oluşturacak karar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılan 1244 sayılı karar olmuştur ve sözü edilen bu karar Kosova için bir dönüm noktası teşkil edip, Kosova'yı 1913 yılından 1999 yılına kadar süren Sırp egemenliğinden kurtarmıştır ve Birleşmiş Milletler (UNMİK) egemenliğine devredilmiştir. Bu bölümde, Kosova'nın 1244 kararıyla oluşturulan yeni düzeninin yapısı, başta Kosova BM Misyonu (UNMİK) ve Kosova Barış Gücü'nün (KFOR) Kosova'da yeni düzeni oluşturmada gerçekleştirdikleri faaliyetleri ve Kosova'yı tek taraflı bağımsızlığa götüren müzakereler sürecini detaylı bir şekilde incelendikten sonra bağımsızlık ve bağımsızlığın Uluslararası Adalet Divanına taşınmasını inceleneceğim.

Yaklaşık 3 ay süren NATO operasyonu sonrasında BM Güvenlik Konseyi, 1244 sayılı kararını, 10 Haziran 1999'da, (Çin'in çekimser kalmasına rağmen) 14 lehinde oy ile kabul etmiştir. Bu karar çerçevesinde daha önce alınan kararlarda olduğu gibi yine Yugoslavya Federal Cumhuriyetinin toprak bütünlüğüne vurgu yapılmış ve Kosova'ya "esaslı özerklik" tanınması öngörülmüştür. Bölgedeki durumun, barış ve güvenliği tehdit ettiği gerekçe gösterilerek, bir yandan Yugoslavya Federal Cumhuriyetinin Kosova üzerindeki baskısına son verilerek, askeri ve paramiliter güçlerinin çekilmesi; öte yandan, UÇK'nın ve diğer silahlı Arnavut grupların silahsızlandırılması gereği belirtilmiştir¹¹⁴.

¹¹⁴ Julide Karakoç, a.g.m.,s.237.

BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı, Kosova'da yasal bir çerçeve oluşturarak, BM şemsiyesi altında Kosova'ya hem uluslararası sivil kuruluşun hem de uluslararası askeri kuruluşun konuşlandırılmasını öngörmüştür. BM Genel Sekreteri Kosova'da uluslararası sivil yönetim olarak UNMİK'i(United Nations İnterim Administration Mission in Kosova) görevlendirmiştir.¹¹⁵ Bölgede güvenlik ve barışı korumak adına Uluslararası askeri bir varlık olarak NATO denetiminde KFOR'u (Kosova Force), görevlendirilmiştir. Böylece, bu karara dayanarak UNMİK ve KFOR, Kosova'nın yeni düzenini oluşturmak için bu yetkileri üstlenerek yeni görevlerine başlamışlardır.

2.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOSOVA MİSYONU (UNMİK)

BM Güvenlik Konseyi'nin çıkardığı 1244 sayılı karar ile BM Kosova Misyonu (UNMİK) 10 Haziran 1999'da Kosova'da göreve başlamıştır. Fakat BM Kosova Misyonunun Kosova'dan geri çekilmesine ilişkin net bir karar düzenlenmemiştir¹¹⁶. UNMİK, BM Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararı çerçevesinde hareket etmiştir.1244 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı genel olarak Kosova'daki siyasi ve idari işler ile komşu ülkelerle ilişkilerin düzenlenmesini UNMİK'e bırakmıştır. Ülkede güvenliğin sağlanması demokratik kurum ve kuruluşların yerleşmesini müteakip seçimle oluşturulan parlamentonun, ekonominin işler hale getirilmesi, demokrasi ve insan hakları konusundaki standartların yükseltilmesi gibi görevleri yerine getirilmesi öngörülmüştür¹¹⁷. UNMİK diğer Bölgesel Örgütlerle işbirliği içindedir. Bu UNMİK'in bir diğer eşi olmayan özelliğidir. Esasen UNMİK, BM ile iki bölgesel

¹¹⁵ Kosovo (Under UNSCR 1244/99) 2008 **Progress Report**, Commission of the European Communities, 2008, Brussels, (erişi http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/kosovo_progress_report_en.pdf m)

¹¹⁶ Ylber Kryeziu, **Uluslararası Yönetim Altında Kosova**, A.Ü. Sosyal Bilimler Fakültesi, 2008, s. 86.

¹¹⁷ Ahmet Meriç Önen, a.g.e. s. 110.

Avrupa örgüt olan AB ve AGİT'le ortak çalışmaktadır. Bu işbirliği hepsi bir araya geldiğinde UNMİK'i oluşturan 4 dayanak üzerine yapılandırılmıştır¹¹⁸.

- I. Sütun: Polis ve Adalet; Birleşmiş Milletlerin doğrudan liderliği altında düzenlenmiştir.
- II. Sütun: Sivil Yönetim; Birleşmiş Milletler tarafından doğrudan gerçekleştirilmesini ve yerel ve merkezi düzeyde temel yönetsel işlevlerin sürdürülmesini kapsamaktadır.
- III. Sütun: demokratikleşme ve kurumsal inşaa; Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) denetiminde olup dahili yönetimden, seçimlerin düzenlenmesinden, basınla ilişkilerden, insan haklarının denetlenmesinden, hukukun yürürlüğü ve polis eğitiminden ve kalkınmadan kadar AGİT sorumludur.
- IV. Sütun: Yeniden yapılanma ve Ekonomik Kalkınma; Genel ekonomik kalkınmaya ilişkin geniş çaptaki faaliyetleri içermekte ve AB tarafından yürütülmektedir¹¹⁹.

Savaştan sonra UNMİK, Kosova'da "esaslı bir özerklik" sağlanıncaya kadar, bölgede sivil yönetimi, adaleti, demokratikleşmeyi, yeniden yapılandırmayı ve ekonomik kalkınmayı sağlamakla yetkili olmuştur¹²⁰. UNMİK, Kosova'yı devraldığı anda savaştan yeni çıkmış Kosova'nın alt yapısı tamamen çökmüştü ve harap içindeydi. Çatışma sonrası durum göz önünde bulundurulduğunda istikrarı acil bir şekilde sağlamak için, UNMİK'in ilk görevi düzeni yeniden kurmak ve merkezi ve yerel yönetim hizmetleri sunmak olmuştur. UNMİK, bölge yöneticileri ve 30 belediye yöneticileri ile bir bölgesel yapı kurmak için, Kosova genelinde İdari Bölümler oluşturulmuştur. Kamu hizmetlerini (eğitim, sağlık, çöp toplama v.b.) yönetmek için merkezi bir birim kurulmuştur. Kosova'da güvenliği sağlamak için UNMİK Polisi, yeni kurulan

¹¹⁸ Ylber Kryeziu, a.g.e., s. 87.

¹¹⁹ "United Nation Mission in Kosovo" (Erişim) http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Interim_Administration_Mission_in_Kosovo#Structure, 20.01.2010.

¹²⁰ Jülide Karakoç, a.g.m., s. 238.

Kosova Polis Teşkilatı ile birlikte hukuk ve toplum düzenini korumaya çalışmıştır. Kosova Koruma Güçleri olan Kosova Kurtuluş Ordusuna (UÇK) ise KFOR denetimi altında silahsızlandırılıp acil müdahale durumlarında ve yeniden inşa hizmetleri sağlanmasında destekleyici görevler verilmiştir¹²¹. Savaştan yeni çıkan Kosova aşamalı bir şekilde bir düzene oturtulmaya çalışılmıştır.

UNMİK'in, Kosova'da göreve başlamasından 6 ay sonra 15 Aralık 1999'da bu sorumluluğun paylaşımı için bir araç olacak Ortak Geçici İdari Konseyi (JIAS) Misyonu kurmuştur. Belediyeleri yönetmek için Kosova toplumunun geniş bir kesiminden temsilciler atamıştır. Şubat 2000 yılında Ortak Geçici İdari Konseyi resmen en önceki tüm paralel güvenlik ve idari yapıların yerini almıştır. 2000 yılının sonuna doğru, Cumhurbaşkanı, Milletvekilleri, İcra Memurları ve Politikası ve Finans, Topluluk zorunlu komiteler ile Belediye Meclisi seçilmiştir. 28 Ekim 2000 tarihinde yerel düzeyde 30 Belediye seçilmiştir.

İlk UNMİK başkanı olarak BM Genel Sekreterinin ilk özel temsilcisi Bernard Kouchner göreve getirilmiş ve 2001 yılının Ocak ayına kadar Kosova'da görevde bulunmuştur. Ardından sırasıyla 2001 Aralık ayına kadar Hans Haekkerup, 2002 Temmuz'a kadar Alman Diplomat Micheal Steiner, 2003 Ağustos'a kadar Harri Holkeri, 2006 Haziran Jessen-Petersen, Joehim Rucker 2006 Eylül'e kadar, İtalyan diplomat Zannier 2008'de UNMİK başkanı olmuşlardır¹²².

UNMİK'i başlangıçta Kosova'da siyasi oluşumun başlatılması konusunda en çok zorlayan konu Miloşević ve UÇK gibi Sırp ve Arnavut radikal unsurların varlığı olmuştur. Ancak bu zorluklara rağmen ılımlı İbrahim Rugova ile UÇK'nın faal önderlerinden olan radikal Haşim Taçi gibi liderleri

¹²¹ What is UNMİK? (Erişim) <http://www.un.org/peace/kosovo/pages/unmik12.html>, 10.10.2010.

¹²² Julie Kim and Steven Woehrel, "Kosovo and U.S. Policy: Background to Independence," CRS Report for Congress: June 20, 2008 (Erişim) <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31053.pdf>. 01.01.2011.

aynı çatı altında bir araya getirmeye çalışmıştır¹²³. Savaşın ardından 15 Aralık 1999'da UNMİK ile Kosova'da siyasi partiler arasında bir anlaşma imzalanarak, hem Taçinin "geçici hükümetine", hem de Rugova'nın "paralel devleti" ne son verilmiştir. Kosova otoritesi olarak "Ortak Geçici İdari Konseyi", Kosova'da ki anarşik durumu biraz denetim altına alabilmiştir¹²⁴. Ayrıca UÇK'nın silahsızlandırılarak Kosova Koruma Birliğine dönüştürülmesi gibi olumlu yönde adımların atılması sağlanmıştır¹²⁵.

Diğer taraftan Sırp hükümetine baktığımızda ise 2000 yılına kadar iktidarda olan Miloşeviç UNMİK ile uzlaşmaktan kaçtığı için oldukça zorlamıştır. 2000 yılı sonlarında Miloşeviç'in iktidardan devredilmesi ve Sırbistan'ın demokratik yönde siyasal değişim sürecine girmesi önemli bir gelişme olmuştur. Ancak Sırbistan'da Miloşeviç gibi hala aşırı radikal unsurlar bulunmaktaydı ve bu unsurlar UNMİK'le diyalog kurmayı engellemeye çalışmışlardır. Bu aşırı radikal unsurlara rağmen Sırbistan'da Miloşeviç'in yıkıcı bir döneminin aksine daha yapıcı bir dönem başlamıştır. Bu gelişmeler, Arnavut ve Sırp taraflar arasında tam olarak iyimser bir hava yaratmamış olsa da UNMİK'in taraflar arasında diyalogu sağlayıcı girişimlerine hız vermesini sağlamıştır¹²⁶.

UNMİK, aşırı radikal unsurları yatıştırdıktan sonra siyasi alanda olumlu yönde attığı ilk adım, Kosova'da Ekim 2000 yılında UNMİK gözetimi altında gerçekleştirilen ilk yerel seçimler olmuştur. Bu yerel seçimlerde İbrahim Rugova liderliğindeki parti LDK(Kosova Demokratik Birliği), oyların %58' ini alarak birinci olmuştur. Haşim Taçi liderliğinde PDK (Kosova Demokratik Partisi) ise oyların %27' sini, AAK (Kosova Geleceğin İttifakı) ise

¹²³ Nuray Bozdora, a.g.m., s. 150-151.

¹²⁴ Erhan Türbedar, "Yeni Dönemde Kosova ve Geleceği," (Der), Osman Karatay-Bilgehan Gökdağ, **Balkanlar El Kitabı**, Karam & Vadi Cilt. 2, 2007, s. 96.

¹²⁵ Nuray Bozdora, a.g.m., s.150-151.

¹²⁶ Nuray Bozdora, a.g.m., s.150-151.

%7,7' sini almıştır. Kosovalı Sırp lar ise seçimleri boykot etmişlerdir¹²⁷. Seçimler, Kosova açısından önemli bir gelişme olmuştur¹²⁸.

Ekonomik açıdan baktığımızda ise savaştan sonra Kosova'nın ekonomisi berbat durumdaydı. Halkın % 50'si işsiz durumdaydı. Halk diasporadan gelen paralarla geçinmeye çalışmıştır. Özellikle İsveç'te ve Almanya'da yaşayan akrabalarının gönderdikleri paralarla geçiniyorlardı. BM Kalkınma Programının (United Nation Development Program) o dönemde yaptığı bir ankete göre Kosova'nın %50'si işsiz durumdaydı ve çoğunluğunu gençler oluşturuyordu. İşsiz kalan bu gençler yurtdışına kaçmak için fırsat kolluyordu.

Kosova'da kurulan bu uluslararası yönetimin (UNMİK) gerçekleştirdikleri faaliyetler Arnavut ve Sırp taraflar arasında tamamen zıt beklentiler yaratmıştır. Arnavutlar bunu Kosova'nın bağımsızlığına giden sürecin başlangıcı olarak görmüş ve kendi yerel kurumları olgunlaştığında UNMİK yetkilerini kendilerine devredeceğini ve böylece de bağımsız olacaklarını düşünmüşlerdir. Sırp lar ise UNMİK'in, 1244 sayılı kararıyla YFC'nin toprak bütünlüğüne saygı gösterdiğini düşünerek, Arnavutların umut ettikleri gibi yetki devri gerçekleşmeyeceğini savunmuşlardır. Aslında taraflar arasında ki bu durumun farklı algılanması normaldir. Çünkü farklı algılanmalarının nedeni, BM Güvenlik Konseyi'nin " Kosova'da uluslararası askeri ve sivil mevcudiyetin tesisini öngören 1244 sayılı kararın kendi içinde çelişir bir ifadeye yer vermiş olmasıdır. Bu kararda, Kosova'da siyasi bir çerçeve oluşturulurken hem Rambouillet Uzlaşması'nın tamamını, hem de YFC'nin toprak bütünlüğü ilkesinin dikkate alınması ilkesi benimsenmekteydi. Bu nedenle de her iki taraf kararı kendi taraflarına uyacak şekilde yorumlamışlardır.

¹²⁷ Julie Kim and Steven Woehrel "Kosovo and U.S. Policy: Background to Independence," CRS Report for Congress: June 20, 2008. (Erişim), <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31053.pdf>, 01.01.2011.

¹²⁸ Julie Kim and Steven Woehrel "Kosovo and U.S. Policy: Background to Independence," CRS Report for Congress: June 20, 2008. (Erişim), <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31053.pdf>, 01.01.2011.

Genel olarak değerlendirdiğimizde bu çelişkileri bir yana bırakırsak, UNMİK, Kosova'da göreve başladığında Kosova'nın yeniden yapılanmasında destek vermeye çalışmıştır. Bu süreç içerisinde aşamalı bir şekilde yetkilerini Kosova yerel hükümetine devrederek gözetim rolüne devam etmiştir ve UNMİK son aşamasında Kosova'nın nihai statüsü belirlenmesinde yardımcı olarak kendi geçici yönetim yetkilerini kalıcı bir otoriteye devretmiştir.

2.3. KOSOVA KORUMA GÜCÜ (KFOR)

Savaştan sonra BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararıyla Kosova'ya gelen diğer önemli uluslararası kuruluş Kosova Koruma Gücü (KFOR) olmuştur. KFOR, 10 Haziran 1999'da NATO ile Yugoslavya Federal Cumhuriyeti arasında Askeri-Teknik Anlaşma (MTA) imzalanmasının ardından Kosova'ya gelmiştir ve 12 Haziran 1999 tarihinde Kosova'da askeri varlık olarak görevine başlamıştır. KFOR askerleri bölgeye konuşlandırılırken Miloşeviç de imzalanan anlaşmaya göre 20 Haziran' a kadar Yugoslav askerlerini bölgeden geri çekmiştir. Anlaşma imzalandıktan sonra bölgeye gelen KFOR askerleri başta Amerika, Fransız, İtalyan Türkiye'nin de bulunduğu ülkelerden oluşmaktaydı.

KFOR, Kosova'da kamu güvenliğini ve düzenini sağlamak için güvenli bir ortam sağlamaya çalışmıştır. KFOR, ayrıca daha savaştan yeni çıkmış olan Sırp ve Kosovalı Arnavutların arasındaki artan düşmanlığı ortadan kaldırmak için Sırp ve Arnavutlar arasında tampon oluşturmuştur. Bunun yanında KFOR Kosova'daki diğer uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmış ve Kosova'da bulunan uluslararası sivil toplum varlığına destek vermiştir.

BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararın 9. maddesi KFOR'a oldukça geniş görevler ve yetkiler vermiştir. KFOR'un en önemli sorumlulukları başlıklar halinde şunlardır:

- Askeri, polis ve paramiliter güçlerin Kosova'dan çekilmesi;
- Uluslararası bir askeri varlığının Kosova'da konuşlandırılması;
- Bütün mültecilerin ve yerinden olmuş kişilerin koşulsuz ve güvenli bir şekilde geri dönmesi;
- Uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler Şartı ile uyumlu olarak, Rambouillet Anlaşması temelinde Kosova için siyasi bir çerçeve anlaşması kurulması¹²⁹;

KFOR'un yetkileri, BM Şartı VII. Bölümünün altında yürütülmekte olup, uluslararası ortamda barış ve güvenliği korumak kapsamındadır. KFOR'un UNMİK'le birlikte Kosova'daki faaliyetleri Kosova toplumu açısından çok önemli olmuştur. UNMİK idari yapıyı kontrol altına almayı başarmış ve bir düzene koymuştur. Aynı şekilde KFOR'da bölgede yukarıda bahsettiğimiz koşullarda görevlerini yerine getirerek bölgenin güvenliğini kontrol altına almayı başarmıştır. 1999 yılından 2004 yılına kadar bölgede hiç bir gerilim yaşanmamıştır. Fakat 17-19 Mart 2004'te Kosova'nın kuzeyinde Sırp ve Arnavutlar arasında çıkan çatışmaya UNMİK ve KFOR'un müdahale edememesi, bu iki uluslararası kuruluş hakkında eleştirilerin yapılmasına neden olmuştur.

2.4. KOSOVA GEÇİCİ ANAYASAL ÇERÇEVESİ

UNMİK, bölgede temel düzenlemeleri yaptıktan sonra önemli bir adım atmıştır. Dönemin BM Kosova Misyonu (UNMİK) yöneticisi Hans Haekkerup, Mayıs 2001'de Kosova'daki Arnavut ve Sırp'ların siyasi temsilcileriyle bir araya gelmiştir. Temsilcilerin görüşlerini dikkate almaksızın "Kosova Anayasa Çerçevesini" imzalamıştır¹³⁰. Kosova Anayasa Çerçevesi imzalanması

¹²⁹“ NATO rol's in Kosovo” (Erişim), <http://www.nato.int/kosovo/history.htm>, (10.04.2011)

¹³⁰ Yılmaz, a.g.e., s. 60.

Kosova'nın önde gelen Arnavut liderleri İbrahim Rugova ve Ramuş Haradinay tarafından siyasi sürecin ilerlemesi için isteksiz bir biçimde kabul edilirken, Haşim Taçi tarafından ise reddedilmiştir¹³¹. Bu belgede Kosova halkına bir halk oylaması ile Kosova'nın statüsünü belirleme hakkı vermemesi, bağımsızlığa giden yolda önemli engel teşkil etmiştir¹³².

Mayıs 2001'de imzalanan bu yasal düzenlemeye anayasal çerçeve adı verilmiştir. Bu yasal düzenlemeye anayasal çerçeve adı verilmesinin gerisinde yatan neden, Kosova statüsünün belirsizliği ile yakından ilgilidir. O dönemlerde, Kosova'nın bütün önemli siyasi liderler bu yasal düzenlemenin "anayasa" olarak anılmasını istemiştir. Ancak Sırbistan buna derhal karşı çıkmıştır. Böyle bir ortamda UNMİK, kısaca Anayasal Çerçeve adına karar vermiştir¹³³.

Anayasal çerçeve UNMİK yönetmenliği dikkate alınarak hazırlanmıştır ve bütün bölümlerde BM'nin geçici misyonu olan UNMİK'e atıfta bulunulmuştur. Öyle ki siyasi yapının bütün birimleri mevcutken, UNMİK gümrük hizmetlerinden hâkim savcılarının görevlendirmesine kadar hemen her alanda yetkili bir birim olarak görülmüştür¹³⁴. Kosova Anayasal Çerçevesine göre; Meclis 120 sandalyeden oluşacak, 20 sandalye etnik azınlıklara ayrılacak, UNMİK bazı bölgelerin kontrolünü, hukukun uygulanması, hâkim, topluluk hakların korunması, gümrük, para ve bütçe politikası, mülkiyet hakları ve dış işlerini yönetecek ve ayrıca KFOR bölgede etkinliğini sürdürecektir. Anayasa çerçevesinde dikkati çeken konu Uluslararası toplumun özellikle azınlık hakları konusunda titiz davranmaları olmuştur¹³⁵.

¹³¹ Bilgin Çelik, "Vesayeten bağımsızlığa mı? Kosova'nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci Yakında Başlıyor" (Erişim), <http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html><http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html>, 11.02.2011.

¹³² Murat Yılmaz, a.g.e., s. 61.

¹³³ Erhan Türbedar, Yeni Dönemde Kosova ve Geleceği, (Der) Osman Karatay-Bilgehan Gökdağ, **Balkanlar El kitabı**, Karam & Vadi Cilt. 2, 2007, s. 97.

¹³⁴ Bilgin Çelik, "Vesayeten bağımsızlığa mı? Kosova'nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci Yakında Başlıyor" (Erişim) <http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html>, 11.02.2011.

¹³⁵ Erhan Türbedar, "Yeni Dönemde Kosova ve Geleceği", (Der) Osman Karatay-Bilgehan Gökdağ, **Balkanlar El Kitabı**, Karam & Vadi Cilt. 2, 2007, s. 97.

Uluslararası toplum özellikle azınlık haklarını garanti altına alarak bölgede dengeyi ve istikrarı sağlamayı amaçlamıştır.

Kosova'nın nihai statüsünün çözülmesi yönünde önemli bir adım oluşturan Çerçeve anayasasının hazırlanması ve bu anayasa altında ilk demokratik genel seçimler 17 Kasım 2001 ile yerel seçimler yapılmış olsa da Arnavutların sabırsızlıkla bekledikleri bağımsızlığı getirmemiştir fakat ilk seçimlerin yapılması uluslararası toplumda ümit verici gelişmeler olarak değerlendirilmiştir¹³⁶.

2.4.1. UNMİK'in “Önce Standartlar Sonra Statü” Politikası

BM Kosova Misyonu UNMİK, Kosova'da göreve başlar başlamaz Kosova'nın yeniden yapılandırması için çaba sarf etmiştir fakat Kosova'nın statüsü ile ilgili görüşmeleri ise sürekli ertelemiştir. Uluslararası toplumun Kosova'nın geleceği konusunda yaptığı ilk önemli çalışma, Kosova'nın nihai statüsüne ulaşması için izlenmesi gereken aşamaları belirten bir yol haritası hazırlaması olmuştur. 10 Aralık 2003 tarihinde Kosova İçin Standartlar belgesi olarak adlandırılan belge açıklanmıştır. Belgenin açıklanması sırasında yapılan törene Sırp liderlerin katılmaması bu sürecin ne kadar zor olduğunu açıkça göstermiştir.

Dönemin UNMİK başkanı Holkeri, bu belgenin taşıdığı nitelikleri şöyle özetlemiştir; “Etnik kökeni ne olursa olsun bütün toplumların saygı gördüğü, serbestçe dolaşabildiği, çalışabildiği ve kendi dillerini kullanabildiği, hükümet kurumlarının ayırım yapmaksızın bütün Kosova halkına hizmet ettiği ve herkes için adil hak ve güvenliğin mevcut olduğu bir toplumun” ayrıntılı bir tanımlamasının yer aldığını ifade etmiştir.”

¹³⁶ Nuray Bozboru, a.g.m., s. 151.

10 sayfadan oluşan belgede BM, nihai statü görüşmelerine başlanması için 8 standarda ulaşılması koşulunu koymuştur¹³⁷. Belgede öngörülen sekiz koşul ise şunlardır;

- İşlevsel demokratik kurumlarının geliştirilmesi
- Hukuki ilkelere bağlılığın sağlanması
- Serbest dolaşım özgürlüğün sağlanması
- Etnik toplulukların haklarına saygı gösterilmesi ve mültecilerin geri dönüşüne izin verilmesi
- Rekabetçi piyasa ekonomisinin geliştirilmesi
- Özel mülkiyetin güvence altına alınması
- Sırbistan ve Kosova diyalogunun sürdürülmesi
- Kosova Koruma Güçleri (UÇK)'nın ordu görüntüsünden uzaklaştırılması¹³⁸

Kosova'nın bu standartlara ulaşip ulaşmaması ise BM temsilci ve yetkililerinin verecekleri raporlarla tespit edilmiştir. BM raporlarına göre Kosova her ne kadar bu önkoşulları yerine getirme konusunda başarısız sayılsa da Uluslararası toplum tarafından 2005'te müzakerelerin başlayacağına dair söz verilmişti.

UNMIK, daha standartlar açıklanmadan önce 2003 yılı ortalarında yetkililerinin bir kısmını Kosova kurumlarına devredeceğini ilan etmişti. Devir sürecini yürütmek üzere oluşturulan "Devir Kurulu" UNMIK yetkilileri ve Kosova Hükümet temsilcilerinden oluşmuştur. Kosovalı Sırp'lar bu kurulda yer almayı reddetmiş ve yetki devrini protesto etmişlerdir.

¹³⁷ Bilgin Çelik, "Vesayeten bağımsızlığa mı? Kosova'nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci Yakında Başlıyor", (Erişim), <http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html> 25.12.2010.

¹³⁸ Erhan Türbedar, "Kosova'nın Statüsü İçin Geri Sayım", **Stratejik Analiz**, Sayı: 66, Ekim 2005, Ankara, s. 21.

UNMIK, hükümet ve diğer geçici kurumlardan Kosova'daki öz yönetime yetki devrini Haziran 2003 tarihinde resmen başlatmıştır. Yetki devrini organize etmek ve denetlemek üzere dönemin UNMIK şefi Michael Steiner, yedi Kosovalı ve yedi uluslararası yetkiliden oluşan 14 üyeli bir konsey oluşturmuştur. BM'in ekonomi politikaları, maliye, basın ve tarım alanlarında Kosova yerel yönetimine daha fazla kontrol hakkı tanınması öngörülmüştür. Kosova'ya yetkilerin daha fazla verilmesi Sırp yönetimi tarafından Kosova'nın bağımsızlığı yönünde bir adım olarak değerlendirilmiştir ve bu durumdan hoşlanmamışlardır¹³⁹.

Sırp lar ve Arnavutlar ilk defa 14 Ekim 2003 yılında bir araya gelmişlerdir. Bir araya gelen taraflar "teknik konular" üzerinde masaya oturmuşlardır. Haziran 2003'te düzenlenen Avrupa Birliği'nin Selanik zirvesinde Kosova ile ilgili Kosova'daki UNMIK kimliklerin Sırbistan'da da geçerli olması, Sırp mültecilerin Kosova'ya geri dönmesi, kayıp kişilerin bulunması, elektrik enerjisi alanında işbirliğine gidilmesi gibi teknik konuları kapsayan diyalogun başlatılması ile ilgili olmuştur. Toplantıda Temas Grubu, Kosova'nın nihai statüsünün çözümüyle ilgili "Ancak teknik konular görüşüldükten sonra sıra nihai statüye gelecektir" demiştir¹⁴⁰. Yetki devri ve standartların açıklanması ile Kosova için yeni bir dönem başlarken 2004 yılı Mart ayı ortalarında yaşanan kanlı olaylar 1999'dan sonra bölgede yaşanan en ciddi olay olmuştur.

2.4.2. 17-19 Mart 2004 Olayı

2004 Mart ayında Kosova'da yaşanan olaylar Kosova'nın müzakere sürecine girmesi için dönüm noktasını teşkil eder. 1999 yılından 2004 yılına kadar Kosova'nın geleceği ile ilgili bir belirsizlik mevcuttu. Var olan bu belirsizlik bölgede Arnavutları şiddet eylemlerine yönlendirmiştir. 17-19 Mart

¹³⁹ Bilgin Çelik, a.g.m,

¹⁴⁰ Erhan Türbedar, "Sırbistan-Kosova Diyalogu; Ekranların Yeni Yarışma Programı", **Stratejik Analiz**, Cilt. 4, Sayı: 43, Kasım, 2003, s. 55.

2004'te Kosova'da yaşanmaya başlayan ve 3 gün süren şiddet olayları, Sırp ve Arnavutlar arasında ki nefret dolu duyguların son derece taze olduğunu göstermiş ve en küçük bir sokak kavgasının bile bölgesel bir çatışmaya dönüşebileceğini göstermiştir. Bu olayda Kosovalı Arnavutlar, hem Sırbistan'a hem de uluslararası topluma bağımsızlık arzularını zedeleyebilecek olan bütün gelişmelere karşı koyacak mesajını iletmışlerdir¹⁴¹.

17-19 Mart'ta Sırp'ların neden olduğu iddia edilen 3 Arnavut çocuğunun trajik bir şekilde boğulması yüzünden, Kuzey Mitrovica'da Arnavutlar tarafından protestolar düzenlenmiştir. Aşırı yanlı grupların ve medya kaynaklarının kışkırtılmasıyla birlikte olay şiddete dönüşmüştür. Taraflar birbirlerinin mal mülklerine de zarar vermeye başlamışlardır. Kosova'da Sırp Ortodoks kiliseleri yakılmaya başlamış ve buna misilime olarak Sırp'larda Sırbistan'daki cami ve bazı Müslüman gayrimenkullerine karşı çeşitli saldırılar düzenlemiştir¹⁴². Ayrıca bu olaydan BM Kosova misyonu UNMİK'te nasibini almıştır. Misyonun hala bir adım atmaması Arnavutları çileden çıkarmıştır. 72 BM aracına değişik şekillerde zarar verilmiştir. Ayrıca UNMİK aleyhine sloganlar atmaya başlamışlardır. Bu olayda 19 kişi ölmüş, 800'ün üzerinde de kişi yaralanmıştır ve yaklaşık 4000 Kosovalı Sırp ise evlerini terk etmiştir¹⁴³. UNMİK'e göre 2 gün süren bu şiddetli olayda 19 sivil ölmüş, 900'den fazla kişi yaralanmış, 4000'den fazla kişide evinden edilmişti (özellikle Sırp'lar). Buna ek olarak 30 kilise ve manastır, 800 ev ve 150 araçta hasara uğramıştır¹⁴⁴.

¹⁴¹ Erhan Türbedar, "Kosova Sorunu, Yarım Bırakılmış İş" **Stratejik Analiz**, Cilt. 5, Sayı. 49, Mayıs 2004, s. 59-60.

¹⁴² Erhan Türbedar, "Son Hesaplaşmaya Doğru Sırbistan" (Erişim) <http://www.turksam.org/tr/a126.html> (01.11.2010)

¹⁴³ Erhan Türbedar, "Kosova Sorunu, Yarım", s. 59-60.

¹⁴⁴ Julie Kim and Steven Woehrel "Kosovo and U.S. Policy: Background to Independence," CRS Report for Congress: June 20, 2008.(Erişim), <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31053.pdf> 01.01.2011.

Kosova'da standartlara ulaşmanın güçlüğünü bu olaylar açıkça ortaya koymuştur. Dönemin UNMİK başkanı Holkeri olayları önlemede yetersiz kaldığı için oldukça sert eleştirilere uğramıştır¹⁴⁵.

UNMİK ve KFOR, Arnavutlar tarafından kurtarıcı olarak görülse de 2004 yılına kadar hala belirsizliğin olması bazı aşırı milliyetçiler tarafından "İşgalci Güç" olarak algılanmaya başlanmıştır. 2004 yılına kadar UNMİK tarafından bağımsızlık adına sadece Mayıs 2001'de Anayasal çerçevesinin imzalanması ve bunun dışında başka bir gelişmenin yaşanmaması Arnavutlar tarafından BM Kosova Misyonu UNMİK'e doğru ciddi eleştirilere neden olmuştur.

UNMİK bunun dışında başka eleştirilere de hedef olmuştur. Savaştan sonra bölgede birtakım suç unsurlarının oluşmasında sessiz ve etkisiz kalmaları konusunda örneğin organize suçlar ve kadın ticareti konusunda bir önlem almamaları, diğer rahatsızlık veren konu bölgede misyonerlik çalışmalarının artmasında etkisiz kalması, UNMİK döneminin en büyük facialarından biri olarak görülmüştür¹⁴⁶.

Bu dönemde bütün bu olumsuzluklara rağmen BM Kosova misyonu UNMİK Kosova'ya kademe kademe yetkileri devretmiştir. 1999'dan 2004 yılına kadar Kosova, 10 bakanlığı kontrol edebilmiştir; Güvenlik, dış politika, mülkiyet hakları gibi konular UNMİK yetkisindedir. UNMİK, Anayasal Çerçeve 'den kaynaklanan bazı yetki ve yükümlülükleri, tek başına yapamayacağı gerekçesiyle, Kosova hükümetine devretmemiştir. Bu, UNMİK ile Kosova hükümeti arasındaki ilişkileri gerginleştiren hususlardan birisidir¹⁴⁷.

Bu dönem içerisinde hala tartışılması gereken konu 1244 sayılı karardır. Çünkü 1999 sonrasında uluslararası toplumun Kosova'nın durumunu 1244 sayılı karara bağlı kalacağını vurguladığı görülmektedir.

¹⁴⁵ Bilgin Çelik, "Vesayeten bağımsızlığa mı? Kosova'nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci Yakında Başlıyor" (Erişim) <http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.html>.

¹⁴⁶ Murat Yılmaz, a.g.e., s. 93-94.

¹⁴⁷ Erhan Türbedar, "Kosova Sorunu, Yarım Bırakılmış İş...", s. 64.

Diğer taraftan uygulamaya bakıldığında, Kosova'da bağımsız bir devlete ait kurumlarının oluşturulduğu görülmektedir. Kosova kendi parlamentosuna sahip olmuş, bir çeşit geçici anayasal hukuki düzenlemeye kavuşmuş, adli sistemini geliştirmiş, polis kuvvetlerini oluşturmuştu. Hatta eski Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) mensuplarını kontrol altına almak amacıyla oluşturulan Kosova Koruma Tugayı her an bir orduya dönüşebilecek duruma getirilmişti¹⁴⁸. Bu kadar yetkileri devralmasına rağmen hala nihai statüsünün belirsiz durumda olması sorun teşkil ediyordu.

Daha öncede de belirttiğimiz gibi; Kosova'ya yerleşen uluslararası toplumun faaliyetleri Arnavut ve Sırp tarafları arasında zıt beklentiler yaratmıştır. Arnavutlar bunu Kosova'nın bağımsızlığa giden sürecin başlangıcı olarak görürken, Sırp lar tam tersini düşünmüşlerdir. Tarafların arasında farklı beklentilerin doğmasına yol açan temel neden ise BM Güvenlik Konseyi'nin "Kosova'da uluslararası askeri ve sivil mevcudiyetin tesisini öngören 1244 sayılı kararın kendi içinde çelişir bir ifadeye yer verilmiş olmasıdır. Bu kararda, siyasi bir çerçeve oluşturulurken hem Rambouillet uzlaşmasının tamamını, hem de YFC'nin toprak bütünlüğü ilkesini dikkate alınması ilkesi benimsenmekteydi¹⁴⁹. BM'nin 1244 sayılı kararı gereğince, Kosova kâğıt üzerinde Sırbistan ile Karadağ'ın bir parçası olarak görülmekte diğer taraftan ise fiili durumda Kosova bir çeşit bağımsızlık yaşamaktadır¹⁵⁰. Bunun için 1244 sayılı karar hem o dönemde sorun oluşturmuş hem de sonraki süreçte tarafların birbirlerine karşı savundukları savlar açısından sorun yaratmıştır.

Taraflar arasındaki durumları değerlendirdiğimizde; Sırbistan-Kosova diyalogunda önemli olan husus her iki tarafında statü ile ilgili izleyebileceği net bir stratejisinin olmamasıdır. Kosova'nın nihai statü ile ilgili başlatılması

¹⁴⁸ Erhan Türbedar, "Kosova Statüsünün Belirsizliği Sorun Teşkil Etmeye Devam Ediyor" **Stratejik Analiz**, Cilt: 3, Sayı: 32, Aralık 2002, Ankara, s. 18.

¹⁴⁹ Nuray Bozdora, Arnavut Milliyetçiliğinin ...s. 149.

¹⁵⁰ Erhan Türbedar, Sırbistan-Kosova Diyalogu..... s. 55.

için öne sürülen şartların çoğu yerine getirmesi imkânsız olan şartlardır¹⁵¹. Uluslararası toplumun aracılığıyla 14 Ekim 2003'te Sırbistan ve Kosova arasında "teknik konular" üzerine başlatılan diyalogda Kosovalı politikacıların sergiledikleri kararsızlık, bunu net olarak ortaya koymuştur.

Arnavut politikacılar açısından da en iyi çözüm, Sırbistan ile Kosova arasındaki diyalogun başarısızlıkla sonuçlanmasını istemek olmuştur. Çünkü Kosovalı politikacıların en büyük endişesi, teknik konulardan sonra nihai statü gündeme geldiğinde, 1244 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararından yola çıkarak, uluslararası toplumun Kosova'yı Sırbistan ve Karadağ birliğine üçüncü bir birim olarak katılmaya zorlayabilecek olmasında yatmaktadır. "Her şeyden önce Kosova'nın kendi resmi kurumlarına sahip olması ve demokratik bir toplumun oluşturulması gerekmektedir. Fakat UNMİK'ten kaynaklanan sıkıntılardan dolayı da Kosova kendi resmi kurumlarını geliştirememektedir. 2005 yılına kadar Kosova; eğitim, sağlık, spor, çevre gibi konularla ilgilenen 12 bakanlığı kontrol etmiştir, gümrük, dış politika, hukukun işlevselliği, mülkiyet sorunları gibi konular ise UNMİK yetkisi altında yürütülmüştür¹⁵².

Sırpın Kosova üzerinde etkisi ise sadece Sırpın yoğunlukta olduğu bölgelerde özellikle Kuzey Mitrovica'dadır. Sırpın yoğunlukta olan bölgelerinde Sırbistan programına dayalı eğitim devam etmekte, sağlık kurumları Belgrad'ın kontrolündedir¹⁵³.

Konuyla ilgili Büyük Güçlerin tutumlarına baktığımızda ise; 1999 yılından önce ABD ve Batı ülkeleri (Arnavutluk dışında) Kosova'nın Sırbistan ayrılmasına karşıydılar. Çünkü bölgede istikrarsızlığa neden olabileceklerini düşünmüşlerdir. Makedonya'daki ayrılıkçı Arnavutların, Preşova vadisinde ve diğer yerlerdeki etnik Arnavutları tetikleyeceklerini düşünmüşlerdir. Kosova için statü yerine "standartlar" üzerine odaklanmışlardır. Fakat Mart 2004

¹⁵¹ Erhan Türbedar, Kosova : Ufukta Sağrlar Diyalogu Var, **Stratejik Analiz**, Cilt.4, Sayı.42,Ekim 2003,s.19.

¹⁵² Erhan Türbedar ,Kosova Diyalogu ... s.57-58.

¹⁵³ Erhan Türbedar, a.g.m.,s.59.

yılında meydana gelen bu şiddetli olay ABD ve Batı ülkelerini endişelendirmiştir. Bu olay sonrasındaki süreçte amaçları tarafları masaya oturtarak uzlaşmalarını sağlamak olmuştur.

O dönemde uluslararası toplumun çıkmaza girdiğini şöyle özetleyelim: Kosova'nın seçilmiş parlamentosu, cumhurbaşkanı ve başbakanı olmasına rağmen hala UNMİK tarafından yönetilmekteydi. Kosova'nın statüsünün henüz belirlenmemiş olması, bölgenin potansiyel çatışma alanlarından biri haline gelmesine neden olmuştur. Uluslararası toplumun önce standartlar sonra statü politikasıyla, açık olarak zaman kazanmaya çalışmıştır. Standartların istenen seviyede sağlanamamış olmasına rağmen, Arnavutların UNMİK'e baskıları sonucunda Sırbistan ve Kosova arasında, Kosova'nın nihai statüsüne yönelik müzakerelerin¹⁵⁴ başlamasına sebep olmuştur. 2005'in sonlarında yapılan nihai statü görüşmeleri tüm dünyanın ilgi konusu olmuştur¹⁵⁵.

2.5. MÜZAKERE SÜRECİNİN BAŞLAMASI

Arnavutlar Kosova Anayasal çerçevesinin onlara yeterince otorite hakkını vermediğinden şikâyetçiydiler. 1999'daki savaşın sona ermesinden 2005 yılına kadar olan dönemde uluslararası toplum Kosova'da hep statükocu politika izlemiş ve nihai statünün belirlenmesi konusunda isteksiz davranmıştır¹⁵⁶. Kosova'nın nihai statüsüne ilişkin uluslararası toplumun çözümü "statüden önce standartlar" stratejisiydi. Kosova için nihai bir hukuki ve siyasi düzenlemeden önce, Avrupa standartlarında ekonomik ve siyasi alanda reformlar düzenlemektir; ancak bu strateji Kosovalı Arnavutların artan bağımsızlık isteği ve nihai statünün belirsizliğinin bölge istikrarı ve

¹⁵⁴ Ahmet Meriç Önen a.g.e.,s.114

¹⁵⁵ Murat Yılmaz , a.g.e.,s.61.

¹⁵⁶ Meriç Önen a.g.e., s.114.

güvenliğine olumsuz etkisinden dolayı başarılı olamamıştır¹⁵⁷. Savaşın bitiminden altı yıl sonra BM Güvenlik Konseyi, Kosova'nın geleceğini belirleme konusunda artık siyasi bir sürecin başlatma zamanının geldiğini belirtmişti.

Uluslararası toplum 2005 ortalarında Kosova'nın gelecekle ilgili statüsünün belirlenmesi için bir yol haritası hazırlamıştır. 27 Mayıs 2005'te BM Genel Kurulu BM Güvenlik Konseyine bir rapor sunmuştur. Rapor Kosova'nın standartları üzerine kapsamlı bir bakış içeriyordu ve BM Genel Sekreteri Annan tarafından bu rapora onay verilmiştir ve Mayıs 2005'ten Aralık 2007'e kadar bir çözüm yolu üretmek amacıyla Kosova'da demokratik, çok etnikli bir yapının oluşturulmasını ve bölgeye istikrar getirilmesini sağlamak için çaba sarf etmiştir. Nihai statüyle ilgili Mayıs 2004'ten Ağustos 2005'e kadar Eide'nin gözlem ve raporları, Kasım 2005'ten Mart 2007'e kadar Martti Ahtisaari raporları, Ağustos 2007'den Aralık 2007'e kadar Troyka'nın gözetiminde devam eden müzakerelerdeki durum BM Güvenlik Konseyine sunulmuştur. İki yıllık süren bu müzakereler sürecinde bir sonuç alınamamıştır. (Mayıs 2005'ten başlayarak Aralık 2007'e kadar sürmüştür.)

4 Haziran 2004 yılında BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Standartların gerçekleşmesi ile ilgili kapsamlı bir rapor sunması için Norveç diplomatı Kai Eide'yi özel bir elçi olarak atamıştır. 13 Haziran' da Norveç diplomatı Kai Eide Kosova'ya gelerek çalışmalarının sadece Standartların görüşülmesi ile sınırlı kalmayacağını, Kosova'daki durumun politik yönlerinin değerlendirilmesine odaklanacağını belirtmiştir¹⁵⁸. Eide ve beraberinde ki ekip Priştina ile Belgrad'ı birkaç defa ziyarette bulunmuştur. Norveç diplomatı Eide, Kosova'nın nihai statüsünün saptanması için koşulların olgunlaşp

¹⁵⁷ Başak Acar, **AB'nin Kosova Sorununa İlişkin Oynayacağı Rol Üzerine Senaryolar**, Ankara, 2009, s. 27.

¹⁵⁸ "Kosova Enstitülerinde Son Görüşmeler" **Assembly Support Initiative Newsletter Dergisi**, (Ed. Franklin De Vrieze) Sayı 18, Ağustos 2005, Priştina, s. 6. (Erişim) <http://www.osce.org/kosovo> 20.05.2011.

olgunlaşmadığı konusunda Genel Sekreterin karar almasına yardım etmiştir¹⁵⁹.

Ekim 2005'te Norveçli Diplomat Kai Eide bölgede birkaç ziyaretlerde bulunduktan sonra Kosova'nın durumuyla ilgili Anna'na kapsamlı bir rapor sunmuştur. 24 Ekim 2005'te Kosova'nın çıkmaz statüsün kararı için tavsiyelerde bulunmuştur¹⁶⁰.

Kasım 2005'ten Mart 2007'e kadar nihai statü süreci Martti Ahtisaari tarafından yönetilmiştir. 14 Kasım 2005'te BM Güvenlik Konseyi tarafından eski Finlandiya Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari Kosova'nın nihai statü sürecini yönetmek için atanmıştır. Yardımcısı olarak ise Albert Rohan atanmıştır, (Martti Ahtisaar'nin ofisi-UNOSEK Avusturya'da bulunmaktadır)¹⁶¹.

BM'nin dışında, bu müzakereler sürecinde rol oynayan bir diğer önemli oyuncu da ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya'dan oluşan Temas Grubu'dur. Kasım 2005'te Temas Grubu Kosova'nın statüsüyle ilgili bir dizi ilke hazırlamıştır. Bu ilkelerin en önemlisi şu üç noktadır:

- Kosova'da ki durumun 1999'dan öncesine dönülmeyeceği,
- Kosova'nın başka bir ülke ile birleşmeyeceği ve
- Kosova'nın parçalanmasının söz konusu olamayacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Temas Grubu ülkeleri aynı ifadede her iki tarafında tek taraflı adımlardan ve herhangi bir şiddetten kaçınmalarının gerektiğini vurgulamıştır. Temas Grubunun nihai statü kararı BM Güvenlik Konseyi tarafından uygun bulunmuştur¹⁶².

¹⁵⁹ Adriani Mortloglou, "2005 Yılın Ortası: Değerlendirme Zamanı" **Assembly Support Initiative Newsletter Dergisi**, (Ed. Franklin De Vrieze) Sayı18, Ağustos 2005, Priştina, s.12. (Erişim) <http://www.osce.org/kosovo>, 20.05.2011.

¹⁶⁰ Skender Hyseni, a.g.m., s. 187.

¹⁶¹ Skender Hyseni a.g.m., s. 188.

¹⁶² Skender Hyseni, a.g.m., s.189.

Ahtisaari yönetiminde Sırp ve Kosovalı Arnavut yetkilileri arasındaki ilk doğrudan müzakereler 25 Ocak 2006'da gerçekleşmesi beklenmiştir ancak Kosova Cumhurbaşkanı İbrahim Rugova'nın 21 Ocak'taki vefatı müzakerelerin yaklaşık bir ay ertelenmesine yol açmıştır. Rugova'nın yerine seçilen Fatmir Seydiu, hem cumhurbaşkanlığı hem de Kosova müzakere heyeti başkanlığını devralmıştır. Heyetin diğer önemli üyeleri arasında Kosova Başbakanı Bayram Kosumi olmuştur. Kosumi daha sonra istifa ederek yerini Agim Ceku'ya bırakmıştır, muhalefet liderleri Haşim Thaci ve Veton Surroi ve eyalet meclisinin başkanı yer almıştır. Sırp müzakere heyeti ise Cumhurbaşkanı Boris Tadiç, Başbakan Vojislav Kostunica ve diğer üst düzey yetkililerden oluşmuştur. Ayrıca heyete Kosovalı Sırp toplumundan temsilciler de yer almıştır¹⁶³.

2.5.1. Viyana Görüşmeleri

Priştina ve Belgrat arasında yapılan ikili görüşmeler 2006 yılında 15 kez gerçekleşmiştir¹⁶⁴. Müzakerelerde daha fazla teknik sorunlar üzerinde uzlaşmaya çalışılmıştır. Desentralizasyon, kültür ve miras haklarının korunması ve Kosova'da bulunan Sırpların borçları gibi konular hakkında tartışılmıştır¹⁶⁵.

Üst düzey görüşmeler ise 24 Temmuz 2006'da yapılmıştır. BM özel temsilcisi Marti Ahtisaari 2006 sonlarında BM Güvenlik Konseyine Kosova'nın statü çözümü için önerisini Sırbistan'daki seçimlerden sonraya bırakmıştır. 21 Ocak 2007'de Sırbistan'da seçimler gerçekleşmiştir. Ahtisaar'i 2007 Ocak'ta Temas Grubu üyelerine kapsamlı öneri paketini sundu. BM Özel Temsilcisi

¹⁶³Kosova Diplomatik Süreç
(Erişim)<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/tr/features/setimes/special/kosovo/contexts/feature-02> 08.06.2010.

¹⁶⁴ Shefqet Balla, **Yeni Bir Kosova'nın Doğuşu**, Zeus Kitabevi, 2008, s. 11.

¹⁶⁵ Julie Kim and Steven Woehrel "Kosovo and U.S. Policy: Background to Independence," CRS Report for Congress: June 20, 2008. (Erişim) <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31053.pdf> 01.01.2011.

Martti Ahtisaari ve ekibi bu sorunu çözmek için 2 Şubat 2007'de bir öneri paketi sunmuştur, daha sonra 26 Mart 2007'de bu öneri paketini düzeltip tekrar BM Güvenlik Konseyi'ne sunmuştur¹⁶⁶. Kosova'nın statü çözümü için kapsamlı öneri paketi şu başlıklar altında toplanmıştır.

- Anayasal Hükümler
- İnsan hakları ve Temel Özgürlükleri ve Topluluk Hakları
- Desantralizasyon
- Dini ve Kültürel miras
- Ekonomik ve mülkiyet sorunları
- Adalet sistemi
- Güvenlik sektörü
- Uluslararası varlık
- Geçiş düzenlemeleri¹⁶⁷

Kapsamlı öneri paketi ABD ve AB tarafından desteklenirken Rusya ise biraz daha zaman tanınmasını istemiştir. Martti Ahtisaari önderliğinde son kez Mart ayında Viyana'da liderler bir araya getirilse de taraflar arasında uzlaşma sağlanamamıştır.

2.5.2. Martti Ahtisaari Planı

Sırbistan ile Kosova arasında Viyana'da gerçekleşen 19 müzakere turunun ardından, BM Kosova özel temsilcisi Marti Ahtisaari, Kosova'nın

¹⁶⁶ Shefqet Balla, a.g.e. ,s.13.

¹⁶⁷ The Comprehensive Proposal for Kosovo Status, Unosek (erişim), <http://www.unosek.org/> (20.01.2011)

statüsü üzerine hazırladığı nihai raporu 14 Mart 2007'de BM Genel Sekterine sunmuştu. Kosova'ya uluslararası toplum tarafından denetlenen bir bağımsızlığın tanınmasını öneren rapor, Amerika, AB ve NATO ittifakında geniş destek bulmuştu. Ardından Ahtisaari raporuna dayanarak, BM Güvenlik Konseyi'ne sunulmak üzere bir karar tasarısı üzerinde çalışılmaya başlanmıştı. Taslak birkaç defa gözden geçirilmiş ve Kosova'ya bağımsızlık kapısını açtığı için her seferinde Rusya engeline takılmıştır¹⁶⁸.

BM'nin Kosova temsilcisi Martti Ahtisaari, 2 Şubat 2007'de, Kosova'ya gözetim altında bağımsızlık verilmesini öngören planını açıklamıştı¹⁶⁹. Bu plana göre; Kosova'da çok uluslu bir topluluk olacaktır ve demokratik bir sistem tarafından yönetilecektir¹⁷⁰.” Bu plan Kosova'yı etnik, dini ve ırki fark olmadan herkesin barış, adalet ve hoşgörü içerisinde yaşayabildiği, çalışabildiği ve seyahat edebildiği bir yer“ haline getirmek amacıyla oluşturulmuştur¹⁷¹. BM'nin Kosova temsilcisi Martti Ahtisaari'nin hazırladığı planda, ayrıca Kosova'nın kendi marşı, kendine özgü bayrağı ve diğer ülkelerde temsilcilik hakkı ve uluslararası kurumlara üye olabileceği gibi hususlar da yer almaktadır¹⁷². 60 sayfayı bulan bu Planda her ne kadar bağımsızlık kelimesi geçmiyor ise de, yerel kurumlar olgunlaşınca kadar uluslararası sivil ve askeri varlığın devamı öngörülmüştür. Ayrıca BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararından farklı olarak, Kosova'nın Sırbistan sınırları içinde olduğunu belirten herhangi bir ifadeye de yer verilmemiştir. Kosova için belirlenen kendi kendisini yönetmesi yönündeki statüsünün, tam bağımsızlığa giden yolda bir aşama olduğu da oldukça belirgindir¹⁷³.

¹⁶⁸ Erhan Türbedar, “Kosova için BM Dışı Çözüm Arayışları” <http://www.bosnasancak.net/forum/showthread.php?13163-Kosova-in-BM-D-zm-Aray-Erhan-Trbedar&daysprune=-1>

¹⁶⁹ Shefqet Balla, a.g.e., s. 21.

¹⁷⁰ Joint Contact Grup Statement published upon presentation by the Special Envoy of His Draft Comprehensive Proposal 2 Februar 2007 (erişim), <http://www.unosek.org/unosek/en/docref.html> 29.03.2011.

¹⁷¹ Başak Acar a.g.e., s. 28.

¹⁷² Shefqet Balla, a.g.e., s. 32.

¹⁷³ Celalettin Yavuz, a.g.m., s. 11.

Rusya Ahtisaari'nin teklifini 2007 Nisanında yapılan BM Güvenlik Konseyi toplantısında reddetmişti¹⁷⁴. 25 Temmuz 2007'de Temas Grubu tekrar toplanmıştır ama teklif yine Rusya tarafından reddedilerek müzakereler 120 gün daha uzatılmıştır. Kosovalı Arnavutlarla ABD ve bazı AB ülkelerinin desteklediği bu plan, Sırp'ların ve Rusya'nın şiddetli muhalefeti ile karşılaşmıştır. Ağustos 2007'den Aralık 2007'e kadar Troyka denetiminde süren uzlaşma arayışları da bir sonuç alınmadan sona ermiştir.

17 Kasım 2007'de Kosova'da düzenlenen parlamento seçimlerinde, eski bir gerilla lideri olan Haşim Thaci'nin başbakanlığa seçilmesinin ardından Aralık ayında yapmış olduğu açıklamada “uluslararası arabulucuların kendilerine tanıdığı süre sonunda uzlaşma olmazsa tek taraflı bağımsızlık ilan edeceğini” duyurmuştur. Ancak ABD ve Avrupa'nın telkinleri ile bu tür bir adım atılması Sırbistan'da Şubat'taki seçimlerin sonucu netleşene dek ertelenmiştir.

Kosova'nın geleceği ile ilgili sunulan bu plan, iki tarafta da tartışmalara yol açmıştır. Planda bağımsızlık ifadesinden kaçınılmış, ancak Kosova'ya bir nevi “gözlem altında egemenlik” tanınması öngörülmüştür. Ayrıca planda Kosova'daki Sırp'lar'a da özel haklar tanınması, ancak Belgrad yönetiminin Kosova üzerindeki kontrolünün de sona ermesi öngörülmüştür, ayrıca Kosova'nın bölünmeyeceği ve anavatan Arnavutluk gibi komşu ülkelerle birleşmeyeceği önemle altı çizilmiştir.

Ahtisaari sunduğu planla ilgili şunları söylemiştir;

“Aracı planın hedefi, içinde hem Arnavut hem de Sırp'ların onurlu bir şekilde, güvenlik ve ekonomik güvence içinde yaşayabileceği, geleceği olan, istikrarlı bir Kosova için temel oluşturmaktır. Amaç, gelecekte bölgede güvenlik ve istikrara katkıda bulunacak bir Kosova'dır¹⁷⁵.

¹⁷⁴ <http://www.tumgazeteler.com/?a=2599853> (12.02.2012)

¹⁷⁵ Kosova Planı sunuldu, (Erişim), <http://www.abhaber.com/haber.php?id=15823>, 22.03.2011.

2.5.2.1. Sırların Tutumu

Sırların resmi tezi Kosova'nın Sırbistan'ın özerk bir bölgesi olduğu yönündedir. Zamanla yumuşayan Sırp yönetimi Kosova'ya "özerklikten fazla, bağımsızlıktan az" bir statü tanınması tezini savunmaya başlamıştır. Buna göre, Kosova yasama, yürütme, yargı yetkilerine sahip olacak, kendi kurumlarıyla bölgenin iç yönetimine sahip olacak, buna karşılık Sırbistan bölgenin devlet ve ülke egemenliğini elinde tutacaktır. Ayrıca bölge arındırılmış bölge haline getirilmesi ve Sırbistan'ın sınır, gümrük, maliye ve para politikaları üzerinde kontrolünü elinde tutacak ve savunma ve dışişleri politikalarının merkezileştirilmesini de istemiştir¹⁷⁶.

Bu durum ancak, 1999 yılından beri Sırbistan'ın bölgede hiçbir gücü yokken süreç sonucunda bölgeye yeniden egemen olmayı planlaması sadece pazarlık payını geniş tutma stratejisi olarak değerlendirilebilir. Durumun aleyhlerinde geliştiğini gören Sırlar, Kosova'dan koparabildiği kadarını koparmak istemişler. Devlet Başkanı Boris Tadic Sırbistan'ın Kosova'nın bağımsızlığını asla kabul etmeyeceğini belirterek, planda Kosova'nın bağımsızlığından bahsedilmemesine rağmen Sırbistan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğüne ait herhangi bir ifadenin de yer almadığını vurgulamıştır. Dönemin Dışişleri Bakanı Vuk Draskovic, Sırp yönetiminin karşı planını şöyle özetlemiştir:

'Hem Kosova'daki Arnavutlar'ın kendi kendilerini yönetmelerini teşvik edecek, hem de Sırbistan'ın mevcut sınırlarına uyacak bir uzlaşma için yeterince hareket alanımız var bence. Bu şekilde işleyen bir örnek formül var zaten: 'Tek Çin, iki sistem'. 'Tek Sırbistan, iki sistem' niye olmasın?'¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Bilgin Çelik, "Kosova'nın Geleceği Üzerine" (Erişim), http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html, 21.12.2.10.

¹⁷⁷ Kosova Planı Sunuldu, (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,2519815,00.html> 01.03.2011.

2.5.2.2. Arnavutların Tutumu

Arnavutların resmi tezi ise “Bağımsız Kosova” seçeneğidir. Kosova Başbakanı Bayram Kosumi'nin siyasi danışmanı Raif Gaşi'nin açıklaması Arnavut tezini net bir şekilde ortaya koymaktadır: “Hem bağımsızlık hem de egemenlik elde edeceğiz. Kararı Kosova halkı verecektir. Kosova halkının %90'ının bağımsızlık istediğini bütün dünya biliyor. Bu konuda taviz verilmeyecek” diye açıklamada bulunmuştur.

Kosova liderleri; “Kosova'nın bağımsızlığı tüm bölgenin yatışmasını sağlayacaktır açıklamasını yapmışlardır. Başta Kosova'nın kendisi, büyük bir Arnavut nüfusu barındıran Makedonya, Arnavutluk, Karadağ ve Sırbistan böylece istikrara kavuşur. Kosova'ya bağımsızlık verilmesi dünyanın bu bölgesine istikrarlı bir barış getirir” görüşündedirler¹⁷⁸.

Görüldüğü gibi her iki tarafında Kosova'nın nihai statüsüyle ilgili öne sürdükleri resmi tezleri taban tabana zıttır. Müzakereler sürecinde Sırbistan'ın yaptığı hatalar vardır. Erhan Türbedar Sırbistan'ın müzakerelerde yaptığı hataları şöyle değerlendirmiştir:”

1. Sırbistan'ın temel hatalarından biri, müzakerelerin ilk turlarında Kosova için sunduğu statünün içeriğini değil, adını ön plana çıkarması olmuştur. Bağımsız bir devlete özgü kurum ve yetkilerin yüzde 90'ından fazlasını önermiş olmasına rağmen, Belgrad uzun süre “Kosova'ya özerklikten fazla, bağımsızlıktan az olanı vermeye hazırız” demiştir.
2. Sırbistan, müzakerelerin daha sonraki aşamasında İtalya'nın özerk Güney Tirol bölgesini, İspanya'nın özerk Katalonya ve Bask bölgelerini, Hong Kong'u ve İsveç'in güneybatı kıyılarında bulunan Öland Adaları'nın statüsünü, Kosova'nın statüsüne model olarak önermiştir. Ancak yapılan her önerinin ardından Kosova heyetinden

¹⁷⁸ Bilgin Çelik, “Kosova'nın Geleceği Üzerine” (Erişim), http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html, 21.12.2.10.

alınan cevap, “Biz sadece statü sonrası iki bağımsız devletin ilişkilerini müzakere etmeye hazırız” yönünde olmuştur. Sırbistan bu yanıtlara rağmen benzer nitelikte yeni modeller sunmaya devam etmiştir.

3. Sırbistan’ın model olarak sunduğu ve “esaslı bir özerklik” olarak adlandırdığı modellerin tümünde; dış politikanın, savunmanın ve gümrük kontrollerinin Belgrad’a bırakılması ve Kosova’nın askeri güçten arındırılması istenmiştir.
4. Diğer üç seçenekten sonuç alamayacağını anlayan Sırbistan, daha radikal bir duruşa kaymıştır. Sırbistan Kosova’nın bağımsızlığa kavuşturulması halinde Belgrad’ın da Bosna-Hersek’in yüzde 49’una karşılık gelen ve Bosnalı Sırp’ların kontrolünde olan Sırp Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını destekleyebileceği şeklinde dolaylı mesajlar vermeye başlamıştır. Bunun dışında, Kosova’nın bağımsızlığını ilan etmesi durumunda Belgrad’ın güç kullanımına başvurabileceği mesajları da gelmeye başlamıştı. Bu tür açıklamaların ise tamamen Sırbistan’ın aleyhine işlediği ve Kosova’nın bağımsızlığa kavuşma sürecini hızlandırmıştır.
5. Kosova topraklarının Sırbistan sınırları içinde tutulması konusunda Rusya Federasyonu’na gerektiğinden fazla güvenmiş olmasıdır. Fakat Sırbistan’ın bu tutumu, Batılı ülkelerin Sırbistan’ın taleplerine karşı tepkisiz kalmalarına katkı sağlamıştır¹⁷⁹.

Görüldüğü gibi Sırbistan başta ki sert tutumunda değişiklikler göstererek yaptığı hataları düşünerek artık pazarlık politikasını uygulamaya başlamıştır.

¹⁷⁹ Erhan Türbedar, a.g.m.

2.5.2.3. ABD, AB ve Rusya'nın Tutumu

Müzakereler turunda ABD ve AB'in tutumu ise; BM özel temsilcisi Ahtisari'nin sunduğu planı olumlu bulmuşlardır. Avrupa Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Oli Rehn, Kosova için "uluslararası gözetim altında egemenlik" önerisini kapsamlı bir adım olarak değerlendirmiş, Belgrad ve Priştina hükümetlerini Ahtisaari ile yapıcı bir işbirliğine çağırmıştır. Avrupa Komisyonu, diğer yandan Kosova konusundaki çözüm önerisinin bölgede bağımsızlık isteyen diğer bölgeler için örnek teşkil etmeyeceği konusunda da uyarılmıştır. AB Dönem Başkanlığı'ndan yapılan açıklamada da Kosova'daki statü sorununun çözümünün bölgesel istikrarın güvenceye alınmasında, ayrıca Sırbistan, Kosova ve genel anlamda bölgenin Avrupa ve Avrupa-Atlantik yapısına yakınlaştırılmasında büyük önem taşıdığı vurgulanmıştır¹⁸⁰.

Sırbistan'ın şiddetle karşı çıktığı Ahtisaari planına Rusya'da aynı şekilde karşı çıkmıştır. Her seferinde BM Güvenlik Konseyi'nde planı veto etmiştir. Kosova'nın nihai statüsünün Troyka arabuluculuğunda devam etmesini istemiştir. Rusya'nın aslında bu davranışı tek kutuplu dünyadan ziyade, çok kutuplu bir dünyayı simgelemek istediği açıkça görülmektedir.

Müzakereler yaklaşık iki yıl sürmesine rağmen tarafların tamamen zıt görüşleriyle bir sonuca bağlanamamıştır. Belgrad'ın önerisi "Sırbistan sınırları içinde daha fazla özerklik" ,Priştine'nin önerisi ise; müzakerelerden sonra işbirliği ve dostluk içinde iki tam bağımsız devlet olmak ve azınlık haklarının tam olarak uygulanması önerisidir¹⁸¹.

Hatırlanacağı üzere raporun açıklanmasından hemen sonra, Ahtisaari raporuna dayanarak, BM Güvenlik Konseyine sunulmak üzere bir karar tasarısı üzerinde çalışmaya başlanmıştı. Bu taslak, BM 1244 sayılı kararın

¹⁸⁰ "Kosova planı sunuldu", Dw-worl Deutche welle.de, (Erişim), <http://www.dw-world.de/dw/article-0,2519815,00.html>

¹⁸¹ The Ahtisaari Plan What inside? (Erişim), http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/articles/2007/05/21/reportage-01 12.12.2010.

göz ardı ettiği ve Kosova'ya bağımsızlık yolunu açtığı için Rusya tarafından engellenmişti.

2.5.2.4. Müzakerelerin Troyka Arabuluculuğunda Devam Etmesi

Arnavutların çoğunluğu planı kabul etmesine karşın, Sırbistan hemen karşı çıkarak müzakerelerin devamı yönünde çağrıda bulunmuştur. Belgrad'ın tutumuna destek veren Rusya, Ahtisaari'nin çözüm önerilerine destek veren bir Güvenlik Konseyi kararını engellemeye çalışmıştır ve Belgrad ile Priştine arasında başlatılacak yeni müzakerelere başkanlık etmesi için bir AB-ABD-Rusya Troykası kurulmuştur. Troyka denetiminde Arnavutlar ile Sırlara 10 Aralık 2007' ye kadar süre verilmiştir. 120 günlük ek süreli müzakerelerde AB tarafını Alman Wolfgang İschinger, ABD tarafını Frank Wisner, Rus tarafını ise Aleksander Botsan-Khardenko temsil etmiştir. 10 Aralık 2007'e kadar süren müzakerelerde Sırlar Kosova'ya daha geniş özerklik önermiştir. Kosovalılar ise bağımsızlık taleplerinden vazgeçmemişlerdir. AB, ABD ve Rusya'dan oluşan Troyka, Kosova ve Sırbistan arasında karşılıklı kabul edilebilir bir sonuç elde edilmesini ümit etmiştir ve müzakereler de taraflar arasında en yüksek düzeyde diyalog sağlamak için fırsatlar sunmuştur¹⁸². Fakat 10 Aralık 2007'e kadar süren bu müzakerelerde de bir uzlaşmaya varılamamıştır. Troyka bu son 120 günlük ek süreli müzakereler hakkında yeni bir rapor hazırlamıştır ve BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ile BM Güvenlik Konseyine sunmuştur. Medya kaynaklarında yer alan bilgilere göre raporda özetle, Kosova'nın statüsü konusunda Sırbistan ile Kosova'nın bir anlaşmaya varamadıklarını, ancak müzakerelerin faydalı olduğu ve tarafların kendi çözüm önerilerini açıkladıklarını belirtmiştir. Aşağıdaki Tablo.5'te Kosova'nın nihai statüsü hakkında Sırlar ve Arnavutlar arasında doğrudan karşılaştırma yapılarak gösterilmiştir.

¹⁸²UNOSEK, <http://www.unosek.org/> 23.11.2010.

Tablo 4. Kosova'nın Nihai Statü Hakkında Arnavutlar ve Sırp lar Arasında Doğrudan Karşılaştırma¹⁸³

Arnavut Bakış Açısı	Sırp ların Bakış Açısı
Bağımsızlık veya hiçbir şey	Bağımsızlık hariç her şey
Self determinasyon hakkı	Gerçek otonomi
Tek taraflı bağımsızlık ilanı	Diplomasi, görüşmeler ve daha fazla müzakere
Kosova'ya ilişkin durum emsalsizdir	Dünya çapında benzer durumlar vardır
Bağımsızlık=Yugoslavya'nın dağılmasında son adımdır	Bağımsızlık Balkanların istikrarsızlaşmasıdır
Miloşević soykırımı ve Kosova'yı ahlaki ve hukuki olarak yönetme haklarının Kayboluşu	Miloşević ölmüştür
Sırbistan Kosova'yı 1912 yılında sömürgeleştirmiştir	Kosova ortaçağdan beri Sırp ulusunun tarihi ve manevi beşiğidir
Bağımsızlık konusu müzakere edilemez	Hiçbir şekilde bağımsızlık olamaz
Kosova sınırları değiştirilemez	Sırbistan'ın toprak bütünlüğü tartışılmaz
Martti Ahtisaari Planında değişiklik yapılamaz	Ahtisaariye temel alan bir anayasa yapılamaz
120 gün sonunda bağımsızlık planı	Son gün sınırlaması olamaz, son kararı BMGK verir

2.6. KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIĞININ İLANI

17 Şubat 2008 tarihinde Priştina, Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığını ilan ettikten sonra derhal güçlü ülkeler tarafından tanınmaya başlamıştır. BM üyesi İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya tanıyanlar arasında önde gelen

¹⁸³ Shqipran Kadriaj, **Kosova Sorunu**, Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 200, s. 90.

ülkelerdir. Sırbistan buna tepki olarak tanıyan ülkeleri kınayarak ülkesindeki elçilikleri taşlamıştır¹⁸⁴.

17 Şubat 2008'de Yugoslavya'nın dağılımından ayrılan en son parça olan Kosova, İkinci kez bağımsızlığını ilan etmiştir. Bundan önce 1991'de bağımsızlığını ilan etmişti fakat uluslararası ortamın desteğini alamayan Kosova sadece Arnavutluk tarafından tanınmıştı. Yıllar sonra ikinci defa 17 Şubat 2008 yılında uluslararası güçlerin desteğiyle bağımsızlığını ilan eden Kosova, derhal büyük güçler olan ABD, İngiltere, Türkiye, Fransa, İtalya gibi ülkeler tarafından tanınmıştı¹⁸⁵.

Kosova Meclisi, 17 Şubat 2008'de Pazar günü olağanüstü toplanarak 109 milletvekili tarafından oy birliğiyle Bağımsızlık Bildirgesini kabul etmiştir ve bölgenin Sırbistan'dan tek taraflı bağımsızlığını ilan etmiştir. Ardından Bağımsızlık Bildirgesini imzalanmıştır. Sırp milletvekilleri ise olağanüstü toplantıyı boykot ederek oylamaya katılmamıştır. Bildirgenin kabul edilmesi sonucunda Kosova Başkanı Fatmir Seydiu ve Başbakan Haşim Taçi, yaptıkları konuşmalarda, Kosova'nın bütün yurttaşların eşit hak ve olanaklara sahip olacağı demokratik bir devlet olacağını belirtmiştir. Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme yolunda ilerlemeye devam edeceklerini vurgulayan Kosovalı liderler, hiçbir kuvvetin kendilerini bu yoldan geri çevirmeyeceğini söylemişlerdir. Kosova'nın özellikle son 10 yılda ABD, AB ve NATO'dan büyük destek gördüklerini ve bunun için şükranlarını dile getirmişlerdir.¹⁸⁶ Bağımsızlık Bildirgesinde, Kosova'daki mevcut BM Kosova Geçici Misyonu (UNMIK) ve bölgede 1999 yılından beri barış, güvenlik ve istikrarı sağlayan NATO bünyesindeki Kosova Barış Gücü ile bu misyonların Kosova'da görevlerini sürdürmeleri için destek vermesi sözü verilmiş. Ayrıca bağımsızlık ilanından sonra bölgede istikrarın sağlanması için Kosova'da

¹⁸⁴ Alexander Orakhelashvili, Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo, Netherlands, August, 2008.

¹⁸⁵ Enika Abazi, Kosovo Independence: An Albanian Perspective, SETA Policy Brief, no.11 April, 2008, s. 2.

¹⁸⁶ Balkanlarda Tarihi Gün, (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3131884,00.html>

göreve yeni başlayacak olan AB Polis ve Adalet Misyonu (EULEX) ile Uluslararası sivil Ofisine de (ICO) destek vereceklerini söylemiştir.¹⁸⁷

Seydiu ve Taçi, yeni Kosova'da etnik toplulukların haklarının daha fazla korunacağını, hoşgörü, ilerleme ve karşılıklı saygı esasını üzerine yeni ilişkilerin kurulacağını vurgulamış ve bütün komşularla iyi ilişkiler kurmaya devam edeceklerini bildirmişlerdir. Bu çerçevede Sırbistan'la da karşılıklı saygıya dayalı ilişkiler kurma arzusunu dile getiren liderler, Kosova'nın bugünden itibaren özgür, egemen ve bağımsız ulusların bir parçası olarak, özellikle BM özel elçisi Martti Ahtisaari'nin önerdiği planı büyük bir kararlılıkla yürürlüğe koyacağını belirtmişlerdir. Konuşmalarının bir bölümünü Sırpça olarak yapan Seydiu ve Taçi, bugünün, zor günlerin geride kaldığı, yeni bir geleceğin başlangıcı olduğunu söylemişlerdir ve Sırp'ları Kosova'da kalmaya, geleceklerini ve "Avrupa Kosova'sını" hep birlikte inşa etmeye çağırmışlardır. Liderler, Kosova'nın Sırp'lar başta olmak üzere Türkler, Boşnaklar, Romanlar ve diğer etnik toplulukların yurdu olduğunu, yarınlarının güvenli olduğunu belirtmişler. Kosova Başkanı ve Başbakanı, dünya ülkelerini Kosova'yı tanımaya da çağırmışlardır.¹⁸⁸

Uzun süren bekleyiş gerçekleşmişti ve Balkanlarda yeni bir devlet ortaya çıkmıştı. Kosovalılar yeni kabul edilen bayraklarının yanı sıra Amerika Birleşik Devletlerinin bayraklarını sallayarak özgürlüklerini tüm dünyaya duyurmuşlardır¹⁸⁹. Böylece Arnavutlar uzun yıllar bekledikleri bağımsızlıklarına kavuşarak rahat bir nefes almışlardır. Kosova, tanınmak için 192 ülkeye tanıma mektubu göndermiştir. Günümüze kadar Kosova'yı 81 ülke tanımaktadır. Aşağıda Kosova'nın tanınmasında büyük etkileri olan ABD, AB ve tanınmasına karşı çıkan Rusya'yı ayrıntılı bir şekilde açıklayacağım.

¹⁸⁷ AB'de Bağımsız Kosova Hazırlığı, (Erişim), <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3127155,00.html>. 10.11.2010.

¹⁸⁸ Balkanlarda Tarihi Gün, (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3131884,00.html>

¹⁸⁹ Anıl Çeçen, "Büyük Arnavutluk Projesi", **2023 Dergisi**, Sayı. 83, 15 Mart, 2008, Ankara, s.14.

2.6.1. Amerika Birleşik Devletleri Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı

Kosova'nın bağımsızlığını en fazla desteklemiş olan iki birimden biri AB, diğeri ise ABD'dir¹⁹⁰. ABD baştan beri Kosova'nın en sıkı destekçisi olmuştur. Kosova'nın bağımsızlığını ilk tanıyan Kosta Rika'dan sonra ABD ikinci tanıyan ülke olmuştur.

Gerek Başkan George W. Bush gerekse diğeri yetkililer destekledikleri doğrultusunda görüşlerini beyan etmişlerdir. Bundan dolayı Sırbistan Başbakanı Voyislav Koştunitsa, Amerikan Başkanı George W. Bush'u Kosova'nın bağımsızlığına verdiği destekten ötürü ağır şekilde suçlamıştır. Sırp Başbakanı, radyo ve televizyonlardan naklen yayınlanan konuşmasında, "Avrupalı yandaşlarıyla birlikte bu şiddetin sorumlusu ABD Başkanı, Sırp tarihine kara harflerle yazılacaktır",¹⁷ Şubatta, NATO'nun kontrolündeki Kosova'nın kukla devleti, Sırbistan toprakları üzerinde yasa dışı biçimde ilan edildi" Bu bir şiddet eylemidir demiştir. Siyasi tahribatçı, acımasız ve ahlaksız ABD, bu benzersiz yasa dışılığı yarattı ve görüşlerini kabul ettirerek, AB'yi aşağıladı" diye konuşmuştur.¹⁹¹ 1990'lara kadar Balkanlarda olmayan ABD, bölgedeki aşırı milliyetçilerin artması ile bölgeye yerleşmiştir. AB'nin yeni bir güç olarak yükselmesini önlemek, Yeni Dünya Düzeni ve Büyük Ortadoğu Projesi gibi ABD uygulamaları için Balkanlar'ın uygun bir laboratuvar olması, günümüzde Avrupa enerji hatlarının Balkanlar'dan geçmesi nedeniyle AB'yi siyasi denetimi yanında ekonomik açıdan da denetlemek, hem Rusya'yı hem de diğeri bölgeleri (Avrupa, Asya, Ortadoğu, Kafkasya) denetimi altında tutmak ve bu bölgelere kolay erişimi sağlamak gibi nedenlerle bölgeye önem vermekte ve buradaki varlığını sürdürmektedir. Kosova, Batı'nın Doğu'ya yönelik tehdidi olmuştur. Bu tehditte ABD üssü zincirin en önemli parçalarından birisidir. ABD Kosova'nın Ferizay kentinden Bondsteel adında askeri üs kurmuştur. ABD'nin deniz aşırı ikinci en büyük kampı buradadır.¹⁹²

¹⁹⁰ Halis Ayhan, a.g.m., s. 35.

¹⁹¹ Balkanlarda Tarihi Gün, (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3131884,00.html> 01.01.2010

¹⁹² Halis Ayhan, a.g.m., s.35.

ABD ile Kosova arasında karşılıklı bir sevgi zinciri oluşmuş durumdadır. Arnavutların her zaman ABD'ye karşı aşırı bir sevgi ile bağlı oldukları görülür. Arnavut halkı, Kosova'nın bağımsızlığında en büyük desteği veren ABD'ye minnettardır.

2.6.2. Rusya Federasyonu Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı

Kosova'nın büyük güçler arasında bir mücadele alanına dönüştüğü görülmektedir. ABD ve AB Kosova'nın bağımsızlığı yönünden uğraş verirken, diğer tarafta Rusya, kadim müttefiki Sırbistan'ı destekleyerek Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmaktadır¹⁹³. Rusya'nın başlıca endişesi, Rusya'nın bizzat kendisinin değişik etnik bölgeler arasında pay edilmiş olmasıdır ve Kosova'nın bağımsızlığının Rusya'daki bazı sorunlu bölgeler için emsal teşkil edebileceğinden korkulmaktadır. Ancak, Kosova konusunda yapılması gereken asıl tespit, Moskova'nın Sırbistan ve Kosova üzerinden kendi sorunlarını çözmeye çalışıyor olmasıdır. Bu durum şöyle açıklanabilir:

Birincisi; Rusya, tek bir süper gücün hükmetmediği ve çok sesli hüviyeti olan bir uluslararası sistem istemektedir. Bunun için Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, uluslararası hukuka dayalı ve BM'nin koordinasyonu altında olan çok taraflı bir işbirliğine vurgu yapmaktadır.

Moskova'nın Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan tutumundan taviz vermemesinin diğer bir nedeni, dünyaya Rusya Federasyonu'nun önemli bir aktör olduğunu göstermeyi amaçlayan psikolojik faktörlerdir. Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından aciz bir ülke görüntüsüne bürünen Rusya, Vladimir Putin ile birlikte dünya sistemine güçlü bir aktör olarak dönmüştür. Enerjinin hızla artan stratejik önemini ustaca kullanan Rus yönetimi, Kosova ve benzeri

¹⁹³ Halis Ayhan, a.g.m., s.35.

sorunlar konusunda da fikirlerine ve politikalarına önem verilmesini, dikkate alınmasını istemektedir¹⁹⁴.

2.6.3. Avrupa Birliği Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı

AB, yıllarca Kosova'nın bağımsızlığının lehine olacak açıklamalardan uzak durmuştur. Bu sebepten dolayı, Kosovalı Arnavutlar yakın geçmişe kadar AB'ye pek sıcak bakmamıřtır¹⁹⁵. Brüksel, kendi kaderini belirme hakkına sahip olan Karadağ'ın bile Sırbistan'dan kopmasına karşı çıkmıştır. Karadağ, 21 Mayıs 2006'da başarılı bir bağımsızlık halkoylaması düzenlemeyi başarmış ve Sırbistan ile olan 88 yıllık beraberliğini tamamen sona erdirmiştir. Karadağ'ın bağımsızlığının en ciddi etkileri Kosova sorunu üzerinde hissedilmiştir. Çünkü Karadağ'ın Sırbistan'dan kopmasıyla birlikte, Kosovalıları Sırbistan ile bir arada kalmak konusunda ikna etmeye çalışmak iyice imkânsız hale gelmiştir. Diğer taraftan, Sırbistan ile Karadağ arasında bir çeşit devlet birliğini korumak mümkün olsaydı, AB'nin tutumu büyük ihtimalle, Kosova'nın da bu birliğe "nc bir birim" olarak dâhil edilmesinden yana olurdu.

Koşullar değiştikçe, AB içinde Kosova sorununa yönelik tutumlar da değişmiştir. Brüksel, Sırbistan ve Rusya'nın beklentisinin aksine, Kıbrıs gibi arka bahçesinde yıllarca zme kavuşturulamamış yeni bir dondurulmuş sorun görmek istemiyor. Bu yüzden Brüksel gerçekten de, Washington ile Moskova arasında Kosova konusunda bir uzlaşma arayışı içinde olmuştur. Ancak, müzakerelerden Kosova statüsüne üzüm çıkmayınca, yeni statünün uluslararası hukuka uygunluğundan ziyade, işlevsel olması gerektiği düşüncesi AB lkeleri arasında da iyice yaygınlaşmıştır.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Erhan Türbedar, Büyük Finalde Kosova, (Erişim) <http://www.bosnakforum.com/index.php?topic=4354.0>; imode, 21.12.2010.

¹⁹⁵ Pınar Yürür, a.g.m. s.28.

¹⁹⁶ Pınar Yürür, http://karasam.giresun.edu.tr/fileadmin/user_upload/raporlar/blt001.pdf.(22. 8.2011)

27 AB üyesi ülkesi içinden 22'si, ABD gibi BM Güvenlik Konseyi kararı olmadan da Kosova'nın bağımsızlığını tanımıştır. Tanımayan AB üyesi ise İspanya, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum yönetimi, Slovakya, Portekiz, Romanya olmuştur¹⁹⁷. AB üyesi ülkelere Kosova'nın bağımsızlığına karşı en katı duruşu sergileyenler Kıbrıs Rum Kesimi ve Romanya'dır. Bunları Slovakya, Yunanistan ve İspanya izlemektedir¹⁹⁸. AB üyesi Slovakya da, AB'nin önde gelen üyelerinin "Kosova'nın tanınmasının özel bir durum olduğu" Slovakya, ülkenin güneyinde yaşayan geniş Macar azınlık nedeniyle, Kosova'nın bağımsızlığını tanımayacaklarını söylemiştir¹⁹⁹. Slovakya'nın gelişmeleri ve uluslararası toplumun tutumunu izlemeyi sürdüreceği ve durum değerlendirilmesinin ardından bu konudaki siyasi tutumla ilgili kararın alınacağı kaydedilmiştir²⁰⁰.

İspanya, Katalan ve Bask sorunundan; Romanya, Macarların ayrılıkçı hareketlerinden; Yunanistan ve GKRY ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) tanınmasının yolunu açacağını endişesinden henüz Kosova'yı tanımamışlardır. AB'nin Sırbistan ile ilişkilerine baktığımızda ise; AB, Kosova'nın bağımsızlığına karşı üyelik kozunu kullanmaktadır. Ancak AB'nin tüm çabalarına rağmen, Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığının Kosova'dan daha önemli olduğunu söylemektedir²⁰¹.

2.6.4. Bölge Ülkeleri Açısından Kosova'nın Bağımsızlığı

Kosova, aslında bölge istikrarı sağlanması açısından Balkanların kalbini oluşturur. Kosova'da barış ortamının oluşturulmaması durumunda, Bosna Hersek'teki etnik ve yönetsel sorunları daha yoğun bir biçimde

¹⁹⁷ Alexander Orakelashvili, Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo, Netherlands, August, 2008.

¹⁹⁸ İrfan Strika, "The Future of Kosovo", (Erişim), <http://www.sde.org.tr/en/news/1209/the-future-of-kosovos-past.aspx>(21.12.2010)

¹⁹⁹ "AB Kosova'yı Tanıma Eğiliminde" (Erişim), <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,2998850,00.html>

²⁰⁰ Balkanlar'da Tarihi Gün (Erişim), <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3131884,00.html>

²⁰¹ Halis Ayhan, a.g.m.,33-34.

tehdit ettiği kadar, Makedonya içinde tehlike sinyali anlamına geliyor. Fakat Bağımsızlık ilanından sonra bölge ülkeleri olan Makedonya ve Bosna Hersek'te beklendiği gibi olumsuz bir durumla karşılaşılmamıştır²⁰².

Başta Arnavutluk olmak üzere Makedonya, Slovenya, Hırvatistan, Bulgaristan, Karadağ Kosova'yı tanımıştır. Tanımayanlar ise Yunanistan, Romanya ve Bosna Hersek olmuştur. Yunanistan, 1999'da NATO müdahalesi sırasında bile Sırbistan'ın arkasında durmuştur ve hala Sırbistan'ı desteklemektedir. Romanya'ya gelince ise kendi ülkesinin içindeki ayrılıkçı hareketlerden dolayı Kosova'yı tanımamaktadır. Bosna Hersek devleti ise üçlü bir yapısı olduğu için (Boşnak, Bosnalı Hırvat ve Bosnalı Sırlar) yapısında bulunan Sırlardan dolayı Bosna Hersek Kosova'yı tanıyamamaktadır. Boşnaklar, Kosova'nın bağımsız olmasını desteklemekte, Bosnalı Hırvatlar sessiz kalmayı tercih etmekte, Bosnalı Sırlar ise karşı çıkmaktadır²⁰³. Buna rağmen genel itibariyle bölge ülkelerinin çoğu Kosova'yı tanımaktadır.

Günümüzde bölge ülkeleri, AB ve NATO gibi uluslararası kuruluşlara üye olmaya çalışmaktadırlar ve bu süreçte de Avrupa'nın şartlarını yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Buna Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığına karşı çıkan Sırbistan'da dâhildir. Sırbistan Kosova'nın bağımsızlığına şiddetle karşı çıkarsa da AB'ye yakınlaşma yolunda da ciddi adımlar atmaktadır.

Kosova'nın bağımsızlığının tanınması ve tanınmaya karşı çıkılması Kosova'yı Uluslararası Adalet Divanı'na (International Court Justice) taşımıştır. Sırbistan, haksızlığa uğradığı gerekçesiyle Kosova'nın bağımsızlığını Uluslararası Adalet Divanı'nda görüşülmesini istemiştir.

Mevcut uluslararası hukuk ilkelerine göre Kosova'nın kendi kaderini belirleme hakkı bulunmamaktadır. Sırbistan'ın bütün hukuki belgelerinde de,

²⁰² Gözde Kılıç Yaşın, "Kosova'da Protestolar AB Misyonuna Yönelmiş" **TÜRKSAM** 30 Ağustos 2006. (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a1766.html>, 24.02.2010.

²⁰³ "Erhan Türbedar, "Kosova düğümü çözülüyor mu?" (Erişim), <http://www.bosnakforum.com/index.php?topic=598.0;wap2> 07.06.2011.

Kosova'ya özerk bölge muamelesi yapılmaktadır. Diğer taraftan, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı ve 10 Haziran 1999 tarihli kararında da, Kosova'ya en fazla, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti sınırları içinde geniş bir özerklik vaat edilmektedir. Bugün Sırbistan bağımsız bir devlet olduğu için, uluslararası toplum 1244 sayılı kararı Sırbistan'la ilgili olarak yorumlamaya devam etmektedir. Gerçi, 1244 sayılı kararın 11/e maddesinde gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husus bulunmaktadır. Şöyle ki; ilgili maddede, Kosova'nın nihai statüsünün belirlenmesi sırasında, Rambouillet Antlaşma metninin dikkate alınacağı da belirtilmektedir. Oysa bu antlaşma metninde, Kosova'nın nihai statüsünü belirlerken, başka unsurların arasında halkın iradesinin de dikkate alınacağı üzerinde durulmaktadır. Kosova halkının yaklaşık yüzde 90'ı Arnavut olduğuna göre, halkın iradesinin bağımsızlık yönünde olacağı açıktır²⁰⁴. Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığı ilan etmesine rağmen UNMİK'in bölgede halen etkinliği devam etmektedir. Bazı çevrelerce yapılan yorumlara göre Kosova'daki mevcut durumu uluslararası hukuka göre aykırıdır.(Bu aykırılık BM'nin 1244 sayılı kararına dayandırılmaktadır)²⁰⁵.

2.6.5. Kosova'nın Bağımsızlığının Uluslararası Adalet Divanı'nda (ICJ) Görüşülmesi

Kosova, bağımsızlığının ilanının ardından yaklaşık iki yıl geçmiş olmasına rağmen dünyanın ilgisini tekrar Lahey'e çekmeyi başarmıştır. Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığının uluslararası hukuku ihlal ettiği gerekçesiyle UAD'a başvurmuştur.²⁰⁶

²⁰⁴ Erhan Türbedar, "Büyük Finalde Kosova", (Erişim) <http://www.bosnakforum.com/index.php?topic=4354.0>; imode 21.12.2010.

²⁰⁵ Alexander Orakhelashvili, Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo, Netherlands, August, 2008.

²⁰⁶ Gözde Kılıç Yaşın" Kosova'nın ve Dünyanın Kader Günü", **TÜRKSAM**, 22 Temmuz 2010, (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a2143.html>. 02.01.2011.

77 ülke, Kosova'nın bağımsızlığının "uluslararası hukuka uygun olup olmadığının" UAD tarafından incelenmesi talebine destek verirken, 6 ülke (ABD, Arnavutluk, Marshall Adaları, Federal Mikronezya Devleti, Nauru ve Palau) bu talebe karşı " hayır" oyunu kullanmıştır. Diğer taraftan, 74 ülke çekimser oy kullanmış, Kosova'nın bağımsızlığını ilk dalgada tanıyan Türkiye ise oylamaya hiç katılmayan ülkeler arasında yer almıştır.²⁰⁷

Dönemin Sırbistan Dışişleri Bakanı Vuk Jeremic ülkesinin konuyu mahkemeye taşıma yönündeki girişimini şu sözlerle savunmuştu: "Diğer ayrılıkçılara örnek olabilir" Kosova'nın bağımsızlığının Uluslararası Adalet Divanı'na havale edilmesi Sırbistan'da "zafer" olarak algılanırken, Priştine yönetimi bu gelişmeden memnun olmamıştır. Çünkü Kosova, Belgrad'ın bu sayede Kosova'nın bağımsızlığını başka ülkelerin de tanımasını önlemeye çalıştığı görüşündedir.²⁰⁸

Kosova Başbakanı Haşim Taçi ise; "Bu mahkeme kararından sonra yeni bir dönem başlayacak, devletimizin yapılandırılması dönemidir. Bu dönem, ülkemizin NATO, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler'e entegrasyonunu içeriyor. Bu dönemde, Sırbistan'la olan tüm teknik sorunları çözümlenmeye de çaba göstereceğiz" diyerek, Sırbistan ile müzakerelere karşı olmadıklarını, ancak statü konusunun yeniden masaya yatırılmayacağını söylemiştir.²⁰⁹

Divan'daki yargıç dağılımına bakıldığında ise 15 hâkiminin 9'u Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkelere oluşmuştur. Japonya, Sierra Leone, Ürdün, ABD, Almanya, Fransa, Yeni Zelanda, İngiltere ve Somali. Altı hâkim ise Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan ülkeler olan Slovakya, Çin, Meksika, Fas, Rusya ve Brezilya'dan gelmektedir. Dolayısıyla devletlerin

²⁰⁷ Erhan Türbedar, a.g.m.12.

²⁰⁸ "Kosova'nın Bağımsızlığı Lahey'de", (Erişim), <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4184528,00.html> 11.01.2011.

²⁰⁹ Kosova'nın Bağımsızlığı Laheyde, (Erişim)<http://www.abhaber.com/haber.php?id=25581>. 21.12.2010.

dış politikalara bakışı bakımından Kosova, 9'a 6 daha avantajlı konumda olmuştur.²¹⁰

Tarafların mahkemede savunduğu görüşler şöyledir; Sırp yaklaşımı, 1920'lerde çok yakın olması nedeniyle önemlidir. Kosova'nın nüfusunun yüzde 80'inin Hristiyan, yüzde 20'sinin Müslüman olduğu yönündedir. Arnavut yaklaşımı ise (UAD'a sunulan sözlü savunmalarda) Kosova'nın Sırbistan'a geçişini Sırp kolonizasyonu olarak lanse etmektedir. Bundan sonra 1920'ye dek süren bir etnik temizlik başlatıldığı ifade edilmektedir. Kosova bağımsızlık tezini ırkçı yönetimler üzerine oturtmaktadır.²¹¹

Sırp tarihî tezleri bakımından olduğu kadar uluslararası hukuk açısından da oldukça iyi hazırlanmıştı. Tezlerinde Kosova'yı kazanmak için elinden geleni yapmaya çalışmış, en azından Bosna Hersek Federasyonu Sırp Cumhuriyeti için ya da Sırp nüfusunun yoğun yaşadığı Kosova'nın kuzey bölgesi için kazanımlar elde etmek istemiştir.²¹²

Sırbistan; Uluslararası hukukun varlıklarını(entities) yeni Devletler olarak ortaya çıkarmalarına mani olmamasının örnekleri olarak "Katanga", "Güney Rodezya", "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti", "Bouganville", "Anjuan Cumhuriyeti", Somaliland", "Kosova", "yukarı Karabağ" gösterilebilir."

Aralarında "Kıbrıs" (GKRY), Sırbistan, Çek cumhuriyeti, Slovakya, ABD, İngiltere, Almanya, Rusya Federasyonu, Arnavutluk, Fransa, Hollanda, Danimarka, Azerbaycan, Japonya, Suudi Arabistan, Çin, Brezilya, Bulgaristan, Hırvatistan, İspanya, Ürdün, Norveç, Polonya, Romanya, İsviçre, İran ve Libya'nın da bulunduğu 40 kadar Devlet'in konu hakkında UAD'a yazılı ve/veya sözlü görüş bildirmiştir. Kosova ile yakından ilgilenen, Kosova'yı bağımsızlık ilanının ertesi günü 18 Şubat 2008 tarihinde ilk tanıyan

²¹⁰ Gözde Kılıç Yaşın" Kosova'nın ve Dünyanın Kader Günü", **TÜRKSAM**, 22 Temmuz 2010, (Erişim) <http://www.turksam.org/tr/a2143.html>. 03.03.2011.

²¹¹ Gözde Kılıç Yaşın" Kosova'nın ve Dünyanın Kader Günü" **TÜRKSAM**,22 Temmuz 2010 (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a2143.html>. 03.03.2011.

²¹² Gözde Kılıç Yaşın, "Kosova Sırbistan'dan Vazgeçmiyor", **TÜRKSAM** 28 Ocak, (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a1903.html>. 30.03.2011.

8 Devletten biri olan ve konuyla, KKTC olgusu dâhil, çeşitli açılardan da doğrudan alakalı bulunan Türkiye ise UAD'a görüş bildirmemiştir.²¹³

Batı tarafından yorumlar şöyle olmuştur; “Kosova emsal olamaz” Çünkü burada kendine has ve benzersiz bir durum vardır. Bu durumun ana unsurları şunlardır: Burada Kosova'ya özgü, özel bir durum söz konusudur. Bu durumun en önemli öğelerinden birincisi, Kosovalı çoğunluğa yönelik işlenen kitlesel ve sistematik suç ve şiddet eylemleridir. İkincisi, Kosova'da Sırbistan'ın hiçbir nüfuzunun bulunmadığı uzun bir BM yönetimi süreci yaşanmış olmasıdır. Ve üçüncüsü, BM arabuluculuğunda yapılan müzakerelerde uzlaşmaya yönelik tüm imkânlar kullanılmasına rağmen sonuç alınamamasıdır” denmiştir.²¹⁴

Dava sürecinde 30 ülkenin temsilcileri Uluslararası Adalet Divanı'na Kosova'nın bağımsızlığı ile ilgili tezlerini sunmuştur. Sırbistan'ın görüşü, BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri Çin ve Rusya'nın da aralarında bulunduğu 12 ülkeden destek bulmuş. Aralarında ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve Hırvatistan'ın bulunduğu çoğunluk ise Kosova'nın bağımsızlığını savunmuştur. Bu ülkeler, Kosovalıların kendi kendini yönetme hakkına atıfta bulunarak 1244 sayılı kararın statü sorununa çözüm öngördüğünü, ancak bu konudaki müzakerelerin sonuç vermediğini hatırlattı, bağımsız bir Kosova'nın bölgede güvenlik ve istikrara katkı sağlayacağını savundu.²¹⁵ Kosova'nın bağımsızlığı bugüne kadar, aralarında Türkiye, 22 AB üyesi ve ABD'nin de yer aldığı 81 ülke tarafından tanınmıştır.

BM Genel Kurulu 8 Ekim 2008 tarihinde kabul ettiği 63/3 sayılı kararla, UAD'a “Kosova Özerk Yönetimi Geçici Kurumları tarafından tek taraflı bağımsızlık ilan edilmesi uluslararası hukuka uygun mudur? sorusunu yöneltmiş ve UAD'dan istişari görüş talep etmişti.

²¹³ Tugay Uluçevik, **Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova Hakkındaki Kararı ve KKTC Gerçeği**, Ankara, 2010, s. 45.

²¹⁴ Kosova'nın bağımsızlığı tartışılıyor, (erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4972725,00.html>

²¹⁵ Kosova'nın bağımsızlığında kritik gün, (erişim) <http://www.abhaber.com/ozelhaber.php?id=6913>

Bu konuda karar tasarısı Genel Kurul'a Sırbistan tarafından sunulmuştur. Karar tasarısı 6'ya (ABD, Arnavutluk dâhil) karşı 78 (Sırbistan, Rusya Federasyonu, GKRY, Yunanistan, Azerbeycan dâhil) oyla kabul edilmiştir. 75 Devlet (AB üyelerinin çoğunluğu ve Ermenistan dâhil) çekimser kalmıştır. Türkiye oylamaya katılmamış; tutumunun gerekçesini bir konuşmayla açıklamıştır. "Kosova'nın bağımsızlığı İlanı Uluslararası Hukuka Uygunur-Uluslararası Hukuk Bağımsızlık İlanını Yasaklamaz."

UAD yaptığı duruşmalı inceleme sonucunda, kendisine BM Genel Kurulu'nun yönelttiği sorunun cevabı olarak şu hükme varmıştır: "Mahkeme, 17 Şubat 2008 tarihli bağımsızlık bildirisinin kabul edilmesinin genel uluslararası hukuku, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244(1999) sayılı kararını veya Anayasal Çerçeveyi ihlal etmediği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla o bildirin kabulü uluslararası hukukun herhangi bir uygulanabilir kuralını ihlal etmemiştir." Bu hüküm gerekçeleriyle UAD'ın 141 sayılı kararı olarak 22 Temmuz 2010 tarihinde açıklanmıştır. Karar, 15 hâkimden oluşan UAD'da 4'e karşı 10 oyla kabul edilmiştir.

UAD'ın bu çerçevede vardığı sonuç, 1244 sayılı kararda Kosova'nın bağımsızlığını ilan eden 17 Şubat 2008 tarihli bildirin yayınlanmasını engelleyen bir hüküm bulunmadığı yolunda olmuştur.²¹⁶ Fakat UAD'ın bu kararının bağlayıcılığı olmazsa da Kosova lehine bir kararın çıkması Kosova'nın tanıma konusunda endişe duyan ülkeler için yeni kapılar açmıştır.

²¹⁶ Tugay Uluçevik, a.g.m., s. 55.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOSOVA'NIN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ULUSLARARASI KURULUŞLARIN FAALİYETLERİ

3.1. GÜNÜMÜZDE KOSOVA

3.1.1. İdari ve Siyasi Yapısı

Kosova'yı "Arnavut ve diğer etnik topluluklardan oluşturan çok etnikli bir ülke" olarak niteleyen Kosova Anayasası'nın 15 Haziranda yürürlüğe girişi Kosova'nın devletleşme sürecinin tamamlanmasındaki en önemli adım olarak kabul edilmiştir. Kosova, BM Kosova özel temsilcisi Martti Ahtisaari'nin statü müzakerelerinin çıkmaza girmesi üzerine hazırladığı plan eşliğinde bağımsızlığını ilan etmişti ve Ahtisaari'nin "uluslararası denetim altında bağımsızlık" önerisini Anayasası ve paketleriyle hayata geçirmiştir²¹⁷. Aşağıda ayrıntılı bir biçimde yeni bir devlet olan Kosova'nın anayasasını, dış politikasını, ekonomisini inceledikten sonra günümüzde halen devam eden uluslararası kuruluşların faaliyetlerini açıklayacağım.

Yeni bir devlet olan Kosova, devletleşme sürecinde hızla ilerlemektedir. Kosova tek taraflı bağımsızlığını ilan etmiş ve günümüze kadar 81 ülke Kosova'yı tanımaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı karar uygulaması halen devam etmektedir. UNMİK'nin görevleri sınırlıdır, izleme, rapor verme ve dış ilişkilerde temsil etme gibi kolaylıklar sağlamakla yükümlüdür. Priştina ve Belgrad arasında diyalogu sağlamak, özellikle Sırpların yoğun olduğu bölgelerde faaliyetleri devam etmektedir.

Bağımsızlıktan sonra Kosova Anayasası, 9 Nisan 2008 tarihinde Marti Ahtisaari Planı adı altında Kosova meclisi tarafından kabul edilmiştir. 15

²¹⁷ Gözde Kılıç Yaşın, Kosova'da Protestolar AB Misyonuna Yönelde, **TÜRKSAM**, 30.Ağustos.2006, (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a1766.html> 26.07.2010.

Haziran 2008 tarihinde ise anayasa yürürlüğe girmiştir²¹⁸. Yasama yetkisi ise Kosova Meclisine aittir. Meclis 4 yıl için seçilen 120 üyeden oluşmaktadır. 120 üyenin 100'ü doğrudan seçilmekte, 20'si ise azınlıklara ayrılmıştır. 120 sandalyeli mecliste 100 sandalye doğrudan seçilirken, 10 sandalye etnik Sırp'lar için, 10 sandalyede diğer etnik azınlıklar için ayrılmıştır. Yürütme görevi Başbakan başkanlığında hükümet tarafından yerine getirilmektedir. Cumhurbaşkanı devletin başıdır. Devletin başında Mart 2011'de yeni seçilen Atifete Yahyaga; Hükümetin başında ise 9 Ocak 2008'den beri Başbakan Haşim Taçi bulunmaktadır. Yargı yetkisi, bağımsız mahkemelerce kullanılmaktadır. Bakanlar Kosova Meclisi tarafından 5 yıllığına seçilir. Başbakan ve Başkan Kosova Meclisi tarafından seçilmektedir²¹⁹. Kosova'nın yönetim şekli parlamenter demokrasidir. Kosova çok partili sisteme sahiptir. Günümüze kadar genel seçimler 2001, 2004, 2007 ve 2010 yıllarında yapılmıştır. (AGİT denetiminde) Resmi dili ise Arnavutça ve Sırpçadır. Türkçe ise sadece Türklerin yoğun olarak yaşadığı yerlerde resmi dil olarak kullanılmaktadır²²⁰.

3.1.2. Dış Politikası

Yeni bağımsız olan Kosova, uluslararası toplum tarafından tanınmayı beklemekte ve bütün ülkeler ile iyi ilişkileri kurmak istemektedir. Buna sınır komşusu olan Sırbistan da dahildir²²¹. Fakat Sırbistan ile 2 yıl süren nihai statü görüşmeleri boyunca bir uzlaşmaya varamamıştır. Tekrardan Mart 2011'de başlayan ve halen devam eden müzakerelerde de hala anlaşamadıkları açıkça ortadadır. Kosova Anayasasında kabul edildiği gibi; Kosova 1999 yılından önceki durumuna dönemez, Kosova bölünemez, başka bir devletle birleşemez.

²¹⁸ Skender Hyseni, a.g.m.s.108.

²¹⁹ Konya Ticaret Odası, "Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu", **Etüd-Araştırma Servisi**, Haziran, 2009. (Erişim), <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/kosova.pdf> 11.11.2010.

²²⁰ http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/tr/infoCountryPage/setimes/resource_centre/countries/kosovo?country=Kosovo#politics 11.02.2011.

²²¹ Lulzim Peci, Kosovo's post-status Foreign Policy, **Forum 2015**, September, 2007, Prishtina, s. 25.

Kosova Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Kosova'yı birçok uluslararası toplantılarda, BM Güvenlik Konseyi'nde temsil etmektedir. Böylelikle Kosova Cumhuriyeti uluslararası antlaşmaları yürütmekte ve uluslararası kuruluşlara üye olabilmektedir. (Ahtisaari Planı adı altında) Örneğin: Kosova, Türkiye ile karşılıklı vize kaldırılması anlaşması imzalamış, Makedonya ile sınır anlaşması, Arnavutluk ile ikili anlaşmalar imzalanmıştır. Diğer Avrupa ülkeleriyle de ikili anlaşmalar imzalanmıştır²²². Kosova, kendini tanıyan ülkelerle karşılıklı ilişkiler içine girmiştir ve bu ülkelere diplomatik temsilcilikleri göndermiştir. Tanımayan ülkelerle ise ilişkilerinde birtakım sorunlar yaşamaktadır. ABD, AB'inin çoğu ülkeleriyle, Türkiye gibi ülkelerle ilişkilerinde hiç sorun yaşamazken, Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan başta Sırbistan olmak üzere Rusya, Çin, Yunanistan v.s. gibi ülkelerle sorunlar yaşamaktadır. Günümüze kadar Kosova'yı 81 ülke tanımıştır. Kosova, uluslararası toplum tarafından kabullenmek için tanıyan ülke sayısını 100'e çıkarmayı çalışmaktadır.

3.1.3. Ekonomisi

Kosova, Avrupa'nın en yoksul devletlerinden biridir. Halkının yüzde %50'si yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Topraklarının % 52'si tarıma elverişli olup, % 39'u dağlık alandır. Kosova, 2.300 dolarlık kişi başı yıllık geliri ile Avrupa'nın en fakir halkı durumundadır²²³. Nüfusun kalabalığı, tarımın geri kalmışlığı ve % 50'lere varan işsizlik oranı bölgenin temel ekonomik özelliklerini oluşturmaktadır. Kosova'nın hem ekonomik hem de kültürel açıdan geri bırakılması aslında 1980'lere dayanır. Sırpların, Kosovalı Arnavutlar üzerinde bilinçli olarak izlemiş olduğu politika sonucu Kosova, diğer bölgeler ve cumhuriyetlere oranla geride bırakılmıştı. 90'ların başında Miloşeviç'in etnik temizlik politikası bölgedeki alt yapıyı bozmuştur. Ayrıca,

²²² Skender Hyseni, a.g.m.s., 110.

²²³ Konya Ticaret Odası, "Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu", Etüd-Araştırma Servisi, Haziran, 2009. (Erişim), <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/kosova.pdf> 11.11.2010.

NATO müdahalesi nedeniyle demiryolu, telekomünikasyon sistemleri de zarar görmüştür²²⁴.

Kosova'nın ekonomik durumunda 1999 savaşıdan sonra da olumlu yönde bir gelişme olduğu söylenemez. Çünkü Kosova ekonomisi, savaştan ciddi zarar görmüştür. Her ne kadar ülkedeki az sayıda fabrika tahrip olmamış ise de fabrikalarda çalışan personeller işsiz kalmış, sigorta ve emeklilik haklarını kaybetmiş, maaşlarını alamamışlardır²²⁵. Emekliler, emekli maaşı yerine her ay düşük bir ücrette yardım almışlardır. Günümüzde hala emekli maaşı yerine sadece düşük bir miktarda yardım almaktadırlar.

Bu zararları ortadan kaldırmak için 1999 yılından sonra uluslararası toplum, Kosova ekonomisinin altyapısı yeniden inşa etmeye başlamıştır. Uluslararası toplum ve diaspora, diasporadan başlıca Almanya ve İsviçre, Kosova'ya ciddi mali ve teknik yardımda bulunmaktadır. Bu yardımlar Kosova'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının %13-%15'ini oluşturur. Savaşın ardından toparlanmaya çalışan Kosova'nın bağımsızlığı ilanından sonra Kosova'da ekonomik anlamda ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir. Statüsünün belli olması Kosova'ya özellikle yabancı yatırımları artmıştır. Yeni kurulmuş bir ülke olarak henüz uluslararası alanda geniş bir alanda tanınmamasına rağmen Uluslararası Ticaret Odaları Konfederasyonu ve Dünya Ticaret Birlikleri Konfederasyonuna üye olabilmıştır.

Kosova bağımsızlıktan sonra, çok kısa bir süre içerisinde yasal düzenlemeleri gerçekleştirerek, piyasa ekonomisine geçişte ve makroekonomik istikrarın korumasında önemli gelişme kaydetmiştir. Kosova'da para birimi olarak önceleri Sırp Dinarı kullanılırken, 2002 yılında Euro yeni para birimi olarak benimsenmiştir²²⁶. Bu para biriminin kullanılması döviz kuru riskini azaltmış ve yabancı yatırımın artmasını sağlamıştır²²⁷.

²²⁴ Başak Acar, a.g.e., s. 24.

²²⁵ Meriç Önen, a.g.e., s.117.

²²⁶ Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, Investor's Guide, s.12.

²²⁷ Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, Investor's Guide, s. 6.

Ancak, Kosova hala yurt dışı yardımlara ihtiyaç duymaktadır. AB 2005'e değin 1 milyar Euro yardımda bulunmuştur. Dünya Bankası hesaplarına göre işsizlik oranı yüzde 23 ile 33 arasındadır. Gençler arasındaki yoğun işsizlik, gençlerin iyi bir hayat yaşamak için organize suçlara yönelme eğilimini tetiklemektedir. AB mali yardımındaki azalma 2007'de şekil değiştirmiş ve tekrar artmıştır. İPA (Katılım Öncesi Yardım Araçları) adı verilen yardım Kosova'da AB Komisyonu kararıyla 2007-2009 arasında 200 milyon Euro miktarındadır. AB, Kosova ekonomisini Avrupa standartlarında modernleştirmektedir. Bu çerçevede, Kosova'nın komşularıyla ekonomik anlaşmalar imzalamasına yardım etmektedir. Bu anlaşmalar enerji, turizm, ulaşım ve serbest ticaret üzerinedir. Arnavutluk, Bosna, Hırvatistan ve Makedonya ile serbest ticaret anlaşmaları imzalanmıştır²²⁸.

Kosova'nın yeni yasal düzenlemeleri Avrupa standartlarına uyumludur. Bu yasal düzenlemeler, Kosova'da ki yabancı şirketlerin haklarının korunması garanti kapsamındadır ve yabancı şirketler yerli şirketler gibi eşit muamele görür²²⁹. Kosova 2009 yılında vergi oranlarını yarı yarıya(%20'den %10'a) indirmiştir. Böylece en düşük vergi sistemine sahip bir ülkedir²³⁰.

Çalışanların sayılarına bakıldığı zaman, en fazla %26.7 oranı ile ticaret sektörü yer alır ve ticaret sektörü, az çalışana sahip küçük işletmelerden oluşur. Diğer çalışanlara bakıldığında şu şekilde dağılır. Enerji (% 13.7), Otel restaurant (% 11.3), Sanayi (% 11.3) Ulaşım-telekomünikasyon (%10.9), inşaat (% 8), madencilik(%1.3) ve diğer servisler (% 4.4) Kosova ekonomisi; % 60'ı hizmetler, % 20'si tarım ve % 20'si de sanayi sektörlerinden oluşmaktadır²³¹.

Kosova'da toplam işsizlik içerisinde iş arayanların % 59,3'ü gibi büyük bir bölümünü vasıfsız işgücünün oluşturması, aynı zamanda Kosova'da

²²⁸ Başak Acar, a.g.e., s. 24-25-26.

²²⁹ Republic of Kosovo Ministry of Trade, and Industry, Investor's Guide, s. 7.

²³⁰ Republic of Kosovo Ministry of Trade, Industry, Investor's Guide, s. 12.

²³¹ Konya Ticaret Odası Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu , (erişim) <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/kosova.pdf>

kaliteli işgücü piyasasında sıkıntı yaşandığını göstermektedir. İşsizlik oranının ve vasıfsız işgücünün yüksek miktarda oluşu, işgücü maliyetlerinin düşük olmasına neden olmaktadır. Ekonomik göstergeler, yüksek işsizlik oranını, ticari açığı büyük olması, ekonomik büyümenin düşük olması olumsuz gelişmeleri gösterir²³². Kosova'nın sosyal ve politik istikrarı ekonomi gelişmesine bağlıdır. Kosova ciddi bir ekonomik mücadele vermektedir. Bölgede dış ticaretinin canlanması için bölgeye yabancı yatırımın artması gerekir. Kosova'nın en sıkı ticari ortağı AB ülkeleridir²³³. AB'nin güneydoğu Avrupa politikası bölgede güvenlik ve işbirliğini sağlamaktır, Kosova ise bu bölgesel işbirliğinin anahtarını oluşturmaktadır. UNMİK birçok bölgesel işbirliği düzenlemeleri Kosova adına imzalamıştır. UNMİK Kosova'yı uluslararası ortamda temsilciliği kolaylaştırmak için yardımcı olur ama yetkileri sınırlıdır. Kosova İstikrar ve Ortaklık Sürecinin bir parçasıdır. Elektrik enerjisinin yeterli olmaması sürekli elektrik kesintilerine neden olmaktadır. Bu durumda ekonomisini de olumsuz yönde etkilemektedir.

3.1.4. Tarım ve Ormancılık

Kosova % 52'si tarım alanı, % 39'u ise ormanlık alandan oluşur²³⁴. Toprakların % 53'ü tarıma elverişlidir. Nüfusun % 60'ı kırsal alanda çalışır. Tarım sektörü Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının %18'sini oluşturur. Nüfusun ana gelir kaynağı tarımdır. En önemli iş olanağı tarımcılıktır²³⁵. Kosova ekonomisi temelde tarıma dayalıdır. Tarım sektörü gayri resmi olarak Kosova'da nüfusun yaklaşık % 16,5'i öncelikle istihdam sağlamaktadır. Sektörün toplam ihracat içindeki payı ise % 16'dır. Başlıca tarımsal ürünler; tahıl, çeşitli

²³² Vedran Džihić and Helmut Kramer, Kosovo After Independence, International Policy Analysis, July, 2009. <http://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/06571.pdf>

²³³ Kosovo-Fulfilling its European Perspective, Commission of The European Communities, 2009, Brussels, (erişim) <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0534:FIN:EN:PDF>

²³⁴ Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, Investing In Kosovo, s.6.

²³⁵ Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, Investing In Kosovo s.9.

sebzeler, kendir, elma ve üzümdür. Ormancılık yapılan bölgelerde sığır, koyun, domuz gibi canlı hayvanlar da yetişmektedir.

Tarım alanlarının % 80'i şahıslara aittir, aileler geçimini tarımdan sağlamaktadırlar. Kosova'da şarap üretimi için üzüm yetiştirilmektedir. Priştina, İpek ve Prizren bölgelerinde geniş alanlarda bağcılık şarap üretimi yapılmaktadır²³⁶. Ayrıca ülkede, reçel, marmelat, meyve kompostosu, turşu, yeliş bezelye, biber, karışık salata, ketçap, biber gibi gıda ürünleri işlenmektedir.

3.1.5. Sanayi, Madencilik ve Enerji

Kosova gıpta edilecek doğal kaynaklara sahiptir. 14.7 milyon ton ile dünyada 5.ci en büyük linyit rezervine sahiptir²³⁷. Kosova'da; kurşun, çinko, altın, gümüş, bizmut, kadmiyum, selenyum, telleryum, nikel, kobalt, krom, bakır, magnezyum, boksit, demir, magnezyum gibi zengin yer altı maden rezervleri bulunmaktadır. Ülkenin kuzey doğusunda Trepça Madenleri İngilizler tarafından 1927 yılında işletilmeye başlatılmış, daha sonraki yıllarda çevre kirliliği gerekçesiyle 2000 yılında KFOR tarafından kapatılmıştır. Madenlerin özelleştirme kapsamında işlemlerine devam edildiğinden, birçok ocakta üretim yapılmamaktadır²³⁸. Kosova'da zengin maden kaynaklarına bağlı olarak demir çelik üretimi ilk sırada yer almaktadır. Ülkede küçük ve orta ölçekli demir çelik üretim tesisi bulunmaktadır. Dünyanın beşinci en büyük linyit rezervi Kosova'nın Dukagjin ve Drenica havzalarında bulunmaktadır, kömür madenleri yüzeyde olup, açık işletme yöntemiyle üretim yapılmaktadır. Dolayısıyla üretiminde kullanılan iş makinelerinin

²³⁶ Ahmet Meriç Önen, a.g.e., s.118.

²³⁷ Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry Investing In Kosovo, s.9.

²³⁸ Investor's Guide, Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, 2009. s.15.

üretim için uygun olması, daha az yedek parça ve ucuz işçilik nedeniyle dünyada tercih edilen en karlı kömür üretim yöntemidir²³⁹.

Kosova linyit madenleri, Avrupa'nın jeolojik koşullara bağlı olarak tercih edilen linyit rezervlerindedir²⁴⁰. Uluslararası piyasa ile karşılaştırıldığında, Kosova'nın madenlerindeki kömür üretimi rekabetçi olan piyasalardan birisi durumundadır. Kosova'da iki ana linyit bölgesi; büyük olan Dukagjini linyit alanı diğeri daha küçük çapta olan alanlar ise; Drenica, Malisheve ve Babushi Muhaxherece'dir²⁴¹.

3.1.6. Dış Ticaret

Kosova'da ticaretin büyük bölümünü Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan, Türkiye ve Arnavutluk ile yapmaktadır. Almanya, Fransa ve İngiltere son dönemlerde Kosova pazarında yer edinmeye başlamıştır²⁴². Kosova ithalatta CEFTA (Merkezi Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması) ülkeleri dışındaki ülkelere % 10 gümrük vergisi uygulamaktadır.

Arnavutluk, Hırvatistan, Karadağ, Makedonya, Moldova ve Sırbistan arasında imzalanarak 26 Haziran 2007 tarihinden itibaren yürürlüğe giren Merkezi Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA) çerçevesinde anlaşmanın 3'nolu ekindeki tarım ürünlerinde, Hırvatistan hariç olmak üzere, söz konusu ülkelerle gümrük vergisi oranları karşılıklı olarak sıfırlanmıştır. İthal ürünlerden % 16 oranında KDV tahsil edilmektedir. Ayrıca, petrol ürünleri, alkollü içkiler, otomotiv gibi bazı ürünlerde de özel tüketim vergisine benzer çeşitli oranlarda vergi uygulanmaktadır.

²³⁹Kosova Ticaret Odası, Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu, (erişim) <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/kosova.pdf>

²⁴⁰ Investing in Kosovo, Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, June, 2010.s.13.

²⁴¹Kosova Ticaret Odası..Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu, (erişim) <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/kosova.pdf>

²⁴² Ahmet Meriç Önen, a.g.e., s.19.

Kosova'nın dış ticareti en son 2009'a göre ihracat 34.722, ithalat ise 513.750 civarındadır. İhracat yaptığı ülkeler İtalya, Arnavutluk, İsviçre, Makedonya, İthalat yaptığı ülkeler ise Makedonya, Almanya, Sırbistan, Türkiye ve Çin'dir²⁴³.

AB'nin gündeminde yer alan Batı Balkanlar genişlemesinde atılacak adımlar kısa vadede ekonomik birliktelik kurmaktan ziyade uzun vadedeki entegrasyonda bölge ülkelerinin inandırılması amacı güdülmektedir. Kosova'nın Avrupa entegrasyonuna katılması için bazı kriterleri yerine getirmesi gerekmektedir²⁴⁴.

3.1.7. Uluslararası Örgütlere Üye Olması

Haziran 2009 Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonuna üye olmuştur. Kosova'nın yeniden yapılanması ve ekonomik gelişmesi için Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası gibi diğer uluslararası finans kuruluşlarına da üye olmuştur.

3.2. GÜNÜMÜZDE ULUSLARARASI KURULUŞLARIN KOSOVA'DAKİ FAALİYETLERİ

17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı bağımsızlığını ilan eden Kosova, politika, ekonomi ve yönetim gibi alanlarda bir takım sorunlarla karşılaşmıştır. 16 Şubat 2008 tarihinde oluşturulmasına karar verilen EULEX, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında Kosova'da göreve başlamıştır. UNMIK'ten yetkileri alan EULEX, tartışmaları da beraberinde getirmiştir²⁴⁵.

²⁴³ Konya Ticaret Odası, **Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu**, (Erişim) <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/kosova.pdf>.

²⁴⁴ Mehmet Şahin, "Avrupa'nın Balkan Genişlemesi", **Stratejik Düşünce Enstitüsü** <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/244/avrupanin-balkan-genislemesi.aspx>.

²⁴⁵ Erjada Progonati, "Bağımsız Kosova Cumhuriyeti?" **Stratejik Düşünce Enstitüsü** (Erişim) <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/218/bagimsiz-kosova-cumhuriyeti.aspx>.

Bağımsızlıktan sonra da devam eden yeni düzende, Kosova Anayasası (Ahtisaari Planı altında) Uluslararası Sivil Kuruluşları ve Uluslararası Askeri Kuruluşlarını destek vermeleri için Kosova'ya davet etmiştir. Başlıca uluslararası sivil toplum kuruluşları, Uluslararası Sivil Temsilci (ICR), Uluslararası Sivil Yönetim Misyonu (ISG) ve AB Kosova Misyonu (EULEX)'dur.

Bu uluslararası sivil toplum kuruluşları bölgeye yerleştğinde ilk görevleri, tehlike oluşturabilecek bölgeleri koruma altına almak olmuştur; özellikle Ortodoks kiliselerine karşı meydana gelebilecek her tehlike veya saldırının önlenmesi için, kiliseleri koruma altına alınmıştır. Diğer bir görevi azınlık haklarının garanti altına almak olmuştur.(özellikle Sırp azınlığının hakları korunması) Bu uluslararası kuruluşlar ayrıca Kosova'ya yol gösterici olmuşlardır ve olmaya devam etmektedirler.

Uluslararası Yönetim Grubu (ISG)'nun görevi, Uluslararası Sivil Temsilciye (ICR) destek vermek, yol gösterici olmaktır. Uluslararası Sivil Temsilci (ICR); Uluslararası Yönetim Grubu (ISG) ve AB Kosova Misyonu (EULEX) tarafından desteklenir. Diğer yandan NATO müdahalesi sonrası 1999 yılında bölgeye yerleştirilen bir diğer uluslararası kuruluş AGİT'tir. AGİT, 1999 yılında kurulan yeni düzende uluslararası askeri bir kuruluş olan KFOR ve uluslararası sivil kuruluş olan UNMİK ile birlikte bölgeye yerleşmişti. Kosova'nın demokratikleşmesinde önemli rol oynayan AGİT, bugün halen Kosova'da görevine devam etmektedir.

3.2.1. AB Kosova Misyonu'nun (EULEX) Göreve Başlaması

Kosova'nın kendi demokratik idari kurumlarını tesis etmesine kadar "geçici olarak" görev alan UNMİK'in, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı

kararıyla geri çekilmesi, Kosova'da bir dönemin sona erdiğinin açık göstergesidir²⁴⁶.

17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığı ilanından sonra EULEX'in göreve başlanması beklenmiştir. Fakat çıkan bazı sorunlar nedeniyle göreve başlaması tartışmalı olan bu misyon, 9 Aralık 2008 tarihinde Kosova BM Misyonundan (UNMİK) yetkileri devralarak Kosova'da göreve başlamıştır.

Latince 'lex' yasa anlamına gelmekte²⁴⁷, (Eulex açılımı ise; Europe Union Rule of Law Mission) Türkçede AB Hukukun Üstünlüğü Misyonu ya da Avrupa Polis ve Adalet Misyonu kavramlarını karşılamaktadır. Kısacası AB Kosova Misyonu denilmektedir. AB Kosova Misyonu'nun ilk temsilcisi Yves de Kermabon idi. Günümüzdeki temsilcisi ise XavierBout de Marnhac'tır.

Avrupa Birliği Kosova Misyonu (EULEX) Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında başlatılan en büyük sivil misyondur. Kısaca EULEX, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı genel çerçevesi altında çalışır ve Brüksel ile bir birleşik emir komuta zinciri vardır. Yaklaşık 1950 yabancı personel, 1250 yerli personel olmak üzere toplam 3200 personel çalışmaktadır²⁴⁸.

EULEX'in 16 Şubat 2008'de oluşturulmasına karar verilmişti, yaklaşık 10 ay süren diplomatik pazarlıklar sonucunda, bu misyon 9 Aralık 2008 tarihi itibarıyla operasyonel duruma geçerek tüm Kosova çapında göreve başlamıştır. İlk etapta Kuzey Mitrovica'da 300 personeliyle konuşlandırılmıştır. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında BM Genel Kurulu 1244 sayılı kararı şemsiyesi altında, Brüksel'e hiyerarşik

²⁴⁶ Gözde Kılıç Yaşın, "Kosova'da Protestolar AB misyonuna yöneldi", **TÜRKSAM**, 30Ağustos 2006. (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a1766.html>.

²⁴⁷ (Erişim), http://www.kosovamamusa.com/haber_oku.asp?haber=406, 20.05.20010.

²⁴⁸ Eulex Kosovo (erişim) <http://www.eulex-kosovo.eu/en/info/whatisEulex.php>, 21.12.2011.

olarak bağı, AB'nin bugüne kadar kurulmuş en büyük misyonu sayılmaktadır²⁴⁹.

Misyon, bağımsızlığını kazanan Kosova'nın öncelikle hukuk devleti olması amacıyla çalışmalarda bulunmakta, gümrük, güvenlik, yargı ve kültür mirası konularında Avrupa standartlarına ulaşması ve çok uluslu kurumların güçlenmesi yönünde de çalışmalar yapmaktadır²⁵⁰.

Polis, adalet ve gümrük alanlarında yerel yetkililere; izleme, fikir verme ve tavsiyede bulunma yoluyla destek verilmesi stratejisinin özünü oluşturmaktadır. Temel amaç ise Kosova'nın siyasi, sosyal ve ekonomik alanda Avrupa standartlarını yakalayabilmesine ve bölgede barış ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmaktır²⁵¹.

Kosova Anayasasını 9 Nisan 2008 tarihinde kabul edilmiş ve 15 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe girmişti. Anayasa yürürlüğe girdiğinde, ülkede 1999 yılından 2008 yılına kadar görev yapan BM Kosova Misyonu (UNMIK)'nin da görevini sona erdirmesi gerekiyordu. Fakat bu mümkün olmamıştı ve BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'un kararıyla UNMIK'in Kosova'da sınırlı sayıda personel ile belli yerlerde görevine devam edeceği, bu arada görevinin önemli kısmını yavaş yavaş EULEX'e devredeceği belirlenmiştir. Ban Ki-Moon, UNMIK'in bu yeni görevini 'reconfiguration' (yeniden şekillendirme, yeniden düzenleme) olarak tarif etmiştir²⁵².

Bu çerçevede Ban Ki-Moon'un bulduğu en uygun formül bu 'reconfiguration' denen formüldür. Bununla, UNMIK'in görevine kısmen devam etmesi sağlanarak hem 1244 sayılı karara saygı gösterilmiş olacak hem de EULEX'e kapı açılmış olacaktı. Ayrıca, bu formül ile Avrupa Birliği

²⁴⁹ <http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>, 10.05.2010.

²⁵⁰ <http://www.abhaber.com/haber.php?id=24201>, 15.05.2010.

²⁵¹ <http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>, 10.05.2010.

²⁵² (Erişim), <http://www.abhaber.com/haber.php?id=24201>, 15.05.2010.

içinde Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan, bağımsızlığını hâlâ tanımayan Romanya, İspanya ve Kıbrıs gibi üyeleri de tatmin etmiş olacaktır²⁵³.

Ban ki Moon'un 6 maddelik raporunda EULEX'in Kosova genelinde UNMIK ile koordineli bir şekilde Birleşmiş Milletler'in nötr statü çerçevesinde faaliyette bulunacağı, polis, gümrük, ulaşım, altyapı, sınır ve Sırp Mirası konularında düzenleme yapılacağı ileri sürülmüştür²⁵⁴. Fakat bu planla ilgili net bir açıklama yapılmamıştır.

Arnavutların AB Kosova Misyonuna karşı çıkmalarının temelinde, bu misyonun 15 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe giren Kosova Anayasası'na ne derece bağlı olacağına belirsiz olması, Kosova'nın bağımsızlığı konusunda tarafsız kalması ve buna bağlı olarak da Kosova'nın fiili olarak bölünmesi sonucunu doğuracağı endişesi gibi nedenler yatmaktadır²⁵⁵.

Kosova'nın kuzeyinde yaşayan ve bağımsızlığı kabul etmeyen, kendilerini Belgrat'a bağlı sayan etnik Sırlara göre ise EULEX'in Kosova'da konuşlandırılması Belgrat yönetimi için bir hezimettir; çünkü onlara göre bu misyon yapacağı yardımlarla Kosova'nın bağımsızlığını perçinleyecek yani bir şekilde bu bağımsızlığı desteklemiş olacaktır. Bu nedenle Kosova Sırları UNMIK'in aksine EULEX'in meşruiyetini kabul etmemişlerdir. Bu uluslararası misyonlara karşı tarafların ileri sürdükleri tezler şöyledir;

3.2.1.1. Sırların Tezi

Önceleri misyona karşı çıkan Sırbistan, ileri sürdüğü şu şartların kabul edilmesiyle EULEX'in konuşlanmasına rıza göstermiştir.

1- EULEX, BM Güvenlik Konseyi'nin onayını alacak,

²⁵³ (Erişim), <http://euro.zaman.com.tr/euro/yazarDetay.do?haberno=34636>, 12.05.2010.

²⁵⁴ (Erişim), <http://www.tumgazeteler.com/?a=4373793>, 21.05.2010.

²⁵⁵ (Erişim), <http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>, 11.05.2010.

2- Kosova'nın statüsü ile ilgili tarafsız kalacak,

3- Ahtisaari Planı'nı uygulamayacak.

3.2.1.2. Arnavutların Tezi

BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'un konuyla ilgili 6 maddelik planına şiddetle karşı çıkmış olan Priştine yetkilileri de buna rağmen EULEX'e gereken desteği vereceklerini açıklamışlardır. Ban Ki-Moon 6 maddelik planında UNMIK ve EULEX'in Kosova'daki rolleri ile ilgili bazı değişiklikler önermiş ve bunlar BM ve Sırbistan tarafından kabul edilmişti. Belgrat ve Moskova'nın memnuniyetle karşıladığı, Kosova Arnavutlarının ise büyük mitinglerle tepki verdikleri planın özünde EULEX'in yanında UNMIK'in de görevine devam etmesi vardı. Yani Arnavut ve Sırp polis memurları için iki ayrı emir-komuta zinciri olacak, Arnavut çoğunluğun yaşadığı bölgelerde polis AB çatısı altında, Sırp azınlığın yaşadığı bölgede ise BM çatısı altında hareket edecekti. Adalet ve gümrük gibi alanlarda da benzer bir sistem uygulanacaktı. Bu planın uygulanması halinde Kosova'da iki ayrı uluslararası misyonun görev yapmasının kaotik bir ortam yaratacağını ve zaten varolan gerilimleri tetikleyeceğini savunan Kosova liderleri de 6 maddelik plana 4 maddelik planla cevap verdiler. Buna göre planda yer alan noktalar şunlardır:

1. Kosova Cumhuriyeti hükümeti bağımsızlık bildirgesine dayanarak, Kosova'da EULEX'in yerleşmesini desteklemiş ve bunu Ahtisaari paketi, Kosova Cumhuriyeti anayasası ve 2008 Şubat ayındaki bağımsızlık bildirgesinde belirtilen şekilde EULEX'i davet etmiştir.
2. Kosova kurumları, BM 6 maddelik planını tamamıyla reddetmekte- dir.
3. Kosova kurumları, Kosova Cumhuriyetinin tamamında, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine zarar vermeden EULEX ile tam işbirliği yapacaktır.

4. Kosova kurumları her zaman olduğu gibi, ABD, AB ve NATO ile işbirliğinde bulunacaktır²⁵⁶.

Her iki tarafın da bu misyonu algılayışları, kabullenme sebepleri ve misyondan beklentileri taban tabana zıttır. Bu da misyonun işini oldukça zorlaştırmaktadır.

Kosova liderleri EULEX'in, kuzeydeki Sırp paraleli yapılanmayı sona erdireceğini ve görevini yerine getirirken Anayasaya ve bağımsızlığa ters düşecek bir tutum içinde olmayacağını umarken, Sırp azınlık misyonunun azınlık hakları açısından kendilerine faydalı olacağı ve süregelen problemlerin çözüleceği beklentisi içine girmişlerdir²⁵⁷.

Öncelikle, yeni bağımsız olmuş ve etnik grupları arasında gerilimler olan böyle bir devletin sınırları içinde barışı ve hukukun üstünlüğünü sağlamak adına konuşlanan iki ayrı uluslararası misyonun bu farklı etnik gruplar tarafından farklı algılanması ve meşruiyetlerinin her etnik gruba göre değişiyor olması bu misyonların Kosova'nın tamamında görevlerini yerine getirmeleri önünde en büyük engel olmuştur. Diğer yandan, EULEX'in UNMIK'i ve 1244 nolu kararı benimsemesi, bunu yaparken de Kosova'nın bağımsızlığı yolunda çok önemli bir adım olan Ahtisaari Planı'nı göz ardı etmesi ve nihayetinde bağımsızlık konusunda tarafsız kalması Kosova Arnavutlarının misyonun samimiyetini ve gerekliliğini sorgulamalarına yol açmıştır. Kosova'da bulunan EULEX misyonuna, kamuoyu pek sıcak bakmamıştır. Bu misyon, sömürgeci bir güç olarak algılanmıştır. Bugün ise böyle bir durum yoktur. EULEX'in hala bölgede etkinliği sürmektedir. Kosova'da polis, gümrük, adalet gibi konularda yerel kurumlara yardımcı olmaktadır. Bu yerel kurumlar polis, adalet ve gümrük konularında beklenen seviyeye ulaştığında, EULEX'in bölgeden geri çekileceği ve yetkileri Kosova kurumlarına devredeceği öngörülüyor. Bölgeden çekilme tarihi ise Haziran 2012 yılı olarak tahmin ediliyor.

²⁵⁶ (Erişim), <http://www.tumgazeteler.com/?a=4352192>, 20.05.2010.

²⁵⁷ <http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>(20.05.2009)

3.2.2. Uluslararası Yönetim Grubu Misyonu (ISG)

Kosova için yeni kurulan Uluslararası Yönetim Grubu Misyonu (International Steering Group), bölgede 1900 uzmanı ile hizmet vermektedir. Uluslararası Yönetim Grubu'nun başkanlığını Peter Feith üstlenmiştir. Feith, öncelikli hedeflerinin, Kosova'daki demokratik idari yapılanma için gereken uluslararası mali ve personel yardımlarının koordinasyonu olduğunu belirtmiştir. Uluslararası Yönetim Grubu Misyonu (ISG), Kosova'da yabancı misyonların denetleme ve koordinasyonunu sağlamaktadır, ayrıca BM Özel Temsilcisi Martti Ahtisaari'nin Kosova planını hayata geçirmesini sağlamaktadır. Aralarında Almanya, Fransa, İngiltere ve ABD'nin de bulunduğu, 15 üyeli Kosova Uluslararası Yönetim Grubunun içinde Rusya bulunmamaktadır. AB, Kosova'da kalkınma çalışmalarına EULEX misyonu ile birlikte destek vermektedir²⁵⁸.

3.2.3. Uluslararası Sivil Ofisi Misyonu (ICO)

Uluslararası Sivil Ofisi (ICO), Kosova'ya Avrupa standartlarında bir gelecek sağlamak için uluslararası destek sağlar. Bu misyonun amacı üç başlık altında toplanabilir;

- Kosova statüsünün tam olarak uygulanmasını sağlamak,
- Kosova'nın Avrupa ile bütünleşmesini sağlamak,
- Kosova hükümetinin liderlerine danışmanlık yapmaktır²⁵⁹.

Uluslararası Sivil Ofisi (International Civil Office) görevinin yerine getirilmesinde Uluslararası Sivil Temsilciye (ICR) yardımcı olur. Uluslararası Sivil Ofisi 200 üzerinde görevlisi olup tüm dünya devletlerinden oluşmaktadır. Şu Uluslararası Sivil Ofisi birimlerden oluşur: Ön Büro, Siyasi İşler Birimi,

²⁵⁸ "Kosova yeniden yapılıyor" (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3157841,00.html>

²⁵⁹ International Civilian Office(erişim) <http://www.ico-kos.org/ico/index.php?id=8>

Topluluk İşleri Birimi (Yerinden Yönetim, Topluluk Hakları ve Dini ve Kültürel Miras dahil), Ekonomik ve Mali İşler Birimi Yasal Ünitesi Basın ve Halkla İlişkiler Birimi, Yönetim ve Genel Yönetim Birimi Güvenlik Birimi, Mitrovica Ofis, Bölge ofisleri (Peja / Pec, Priştine, Prizren, Gilan)²⁶⁰.

Daha önce Kosova için BM Genel Sekreterinin Özel Temsilcisi tarafından hazırlanan Kosova statüsünün çözümü için kapsamlı öneri öngörülmüştür. 17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın Bağımsızlık Bildirisinde Kosova açıkça, uluslararası sivil toplum kuruluşlarını davet etmiştir. Uluslararası Sivil Temsilci (ICR), Uluslararası Yönetim Grubu (ISG) ise 28 Şubat 2008 tarihinde atanmıştır. Uluslararası Yönlendirme Grubu'nun Kosova'nın Statüsü Çözüm Kapsamlı teklifin tam olarak uygulanmasını desteklediği devletlerden oluşmaktadır²⁶¹.

Uluslararası Yönlendirme Grubu'nun Viyana'da 28 Şubat 2008 tarihinde Uluslararası Sivil Temsilci olarak, Pieter Feith'i yetkilendirilmiştir.

3.2.4. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Misyonu (OSCE)

Kosova'da AGİT misyonu 1 Temmuz 1999 tarihli ve PC DEC/305 sayılı karar ile kurulmuştur. Kosova'daki BM geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) genel çerçevesi içinde, BM güvenlik ve hukukun üstünlüğü ile ilgili konularda öncülük rolünü üstlenmiştir. Misyonun 3 temel faaliyet alanı vardır²⁶².

- Demokratik kurumlarının gelişmesini ve iyi yönetilmesini desteklemek
- İnsan ve toplum haklarını geliştirmek
- Kamu ve güvenliği sağlamak

²⁶⁰ International Civilian Office, (Erişim) <http://www.ico-kos.org/ico/index.php?id=8>

²⁶¹ International Civilian Office, (Erişim) <http://www.ico-kos.org/ico/index.php?id=8>

²⁶² OSCE Mission in Kosovo, (Erişim) <http://www.osce.org/kosovo>, 22.05.2011.

AGİT Kosova misyonu, BM Güvenlik Konseyinin 1160 (1998) sayılı kararına göre, ateşkes sağlamak, güçlerin hareketini izlemek ve insan hakları ve demokrasinin gelişimini sağlamak amacıyla kurulan en geniş ve en çok karşı çıkılan AGİT operasyonu olan Kosova İnceleme Misyonunun (Kosovo Verification Mission-KVM) devamı şeklindedir. AGİT misyonu göreve başlaması ile UNMİK yapısı içerisinde bütünleyici bir parça olmuştur.

Kosova'daki kurumların geliştirilmesine ve insan hakları ve iyi yönetim standartlarına yardımcı olmak, hukuk düzeninin sağlanması, sivil toplumun, medyanın ve merkezi ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yoluyla toplumun demokratikleşmesi, polis eğitimi, seçim süreçlerinin geliştirilmesi gibi konular üzerinde faaliyet yürütür. İlk kez olarak AGİT, BM tarafından yürütülen bir faaliyetin parçası olmuştur.

Ayrıca diğer büyük ortaklarıyla yakından çalışır. Avrupa Konseyi ve AB mülteciler için BM Yüksek Komiserliği, BM ofisi İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve ayrıca uluslararası sivil toplum örgütleriyle yakından çalışır. NATO liderliğindeki barış gücü KFOR ile yakın ilişkiler sürdürmektedir²⁶³.

3.2.5. Kosova Barış Gücü (KFOR)

Kosova Barış Gücü (KFOR) oluşumuna NATO'nun da katıldığı, BM uluslararası askeri gücüdür. KFOR'a NATO üyesi 23 ülke ve NATO üyesi olmayan 12 ülke katılmıştır. Daha sonra NATO dışından Rusya'nın da katılmasıyla bu sayı 13'e çıkmış ve KFOR'a destek veren ülkeler toplamda 36 olmuştur. Rusya'nın KFOR'a katılımı Helsinki Anlaşması ile kabul edilmiştir.

Bugün, KFOR bütün vatandaşların yararına Kosova'da güvenli bir ortam sağlamaya yönelik katkıda bulunmaya devam etmektedir. NATO

²⁶³ OSCE Mission in Kosovo, (Erişim), <http://www.osce.org/kosovo>, 22.05.2011.

müdahalesi sonunda, BM Güvenlik Konseyi 1244 sayılı kararla Birleşmiş Milletler sivil personeli ile yönetilmeye başlanan ve güvenlik için NATO askeri güçleri konuşlandırılan Kosova, NATO ve BM himayesine geçmiştir. Ancak buna rağmen Sırbistan'ın bir parçası olarak kalmaya devam etmiştir. Bugün, 31 ülke (23 NATO ve 8 NATO dışı) tarafından sağlanan NATO liderliğindeki Kosova Gücü (KFOR) hala tüm vatandaşlar için güvenli bir ortam ve hareket özgürlüğü sağlar. KFOR'un kuruluş amacı Kosova'da güvenli bir ortam oluşturmak ve bunun devamını sağlamak olarak belirtilmiştir²⁶⁴.

KFOR başlangıçta yaklaşık 50.000 asker ile Kosova'ya konuşlandırılmıştı. Askerler, NATO üyesi ülkeler, Ortak ülkeler ve NATO dışı ülkelerin birleşik komuta ve kontrolü altında oluşmaktadır. 2002'nin başlarında ise, KFOR asker sayısını 39.000 civarına indirmiştir. Geliştirilmiş güvenlik ortamı, NATO'nun asker sayısını 2003 yılı sonuna kadar 17.500'e kadar indirmiştir. Fakat 24-26 Mart 2004 tarihinde Arnavutlar ve Sırlar arasında çıkan çatışma sonucunda KFOR asker sayısını artırarak, mevcut gücüne 2500 asker eklemiştir. 17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilanından sonra, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi aksine karar almadıkça, KFOR ve BM Güvenlik Konseyi (BMGK) 1244 sayılı karara dayanarak Kosova'da kalacağı yinelenmiştir.

Haziran 2008'de NATO, demokratik ve çok etnikli profesyonel güvenlik yapılarının gelişimini desteklemek üzere Kosova'da yeni görevler almaya karar verdi. Kosova'da, halen NATO ve KFOR operasyonel görevlerde çalışmaya devam etmektedir. KFOR bugün Kosova'da istikrarlı, demokratik çok etnikli ve huzurlu bir yapının korunması için diğer uluslararası aktörlerle birlikte etkinliğini sürdürmektedir²⁶⁵.

Kosova'da halen yer alan bu uluslararası toplum kuruluşları Kosova'yı devletleşme yolunda yardımcı olmaktadır. Kosova tam bağımsızlığa

²⁶⁴ Jülide Karakoç, a.g.m., s. 237.

²⁶⁵ NATO rol's in Kosovo, (Erişim), <http://www.nato.int/kosovo/history.htm>, 10.04.2011.

kavuştuğunda ve belirlenen standartlara ulaştığında bu uluslararası kuruluşların faaliyetleri sona erecektir. Günümüzde Kosova bu uluslararası kuruluşlar belirledikleri görevleri üstlenerek belirlenen standartlara ulaşmak için çaba göstermektedir.

SONUÇ

1999 sonrası başlayan süreçte Kosova için en önemli olay, şüphesiz ki Kosova'nın uzun süren bekleyişten sonra bağımsızlık arzusuna kavuşmuş olmalarıdır. Bir elinde Arnavut bayrağı bir diğer elinde ABD bayrağı taşıyan Arnavutlar, 17 Şubat 2008 tarihinde tüm dünyaya bağımsızlıklarını duyurmuşlardır. Böylece tek taraflı bağımsızlığını ilan eden Kosova, Sırbistan'dan ayrılan yedinci ve son parça olmuştur. Tüm dünyaya gücünü ispatlayan ABD'nin desteğiyle bağımsızlığını kısmen de olsa kazanan Kosova tam bağımsızlık yolunda ilerlemektedir.

Yaklaşık 400 yıl boyunca Osmanlı denetiminde kalan Kosova, 1913 yılında Osmanlı egemenliğinden ayrılarak Sırp egemenliğine geçmiştir. 1913 yılından 1999 yılına kadar Sırların denetiminde olan Arnavutlar, Sırların baskıcı politikalarına maruz kalmışlardır. Sırlar ve Arnavutlar uzun yıllar bir arada yaşamalarına rağmen din, dil, kültür bakımından farklılıklar olması ve aynı toprak parçasına hakim olmak istemeleri, birbirlerine düşman gözüyle bakmalarına neden olmuştur. Bundan dolayı da Arnavutlar, Sırlar ile temel farklılıklardan dolayı hiçbir zaman bütünleşme sağlayamamıştır. Her iki ulus için Kosova, milli bir kimlik davasıdır. Bu durum her iki tarafında Kosova'dan vazgeçmesini imkânsızlaştırmış, olaya büyük güçlerinde kendilerini dahil edilmesiyle birlikte, Kosova uluslararası gündemden düşmemiştir.

1913 yılından başlayan ve 1999 yılına kadar Sırların egemenliğinde olan Arnavutlar, üzerlerinde sürekli Sırp baskısını hissetmişlerdir. Sırların baskıcı politikası özellikle 1998-1999 yılları arasında zirveye ulaşarak ve Arnavutlara karşı insani katliama dönüşmüş, bu nedenle de uluslararası toplum tarafından Kosova'ya NATO müdahalesi gerçekleşmiştir. NATO müdahalesi ardından yaklaşık 87 yıl sonra Sırp egemenliğinden kurtulan Arnavutlar, BM Kosova Misyonu (UNMİK) denetiminde Kosova'ya hâkim olmuşlardır. 1999 yılında Kosova'nın BM denetimine geçmesiyle birlikte Sırlar bölgeyi terk etmişlerdir. 1999 yılından önce Sırp egemenliğinde

adaletsizlik, baskıcı yönetim, ırkçı ayrımcılığa, etnik temizliğe maruz kalan Arnavutlar, 1999 yılı sonrasında rahat bir nefes almışlardır.

1999 yılından 2004 yılına kadar 17-19 Mart 2004 olayı dışında Sırlar ile Arnavutlar arasında somut bir gerginlik yaşanmamıştır. Bu olay Kosova ve Sırbistan arasında müzakerelerin başlamasını hızlandırmıştır. İki yıl süren müzakerelerinde sonuçsuz kalması, Kosova'nın nihai statüsü tek taraflı bağımsızlık ilanı ile son bulmuştur.

1999 yılında Kosova, Sırbistan'dan fiilen ve kısmen ayrılmıştı. 2008 yılında ise hukuki ve fiili bağımsızlığı gerçekleştirmiştir. Fakat Kosova'nın bağımsızlığı mutlak değildir. Arnavutlar; Kosova'nın bağımsızlığını kazanmalarını doğal bir hak olarak görürler, çünkü 1913 yılında Londra Büyükelçiler Konferansında çizilen Arnavutluk haritasında Arnavutların çoğu Arnavutluk'un sınırları dışında kalmıştı ve Kosova'da Sırbistan'a verilmişti. Kendilerine büyük güçler tarafından haksızlık yapıldığını düşünen ve hayal kırıklığına uğrayan Arnavutlar, bugün 1913 yılından beri kaybettikleri Kosova'yı geri aldıklarını düşünürler. Sırlara göre ise Kosova, devletlerinden koparılan bir parçadır ve Kosova'nın devletlerinden koparılması bir devletin toprak bütünlüğüne karşı aykırı sayılmaktadır. Sırlar tarafından ABD ve AB'in desteğiyle kazanılmış olan bu tek taraflı bağımsızlık yasadışı olarak kabul edilir.

Kosova bugün yeni doğmuş bir ulus-devlet konumundadır. Yeni doğan bu devletin bağımsızlığını elde etmesinden üç yıl geçmiştir. Bu süreç içerisinde Kosova kendi kendini devletleşme yolunda yetiştirmektedir. Bugün güvenli, çok etnikli demokratik bir yapıya sahip olan Kosova, Ahtisaari Planı'na sadık kalarak yönetilmektedir. Özellikle Ahtisaari Planı'na uygun olarak azınlık haklarını korumaktadır ve saygı göstermektedir. Kosova'da bulunan 6 azınlık grubun her birini temsilen; 6 yıldızdan oluşan bayrağı buna örnek gösterilebilir.

Bağımsızlıktan sonra yeni devlet olduğu için bazı sorunlar da yaşamıştır. Özellikle bağımsızlığı tanımayan devletlerle ilişkilerinde sorun yaşamıştır. Bunun dışında ekonomisinde de ciddi problemler yaşamıştır. Yüksek genç nüfus oranına sahip olmasına rağmen işsizlik oranı %50'dir. Yüksek orandaki işsizlik, gençleri organize suçlara yöneltmektedir.

Bu olumsuz durumlar dışında devletleşme yolunda olumlu adımlar atan ve çok etnikli bir yapıya sahip olan Kosova bugün kendi anayasası, kendi başbakanı ve cumhurbaşkanı, yerel kurumları, bakanlıklarına ve kendi marşı ve bayrağına sahiptir. Kosova'nın temel hedefi tanıyan ülke sayısını 100'e çıkartıp uluslararası ortam tarafından kabullenilmiştir. Günümüze kadar Kosova'yı 81 ülke tanımıştır. (en son 11 Eylül 2011'de Nijerya tanıdı.) ABD başta olmak üzere AB üye ülkelerinden 22'si Kosova'yı tanımaktadır. Sırbistan, Rusya ve Çin'in desteğini alarak, Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmaktadır.

AB, Kosova'nın bağımsızlığını savunmaktadır. Çünkü AB her şeyden önce Avrupa kıtasında sorunlarda öncü rol oynamak istemektedir. AB, Kosova konusunda hem kendilerine hem de dünyaya karşı güçlü bir birlik olduklarını göstermeye çalışmışlardır. AB başta koyduğu bağımsızlık tavrından geri adım adım atamaz.

Sırbistan ise AB şartlarını da tek tek yerine getirmektedir. AB'nin Sırbistan'a sunduğu şartlardan biri uluslararası savaş suçluları olan Radovan Karadzic ve Ratko Mladiç'in yakalayıp Uluslararası Adalet Divanı'na göndermesidir. Sırbistan bu şartı yerine getirmiştir ve AB'i yolunda ciddi adımlar attığını gösterir. AB, Balkanları gelecekte kendi birliğine dâhil etmeye planlamaktadır. Balkan ülkeleri AB yolunda ilerlemektedirler ve Kosova dışında hepsi Avrupa serbest vizesine geçmiştir. Kosova'nın Avrupa serbest vizesine geçişinin 2011 yılının sonuna doğru olacağı söylenmektedir. Sırbistan ise 2009 yılında serbest vizeye geçmiş ve AB yolunda ilerlemektedir. Balkan ülkeleri tek tek bu birliğe katılırken Sırbistan'ın kendisini Avrupa kıtasından izole etmesi düşünülemez. AB, Sırbistan'a

Kosova'nın bağımsızlığına karşı AB'ye üyelik kozunu kullanmaktadır. Ancak Sırbistan'ı yine de AB üyeliğine rağmen Kosova'dan vazgeçmeyeceğini söylemiştir fakat Sırbistan Kosova'nın geri döndürülemez gerçeğini, Kosovalı Arnavutların bir daha Sırbistan'ın egemenliğine geri dönmeye kesinlikle karşı olduklarını, uluslararası toplumun başta ABD ve AB'nin Kosova'nın bağımsızlığı yönünde ki kararlılığını çok iyi bilmektedir. Bunun bir sonucu olarak gerek AB gerekse NATO gibi örgütlerle pazarlık politikasını takip etmiştir²⁶⁶. Gelecek zamanda bütün balkan ülkelerinin AB ve NATO'ya katılmaları beklenmektedir.

ABD ise en baştan beri Kosova'nın sıkı savunucusu olmuş ve bağımsızlığını sonuna kadar desteklemiştir. ABD, AB'nin bir güç olarak yükselmesini önlemek istemiş hem Rusya'yı hemde diğer bölgeleri denetim altında tutmaya çalışmıştır böylelikle ABD uluslararası ilişkilerde gücünü ispatlamıştır. Bütün bu uluslararası ortamın yarattığı şartlar Kosova'yı gelecekte tam bağımsızlığa götürecektir.

Rusya ise Kosova'yı destekleyen ABD ve AB'ye karşı Sırbistan'ı desteklemektedir. Balkanlarda Ortodoks tebaanın koruyucusu olan Rusya Sırbistan'ı destekleyerek BM Güvenlik Konseyinde bağımsızlığa karşı veto oyunu kullanmıştır. Rusya ayrıca ABD'nin uluslararası ilişkilerde tek süper güç olmasını istememekte ve bağımsızlığa karşı çıkmaktadır. Diğer bölgeler emsal teşkil edeceğini savunmaktadır.

Görüldüğü gibi Kosova'nın tek taraflı bağımsız olması, bölgenin istikrarı ve güvenliği açısından çok önemlidir. Bu durum hem Kosova açısından hem de bölgesel güçlerin çıkarları açısından uygun olmuştur. Bağımsızlığı beklenildiği gibi bölgede bir emsal teşkil edecek bir durum yaratmamıştır. Kosova bugün tek taraflı bağımsızlığını ilan etmiştir bir ülkedir ve ileriki zamanlarda tam bağımsızlığı kazanılması beklenmektedir. Bu süreç geri döndürülemez bir süreçtir. Sırlar gerçeği inkar etmeye çalışsalar da, görünen gerçekler açıkça ortadadır.

²⁶⁶ Halis Ayhan, a.g.m.,s.34.

Sırbistan açısından olumlu ve olumsuz değerlendirme yapacak olursak; Birincisi, Sırbistan eğer bir gün Kosova'yı tanıyacak olursa Kosova'da ki sorun çözüme kavuşacaktır fakat Sırbistan Kosova'yı kaybetmiş olacaktır ve bu durumda Sırbistan kendini başarısız hissedecektir. Kosovalı Arnavutlar arzu ettikleri tam bağımsızlıklarına kavuşmuş olacaklardır. İkinci durum ise eğer Kosova de facto olarak bölünürse ki bu durum bölgede krizlere neden olabilir. Bölge açısından olumsuz olsa da Sırbistan'ın Kosova'nın kuzey tarafını toprağına katması Sırbistan'ı kazançlı çıkaracaktır. Bu durumun olması durumunda Kosova maden bakımından zengin olan Trepça bölgesini kaybetmiş olacaktır. Fakat Kosova'nın bölünmesi zor bir ihtimaldir. Üçüncü durum ise Sırbistan eğer tekrar kendi gücünü kullanarak Kosova'yı kendi toprağına katmayı başarırsa kazançlı çıkacaktır fakat bu durum nerdeyse imkânsızdır çünkü Kosova hala AB ve NATO denetimindedir. Sırbistan savaşacak güce de sahip olmadığı için tekrar savaşmayı göze alamayacaktır.

Bütün bu şartları göz önünde bulundurduğunda Sırbistan'ın AB ve NATO birliklerine katılması en doğru seçenektir. Çünkü bölge ülkeleri bu birliklere entegre olma yolunda ilerlerken Sırbistan'ın kendisini bu bölgede izole etmesi düşünülemez.

Kosova açısından günümüzdeki durumunu değerlendirdiğimizde; Birincisi; Bu gün Arnavutlar yıllar sonra arzu ettikleri özgürlüklerini kavuşarak Sırp egemenliğinden kurtulmuşlardır. İkincisi; Arnavutlar eninden sonunda tam bağımsızlığı kazanacaklarına ve Üçüncüsü; Avrupa-Atlantik kurumuna katılacaklarına inanmaktadırlar. Bunlar olumlu yönde değerlendirmelerdir.

Ekonomisinin iyi olamaması, bölgede halen devam eden rüşvet, yolsuzluk, sınırların güvenli olmaması, uyuşturucu kaçakçılığı, kadın ticareti gibi organize suçların işlenmesi olumsuz yönde hem bölgeyi ve Avrupa'yı da olumsuz etkilemektedir.

Kosova, Avrupa Atlantik Kurumlarına katılmak için önce bütün bu olumsuz şartları ortadan kaldırması gerekir ve bu durum ortadan kalktığında bölge ülkeleriyle birlikte AB ve NATO gibi uluslararası kuruluşlarda yerini alacaktır.

KAYNAKÇA

“Kosova Enstitülerinde Son Görüşmeler” **Assembly Support Initiative Newsletter Dergisi**, (Ed. Franklin De Vrieze) Sayı 18, Ağustos 2005, Priştina, s. 6. (Erişim) <http://www.osce.org/Kosovo>, 20.05.2011.

“Kosovo”<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html> (18.05.2011)

A. GÖKDAĞ, Bilgehan; Kosova Türkleri, (Der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007.

AB Kosova’yı Tanıma Eğiliminde (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,2998850,00.html>

AB’de Bağımsız Kosova Hazırlığı (Erişim)

ABAZİ, Enika; Kosovo Independence: An Albanian Perspective, SETA **Policy Brief**, No.11, April, 2008.

ACAR, Başak; **AB’nin Kosova Sorununa İlişkin Oynayacağı Rol Üzerine Senaryolar**, Ankara, 2009.

AKMAN, Halil; **Paylaşılmayan Balkanlar**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Siyaset Bilimleri, İstanbul,2006

ALPKAYA, Gökçen; NATO Müdahalesi Üzerine” **Tartışma Metinleri**,15 Haziran 1999. (Erişim) <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/alpkaya/kosova.htm>

ATMACA, Tayfun; **Krallıktan Cumhuriyet’e Tarihte İz Bırakan Dostluğun Mimarları Zogu ve Atatürk**, Ankara, 2007,

- AYHAN, Halis; "Arnavut ve Sırp Savları Bağlamında Kosova Sahipliği Sorunu", Selçuk Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 23/2010.
- AYHAN, Halis; Kosova'nın Bağımsızlığının Doğallığı", **2023 Dergisi**, Sayı.83, 15 Mart, Ankara, 2008.
- Balkanlar'da Tarihi Gün (Erişim), <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3131884,00.html>
- BALLA, Shefqet; **Yeni Bir Kosova'nın Doğuşu**, İstanbul: Zeus Kitabevi, 2008.
- BAŞ, Numan; **Kosova Sorunun Ortaya Çıkışı ve Balkanlar Üzerine Etkileri**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2006,
- BOZDORA, Nuray; "Arnavut Milliyetçiliğın Doğuşu, Gelişimi ve günümüze Etkileri", (ed.), Erhan Türbedar, **Avrasya Dosyası**, ASAM, Cilt.14 sayı.1, Ankara, 2008b.
- BRIDGE, Eric; "Civil Affairs in Kosovo", **CSIS**, International Security Program,
- ÇEÇEN, Anıl; "Büyük Arnavutluk Projesi", **2023 Dergisi**, Sayı: 83, 15 Mart, Ankara, 2008,
- ÇELİK, Bilgin; "Vesayeten bağımsızlığa mı? Kosova'nın Geleceğini Belirleyecek Müzakere Süreci Yakında Başlıyor"(erişim) <http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova.htm>, 18.05.2011.
- ÇELİK, Bilgin; Kosova'nın Geleceği Üzerine, http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html.
- DEMİRTAŞ COŞKUN, Birgül "Arnavut Dış politikası ve Balkanlarda Arnavut Sorunu" (Der.), Ömer. E. Lütem Birgül Demirtaş-Coşkun "**Balkan Diplomasisi**", Ankara, 2001.

DZİHİÇ, Vedran and KRAMER, Helmut; Kosovo After Independence, International Policy Analysis, July, 2009. (Erişim) <http://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/06571.pdf>.

ERJADA, Progonati; Bağımsız Kosova Cumhuriyeti? Stratejik Düşünce Enstitüsü (Erişim), <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/218/bagimsiz-kosova-cumhuriyeti.aspx>

Eulex Kosovo (erişim) <http://www.eulex-kosovo.eu/en/info/whatis> Eulex.php (21.12.2011)

GLENNY, Misha; **Balkanlar 1804-1999**, İstanbul, Sabah Yayınları, 2000.

HAMZA, Aktan; “**Makedonya-Arnavutluk İlişkilerinde Arnavut Sorunu**”, Logos-A Üsküp,2007.

HATİPOĞLU, M. Murat; Çamerya Arnavutları, (Der. Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ), **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara, 2007.

HATİPOĞLU, M. Murat; Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar, **SAEMİK**, Ankara,1999.

HYSENİ, Skender; **Kosovo in the International Court of Justice**, Priştina, 2010.

Investing in Kosovo, Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, June, 2010.

Investor’s Guide, Republic of Kosovo Ministry of Trade and Industry, 2009.

Joint Contact Grup Statement published upon presentation by the Special Envoy of his draft comprehensive proposal 2 February 2007 (Erişim), <http://www.unosek.org/unosek/en/docref.html>, 29.03.2011.

KADRİAJ, Shqipran; **Kosova Sorunu**, Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 2008.

KARAKOÇ, Jülide; “ABD’nin Soğuk Savaş Sonrası Hegemonya Çabaları etkisinde NATO’nun Kosova Müdahalesi”, Gazi Üniversitesi, **İ.İ.B.F.** 8/1, 2006.

KARATAY, Osman; **Kosova Kanlı Ova**, İstanbul, 1998.

KARPAT, Can İbrahim Rugova; **Pasif direnişin Zaferi**, Türksam <http://www.turksam.org/tr/a658.html?ref=Guzels.TV>

KILIÇ YAŞIN, Gözde Kosova’da Protestolar AB misyonuna yöneldi, TÜRKSAM 30 Ağustos 2006. (Erişim) <http://www.turksam.org/tr/a1766.html>.

KILIÇ YAŞIN, Gözde; Kosova Sırbistan’dan vazgeçmiyor, TÜRKSAM 28 Ocak, (Erişim) <http://www.turksam.org/tr/a1903.html>

KILIÇ YAŞIN, Gözde; Kosova’da Protestolar AB Misyonuna Yöneldi, TÜRKSAM 30.Ağustos.2006. (Erişim) <http://www.turksam.org/tr/a1766.html>

KILIÇ YAŞIN, Gözde; Kosova’da Protestolar AB Misyonuna Yöneldi, TÜRKSAM (Erişim) <http://www.turksam.org/tr/a1766.html>

KILIÇ YAŞIN, Gözde; ” Kosova’nın ve Dünyanın Kader Günü” TÜRKSAM, (Erişim), <http://www.turksam.org/tr/a2143.html>, 22 Temmuz 2010

KİM Julie and WOEHREL, Steven; “Kosovo and U.S. Policy: Background to Independence”, **CRS Report for Congress**, 2008 <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL31053.pdf>

Konya Ticaret Odası, “Kosova Cumhuriyeti Ülke Raporu”, **Etüd-Araştırma Servisi**, Haziran, 2009.

Kosova Planı Sunuldu”, Dw-worl Deutsche welle.de (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,2519815,00.html>

Kosova'nın bağımsızlığı Lahey'de (Erişim) <http://www.dw-world.de/dw/article/0,4184528,00.html>

Kosovo (Under UNSCR 1244/99) 2008 Progress Report, Commission of The European Communities, 2008, Brussels (Erişim) http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key_documents/reports_nov_2008/kosovo_progress_report_en.pdf

Kosovo Statistical Office (Erişim) <http://esk.rks-gov.net/eng/> (19.05.2011)

Kosovo-Fulfilling its European Perspective, Commission of the European Communities, 2009, Brussels, (Erişim) <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/-LexUriServ.do?uri=COM:2009:0534:FIN:EN:PDF>

KRYEZIU, Ylber; **Uluslararası Yönetim Altında, Kosova**, Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi, 2008.

MALCOLM, Noel; **Kosova Balkanları Anlamak İçin**, İstanbul, Sabah Kitapçılık, 1998.

METİN ÖZTÜRK, Osman; (Der.), Ömer. E. Lütem Birgül Demirtaş-Coşkun **“Balkan Diplomasisi**, Ankara, 2001.

MORTLOGLOU, Adriani; “2005 Yılın Ortası: Değerlendirme Zamanı” **Assembly Support Initiative Newsletter Dergisi**, (Ed.Franklin De Vrieze) Sayı18, Ağustos 2005, Priştina (Erişim) <http://www.osce.org/kosovo> (20.05.2011)

NATO rol's in Kosovo (Erişim) <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> (10.04.2011)

ORAKHELASHVİLİ, Alexander; Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo

Netherlands, August, 2008, (Erişim)
http://www.mpil.de/shared/data/pdf/pdfmpunyb/01_orakhel_12.pdf.

OSCE Mission in Kosovo (Erişim) <http://www.osce.org/kosovo> 22.05.2011.

OSMAN ÇAVUŞOĞLU, Emel; "Kosova Müdahalesi ve İngiltere'nin Değişen Dış Politikası", **Stratejik Analiz**, Cilt:3, Sayı:31, Kasım, 2002, Ankara.

ÖNEN, Ahmet Meriç; **Kosova'nın Nihai statüsü; Tarihi Süreç ve Günümüzde ki Gelişmelerin İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, , 2006.

PEĆI, Lulzim; Kosovo's post-status Foreign Policy, **Forum 2015**, September, Prishtina, 2007,

PROGONATİ, Erjada; Eulex-Sırbistan Arasında İmzalanan Protokol,(Erişim)

PROGONATİ, Erjada; Bağımsız Kosova Cumhuriyeti? **Stratejik Düşünce Enstitüsü**, (Erişim), <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/218/bagimsiz-kosova-cumhuriyeti.aspx>

SARI, İbrahim; **Kosova'nın Bağımsızlığının Uluslararası Sistem Bağlamında Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tez, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2010.

STRİKA, İrfan; The Future of Kosovo (Erişim) <http://www.sde.org.tr/en/news/1209/the-future-of-kosovos-past.aspx>

ŞAHİN, Mehmet; Avrupa'nın Balkan Genişlemesi, **Stratejik Düşünce Enstitüsü**<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/244/avrupanin-balkan-genislemesi.aspx>

TAŞAR, M. Murat; "Kosova'ya NATO Müdahalesi ve Yeni Uluslararası sistem", **lke Dergisi**, Sayı: 36, Nisan, (Erişim: 1999).
http://www.mmurat-tasar.net/NATO_mudahalesi.htm

TAŞDEMİR, Fatma, YÜRÜR, Pınar; “Kosova Sorunun Tarihi ve Hukuki Değerlendirilmesi”, **G.Ü.I.I.B.F. Dergisi**, 3/99, Ankara

The Ahtisaari Plan What inside? (Erişim) http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/articles/2007/05/21/reportage-01

The Comprehensive Proposal for Kosovo Status, Unosek (Erişim), <http://www.unosek.org/> (20.01.2011)

TÜRBEDAR, Erhan; “Kosova Sorunu, Yarım Bırakılmış İş” **Stratejik Analiz**, Cilt.5,Sayı.49, Mayıs. Ankara, 2004.

TÜRBEDAR, Erhan; “Sırbistan-Kosova Diyaloğu; Ekranların Yeni Yarışma Programı”, **Stratejik Analiz**, Cilt: 4, Sayı: 43, Kasım, 2003.

TÜRBEDAR, Erhan; “Kosova Statüsünün Belirsizliği Sorun Teşkil Etmeye Devam Ediyor” **Stratejik Analiz**, Cilt: 3, Sayı: 32, Aralık, Ankara, 2002.

TÜRBEDAR, Erhan; Kosova düğümü çözüyor mu? <http://www.bosnakforum.com/index.php?topic=598.0;wap2>

TÜRBEDAR, Erhan; Kosova için BM Dışı Çözüm Arayışları,<http://www.bosnasancak.net/forum/showthread.php?13163-Kosova-in-BM-D-zm-Aray-Erhan-Trbedar&daysprune=-1>

TÜRBEDAR, Erhan; Kosova Sorunu”, (Der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt 2, Ankara,2007.

TÜRBEDAR, Erhan; Kosova: Ufukta Sağırlar Diyaloğu Var, **Stratejik Analiz**, Cilt: 4, Sayı: 42, Ekim 2003.

TÜRBEDAR, Erhan; Kosova'nın Statüsü İçin Geri Sayım, **Stratejik Analiz**, Sayı: 66, Ekim, Ankara, 2005.

TÜRBEDAR, Erhan; Son Hesaplaşmaya Doğru Sırbistan, <http://www.turksam.org/tr/a126.html>,

TÜRBEDAR, Erhan; Yeni Dönemde Kosova ve Geleceği, , (der)Osman Karatay-BİLGEHAN Gökdağ, **Balkanlar El kitabı**, Karam& Vadi Cilt: 2, 2007,

TÜRKOĞLU, Emir; “Kosova Arnavutlarının Milliyetçiliği”, (Der.), Ömer. E. Lütem Birgül Demirtaş-Coşkun “**Balkan diplomasisi**, Ankara, 2001.

ULUÇEVİK, Tugay; “**Uluslararası Adalet Divanı’ın Kosova Hakkında ki Kararı ve KKTC Gerçeği**, Ankara, 2010.

United Nation Mission in Kosovo” (Erişim) http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Interim_Administration_Mission_in_Kosovo#Structure

UZGEL, İlhan; Yugoslav Federasyonundan Sırbistan’a, (Der.) Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ) **Balkanlar El Kitabı**, Cilt: 2, Ankara, 2007

ÜLGER, Kaya İrfan; **Yugoslavya Neden Parçalandı**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2003.

ÜNAL, Hasan; “Balkanlarda Arnavut Meselesi ve Türkiye” **Avrasya Dosyası**, Cilt.4: 1-2 (İlkbahar-Yaz), 1998, s.132.

What is UNMIK? <http://www.un.org/peace/kosovo/pages/unmik12.html>

Who recognized Kosovo as an Independent State? (Erişim) <http://www.kosovothanksyou.com/>

YAVUZ, Celalettin; “Balkanlaşan Eski Yugoslavya’da ki Gelişmeler ve Yeni Ülke Kosova”,**2023 Dergisi**, Sayı.83, 15 Mart, Ankara, 2008.

YILMAZ, Murat; **Bağımsızlık Yolunda Kosova**, İstanbul, İlke Yayıncılık/İslam Coğrafyası Dizisi, 2005.

YÜRÜR, Pınar; "Kosova'nın Bağımsızlık Süreci ve Balkanlarda Son Durum"
Karasam Bülteni, **Aylık Strateji Toplantıları**, Temmuz 2009.

YÜRÜR, Pınar; "Kosova'nın Bağımsızlık Süreci, Bölgesel ve Küresel Etkileri,
Bağımsız Kosova" **2023 Dergisi**, Sayı:83, 15 Mart, Ankara, 2008.

<http://www.abhaber.com/haber.php?id=24201>, 15.05.2010.

<http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3127155,00.html> <http://www.tumgazeteler.com/?a=4352192>, 20.05.2010.

http://www.kosovamamusa.com/haber_oku.asp?haber=406, 20.05.2010.

<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/199/eulex-sirbistan-arasinda-imzalanan-protokol.aspx>, 21.03.2011

<http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>, 10.05.2010

<http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>, 10.05.2010.

<http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>, 20.05.2009.

ÖZET

UYSAL, Gökşen. 1999'dan Günümüze Kadar Geçen Süreçte Kosova, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.

1999 yılı gerçekleşen NATO müdahalesi ardından, Kosova üzerinde 86 yıllık süren Sırp denetimini sona erdirilmiş ve Kosova, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı ile BM Kosova Misyonu (UNMIK) denetimine geçmiştir. 1999 sonrası Kosova'da yeni süreci başlatan 1244 sayılı bu karar çelişkili bir karar olup; bu kararda bir taraftan Sırbistan'ın Kosova üzerindeki egemenlik hakları kısıtlanırken diğer taraftan da toprak bütünlüğünü ihlal etmeyeceğini vurgulanmıştır. Sırlar bu kararın, Yugoslavya sınırlarını ihlal etmeyeceğini düşünerek Kosova'nın her zaman Sırbistan'a bağlı kalacağını; Arnavutlar ise, Sırbistan'ın egemenlik haklarını ortadan kaldırdığını düşünerek, Kosova'nın bağımsızlık yönünde atılan adım olarak değerlendirmişlerdir.

1999 yılından 2004 yılına kadar uluslararası toplumun bölgede statükocu bir politika izlemesi, bağımsızlık yönünde bir adım atmaması, Arnavutların Kosova'nın kuzeyi Mitrovica'da şiddete yönelmelerine sebep olmuş ve 19 Mart 2004 olayı olarak anılan bu olay da müzakerelerin başlaması açısından dönüm noktası olmuştur. Uluslararası toplum 2005'in ortalarına doğru Kosova'nın geleceği ile ilgili statüsünün belirlenmesi için harekete geçmiştir. BM Güvenlik Konseyi tarafından müzakerelerin yürütülmesi için, Finlandiya'nın eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari'yi BM özel temsilcisi olarak atanmıştır. 2005 yılından 2007 yılına kadar Martti Ahtisaari, Belgrad ve Priştina arasında ki müzakerelerde bir sonuç alamamıştır.(Sırp tarafı” bağımsızlıktan az, özerklikten fazlasını” önerirken, Arnavut tarafı bağımsızlık dışında başka bir seçeneği kabul etmeyeceğini söylemiştir.)

Martti Ahtisaari tarafından Kosova için “şartlı bağımsızlık” önerilmiştir. Bu öneri planını Kosovalı Arnavutlar kabul ederken, Sırp lar reddetmiştir. Ardından 17 Şubat 2008’de Kosova’nın tek taraflı bağımsızlığı ilan etmesi, başta ABD olmak üzere Batı ülkelerin çoğu tarafından desteklenmiştir. Sırp lar bunu uluslararası hukuk ihlali olarak yorumlamış ve konuyu Uluslararası Adalet Divanına taşımıştır. 22 Temmuz 2010 tarihinde Uluslararası Adalet Divanından Kosova için olumlu karar çıkmıştır ve bu kararın ardından günümüze kadar bağımsızlığını tanıyan ülkelerin sayısı artarak toplam 81’e çıkmıştır.

Halen AB Kosova Misyonu (EULEX) denetiminde olan Kosova’da uluslararası toplum kuruluşların faaliyetleri devam etmektedir. Bu uluslararası kuruluşlar, Kosova’yı demokratik, hukuki ve çok etnikli bir devlet olma yolunda yetiştirmektedirler.

Anahtar Kelimeler:

1. Kosova
2. Ahtisaari Plan
3. Kosova’nın Bağımsızlığı
4. Uluslararası Adalet Divanı
5. AB Kosova Misyonu

ABSTRACT

UYSAL, Gökşen. Kosovo through to the Present Day from 1999, Master Thesis, Ankara, 2011.

After the NATO interference in the year 1999, the Serbian control upon Kosovo which lasted 86 years was ended and according to the article 1244 of the UN Security Council Kosovo got under the control of the UN Kosovo Mission (UN MİK) This decision of article 1244, which started a new process, is a contradictious decision. With this decision at one hand the sovereignty rights of the Serbs on Kosovo were limited and on the other hand it was stated that the territorial integrity would not be violated. The Serbs thought that this decision would not violate the borders of Yugoslavia and that Kosovo would always be bound to Serbia; the Albanians thought that the sovereignty rights of the Serbs were taken away and that a first step was taken for the independency of Kosovo.

The UN followed status quo politics in the related region between the years 1999-2004 and because they didn't take a step for independence, Albanians committed violence at Mitrovica, which is in the north of Kosovo and this instance, which was remembered as the event of March 19, 2004 was a turning point for the beginning of negotiations. Towards the middle of 2005 the UN took action to determine the status of the future of Kosovo.

In order to lead negotiations through the UN Security Council, former president of Finland Martti Ahtisaari was appointed as special representative of the UN. Martti Ahtisaari couldn't get a result at the negotiations between Belgrade and Priştina, which were made between the years 2005-2007. (The Serbs proposed an option which was "less than independence and more than autonomy", but the Albanians said that they wouldn't accept a choice other than independence).

Martti Ahtisaari proposed a “conditional independence” for Kosovo. The proposal plan was accepted by the Albanians of Kosovo, but the Serbs refused it. After Kosovo declared her independency one sided on February 17, 2008 foremost USA and most of the European countries supported Kosovo’s independency. The Serbs interpreted this declaration as a violation of international law and conveyed this subject to the International Court of Justice. A positive decision for the benefit of Kosovo was taken from the International Court of Justice on July 22, 2010 and after this decision the number of countries which recognized the independency of Kosovo came up to 81.

Kosovo is still under the control of the EU Kosovo Mission (EULEX) and international society institutions carry on their activities. These international institutions raise Kosovo in her way to a democratic juridical and multi ethnic country.

Key Words:

1. Kosovo
2. Ahtisaari Plan
3. Independent of Kosovo
4. International Court Justice
5. EULEX